

Cilt VII - VIII

Cüz II

TÜRKİYAT MECMUASI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ENSTİTÜSÜ
TARAFINDAN ÇIKARILIR

Müdür :

Prof. Dr. R. Rahmeti Arat



İSTANBUL, MAARİF MATBAASI

1945

AYASOFYA KÜTÜPHÂNESİNDE TEFSİR İLMİNE ÂİT
ARAPÇA YAZMALAR.

H. Ritter.

Türk arkadaşlardan birinin ricası üzerine, ilmî yazmalar kataloğunun küçük bir nümunesi olmak gâyesi ile, Ayasofya kütüphanesindeki yazmalardan tefsir ilmine âit olanların kataloğunu yaptım.

Kataloğun tertibi şudur: eserler, yâni tefsirler, müelliflerinin vefat tarihine göre, tarihî bir sıraya konmuştur. Yalnız tefsirlere âit hâşiyeler, âit oldukları tefsirlerden sonra gösterilmiştir. Her esere âit olan yazmalar, istinsah tarihlerine göre tertip edilmişlerdir. Ayasofya defterinin numaraları ile bu kataloğdaki numaraların mukabillerini gösterir bir mukabele cetveli de ilâve olunmuştur. O cetvelde, göremediğimiz nüshaların karşısına bir sıfır (0), tefsire âit olmayıp, başka fenne âit olan kitapların karşısına bir çizgi (—) konulmuştur. Makalenin sonuna müellif ve eserleri gösterir fihristler de ilâve edilmiştir.

Müstensihler ile kitapların sâhipleri hakkında araştırmalar yapmak, bu gibi işlerde mühim neticeler verecek gibi görünüyorsa da, şimdilik bu işten sarf-ı nazar edilmiştir.

Bu küçük kataloğun hazırlanmasında asistanım Ahmed Ateş ile talebemden Ali Genceli yardım etmişlerdir.

Kısaltmalar

Ahlwardt = *Verzeichnis der arabischen Handschriften*, von W. Ahlwardt. Bd. 1—10. Berlin 1887-99. (Die Handschriften-Verzeichnisse der Kgl. Bibliothek zu Berlin. 9. Band.)

‘Alī Paşa Mubārak: *al-Ḥiṭaṭ al-cadida = al-Ḥiṭaṭ at-taufikīya al-cadida li-Miṣr al-Ḳāhira wa-mudunhā wa-bilādhā al-ḳadima waṣ-ṣahira*, telif ‘Alī Paşa Mubārak b. Sulaymān ar-Rūmī. Cuz’ 1—5. Bulak 1305-6.

Anbārī: *Nuzhat al-alibbā’ = Nuzhat al-alibbā’ fī ṭabaḳāt al-udabā’ ay an-nuḥāt*, telif Abī ‘l-Barakāt ‘Abdarrahmān b. Muḥ. al-Anbārī. Taşbasması, Kahire 1294.

‘Aṭā’i: *Zeyl-i şak. = Ḥadā’ik al-ḥaḳā’ik fī takmilat aṣ-ṣaḳā’ik*, telif ‘Aṭā’ullāh b. Yaḥyā al-ma’rūf bi-Naw’izāde. İst. 1268.

Babinger: *COW = Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, von Franz Babinger. Leipzig 1927.

Bankipore = *Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Oriental Public Library*, prepared for the Government of Bengal under the supervision of E. Denison Ross. Vol. 1—24. Calcutta 1908—1940.

Belîğ: *Güldeste = Tārîḫ-i Brūsa, Güldeste-i riyāz-i ‘irfān ve-vefayāt-i dānişverān-i nādiredān*, telif İsmā‘il b. İbrāhīm Belîğ-i Brūsawî. Bursa 1302.

Boigues: *Ensayo = Ensayo bio-bibliográfico sobre los historiadores y geógrafos árabe-españoles*, por Pons Boigues. Madrid 1898.

Br. = *Geschichte der Arabischen Litteratur* von Carl Brockelmann. Bd. 1—2. Weimar - Berlin, 1898—1902.

Br. S = ayn. esr., *Supplementband* 1—3. Leiden 1937—1942. (/ işaretinden sonra gösterilen rakamlar da *Supplementband*’a işaret eder).

Brūsali Ṭāhir: ‘OM = ‘Osmānlı Müellifleri, telif Bursalı Mehmed Ṭāhir. Cild. 1—3. İst. 1334, 1338, 1343.

Būhār = *Catalogue raisonné of the Būhār Library*. Volume I. *Catalogue of the Persian manuscripts in the Būhār Library*, begun by Maulavī Qāsim Ḥasir Radavī, revised and completed by Maulavī ‘Abd-ul-Muqtadir. Calcutta 1921. Volume II. *Catalogue of the Arabic manuscripts in...* by Shams-ul-‘ulamā’ M. Hidāyet Ḥusain. Calcutta 1923.

-*Cawāhir al-maḳā’ = al-Cawāhir al-muḳā’ fī ṭabaḳāt al-Ḥanafīya*, telif Muḥyiddīn Abī Muḥ. ‘Abdalkādir b. Abī ‘l-Wafā Muḥ. b. Muḥ. b. Naşrallāh al-Ḳuraşī. Haydarabad 1332 h.

Dahabī: *Tadkirat al-ḥuffāz = Tadkirat al-ḥuffāz*, telif Şamsaddīn Abī ‘Abdallāh ad-Dahabī. 2 ncı tabı. Cuz’ 1—5. Haydarabad 1333—34 h.

Dānişmandān-i Āzarbaycān = *Dānişmandān-i Āzarbaycān*, telif Muḥammad 'Alī Tarbiyat. Tahran 1314 h. ş.

Daylatşāh = *The Tadhkiratu 'sh-shu'arā (Memoirs of Poets) of Dawlatshāh Bin 'Ālā d-dawla Bakhtishāh*. Ed. by E. G. Browne. London-Leiden 1901. (Persian Historical Texts 1.)

Dimaşķī, Dayl tadkirat al-ḥuffāz = *Dayl Tadkirat al-ḥuffāz*, telif Abi 'l-Maḥasin al-Ḥusaynī ad-Dimaşķī. Wa-yaliḥ *Laḥz al-alḥāz bi-dayl Ṭabaḳāt al-ḥuffāz*, telif Taḳiyaddīn Muḥ. b. Fahd al-Makkī. Wa-yatliḥ *Dayl Ṭabaḳāt al-ḥuffāz liḍ-Ḍahabī*, telif Calāladdīn 'Abdarrahmān as-Suyūṭī. Dimaşķ 1347.

Durar al-kāmina = *ad-Durar al-kāmina fī a'yān al-mī'a at-tāmina*, telif Şihābaddīn Aḥmad b. 'Alī aş-şahīr bi-İbn Ḥacar al-'Asḳalānī. Cuz' 1-4. Haydarabad 1348-1350.

EI = *Enzyklopaedie des Islam. Geographisches, ethnographisches und biographisches Wörterbuch der Muhammedanischen Völker*. Herausgegeben von M. Th. Houtsma u.a. Bd. 1-4. Leiden 1913-1934.

Ethé, Persian Mss. India Office = *Catalogue of Persian Manuscripts in the Library of the India Office*, by Hermann Ethé. Vol. I. Oxford 1903.

Evliyā Çelebi, Seyāḥatnāme = *Evliyā Çelebi seyāḥatnāmesi*. İst. 1314-15.

Fawā'id al-bahiya = *al-Fawā'id al-bahiya fī tarācim al-Ḥanafīya*, telif Abi 'l-Ḥasanāt Muḥ. b. 'Abdalḥayy al-Laknawī. Kahire 1324.

Geschichte des Qorāns = *Geschichte des Qorāns*, von Theodor Nöldeke. 2. Auflage. Bearbeitet von Friedrich Schwally. 1. *Über den Ursprung des Qorāns*. Leipzig 1909. 2. *Die Sammlung des Qorāns*. 1919. 3. *Die Geschichte des Qorāntextes*. Von G. Bergsträsser und O. Pretzl. 1938.

Goldziher, Richtungen = *Die Richtungen der islamischen Koranauslegung*, von Ignaz Goldziher. Leiden 1920.

Ḥadīwīya = *Fihrist al-kutub al-'arabīya al-mahfūza bil-Kutupḥāna al-Ḥadīwīya*. Kahire 1888-93.

ḤḤ (Flügel) = *Kaşf az-zunūn 'an asāmi 'l-kutub wal-funūn. Lexicon bibliographicum et encyclopaedicum a Mustafa Ben Abdallah Katib Jelebi dicto et nomine Haji Khalfa celebrato compositum*. Ed., latine vertit et commentario indicibusque instruxit G. Flügel. Cild 1-7. Leipzig-London 1835-58.

ḤḤ (İst.) = *Kaşf az-zunūn*... telif Mollā Kātip Çelebi. Cild. 1-2. İst. seşesiz.

Ḥwāndamir, Ḥabīb as-siyar = *Ḥabīb as-siyar fī aḥbār afrād al-başar*, telif Giyās-addīn b. Humāmaddīn Muḥ. Ḥwāndamir. Taşbasması, Tahran 1271.

Ḥwānsāri, Rawḍāt al-cannāt = *Rawḍāt al-cannāt fī aḥwāl al-'ulamā' was-sādāt*, telif Muḥ. Bāķir b. Amir Zaynal'abidīn al-Mūsawī al-Ḥwānsāri. Taşbasması, Tahran 1306.

İbn Başkuwāl, aş-Şila = *aş-Şila fī ta'rīḥ a'immat al-Andalus. Dictionarium biographicum*. Ed. F. Codera. Vol. 1-2. Madrid 1882-3. (Bibliotheca Arabico-Hispana 1-2.)

İbn al-Cazarī, Ṭabaḳāt = *Ġāyat an-nihāya fī ṭabaḳāt al-ḳurrā'. Das biographische Lexikon der Koranlehrer* von Şamsaddīn Muḥammad al-Gazarī. Nşr. Gotthelf Bergsträsser ve Otto Pretzl. Cuz' 1-3. Leipzig 1933-35. (Bibliotheca Islamica 8.)

İbn Hallikān = *Wafayāt al-a'yān wa-anbā' abnā' az-zamān*, telif al-Ḳādī Aḥmad aş-şahīr bi İbn Hallikān. Cuz' 1—2. Bulak 1275.

İbn İyās, *Badā'i' = Badā'i' az-zuhūr fī waḳā'i' ad-duhūr*, telif Muḥ. b. Aḥmad b. İyās al-Ḥanafī. *Die Chronik des Ibn İjās*, in Gemeinschaft mit Moritz Sobernheim hersg. von Paul Kahle und Muhammed Mustafa. 3.-5. Teil. Leipzig 1931-36. (Bibliotheca Islamica 5).

İbn Ma'sūm, *Salāfat al-a'sr = Salāfat al-a'sr fī maḥāsin aş-şu'arā' bi-kull mişr*, telif 'Alī Şadraddīn b. Aḥmad b. Ma'sūm. Kahire 1324.

İbn Tağribirdi, *an-Nucūm az-zūhira = an-Nucūm az-zūhira fī mulūk Mişr wal-Ḳāhira*. Kahire 1929 v.dd.

-*İḳd al-manzūm = al-İḳd al-manzūm fī dīkr afādil ar-Rūm*, telif 'Alī b. Bali (Munuk 'Alī). İbn Hallikān, *Wafayāt al-a'yān* (Bulak 1299), ikinci cildin kenarında.

India Office, *Arabic Mss. (Loth) = A Catalogue of the Arabic manuscripts in the Library of the India Office* by O. Loth. London 1877.

India Office, *Arabic Mss. (Storey) = Catalogue of the Arabic manuscripts in the Library of the India Office Vol. II. I. Qur'ānic Literature* by C. A. Storey. London 1930.

Maḳḳari, *Nafḥ at-ṭīb = Nafḥ at-ṭīb min ḡuṣn al-Andalus ar-raṭīb wā-dīkr wazīrhā. Lisūnaddīn İbn al-Ḥaṭīb. Analectes sur l'histoire et la littérature des Arabes d'Espagne*. Publ. par R. Dozy, G. Dugat. Cild. 1—2. Leiden 1855-61.

Mecdī, *Tere. Şak = Şakā'ik-i nu'māniye'nin tercümesi*, telif Mecdī Ef. İst. 1269.

Miftāḥ as-sa'āda = Miftāḥ as-sa'āda wa mişbāḥ as-siyāda fī mawḍū'āt al-'ulām, telif Aḥmad b. Muştafā Taşköprüzade. I. Haydarabad 1328 h.

Muḥibbi, *Ḥulāşat al-a'tar = Ḥulāşat al-a'tar fī a'yān al-ḳarn al-ḥādī aşar*, telif Muḥ. Amīn b. Faḍl al-Muḥibbī ad-Dimaşķī. Kahire 1284.

Şafadī, *Nakt al-himyān = Nakt al-himyūn fī nukat al-'imyān*, telif Şalāḥaddīn Ḥalīl b. Aybak aş-Şafadī. Kahire 1910.

Saḥāwī, *aḍ-Ḍaw' al-lāmi' = aḍ-Ḍaw' al-lāmi' li-ahl al-ḳarn at-tāsi'*, telif Şamsaddīn Muḥ. b. 'Abdarrahmān as-Saḥāwī. Cuz' 1—12. Kahire 1553-5.

Sarkis = *Mu'cam al-maṭbā'āt al-'arabiya wal-mu'arraba*, telif Yusuf İlyās Sarkis. Kahire 1928.

Sicill-i 'Oşmānī = Sicill-i 'Oşmānī yāhud tezkire-i meşāhīr-i 'Oşmāniye, telif Meḥmed Süreyyā. Cild. 1—4. İst. 1308-1315.

Storey, *Persian Literature = Persian Literature, a bio-bibliographical survey*, by C. A. Storey. London, 1927 v.dd.

Subkī, *Ṭabaḳāt = Ṭabaḳāt aş-Şāfi'iya al-kubrā*, telif Tācaddīn Abī Naşr 'Abd-alwahhāb b. Taḳīyaddīn as-Subkī. Cuz' 1—6. Kahire 1324 h.

Suyūṭī, *Buğya = Buğyat al-wu'āt fī ṭabaḳāt al-luğawiyīn wan-nuḥāt*, telif Calāladdīn 'Abdarrahmān as-Suyūṭī. Kahire 1326.

— —, *Ḍayl ṭabaḳāt al-ḥuffāz = Bak: Dimaşķī*.

- —, *Husn al-muḥāḍara* = *Husn al-muḥāḍara fī aḥbār Miṣr wal-Ḳāhira*, telif Calāladdīn as-Suyūṭī. Taşbasması, yersiz ve senesiz.
- —, *Ṭabaḳāt al-mufasssirin* = *Specimene literis orientalibus, exhibens Sojutii libram de interpretibus korani*. Nşr. Albertus Meursinge. Lugduni Batavorum 1839.
- Şad arāt* = *Şadarāt ad-ḍahab fī aḥbār man ḍahab*, telif Abī'l-Falāḥ 'Abdalḥayy b. al-İmād al-Ḥanbalī. Cuz' 1—8. Kahire 1350-1.
- Şakā'ik* = *aş-Şakā'ik an-nū'māniya fī 'ulamā'*, *ad-dawla al-'Uṭmāniya*, telif Aḥmad b. Muşlihaddīn Taşköprüzade. İbn Hallikān, *Wafayāt al-a'yān* (Bulak 1299) 'ın kenarında.
- Şawkānī*, *al-Badr at-ṭālī'* = *al-Badr at-ṭālī' bi-maḥāsin man bād al-ḳarn as-sābi'*, telif Muḥ. b. Ali al-Şawkānī. Cuz' 1—2. Kahire 1348.
- Ṭabbāḥ*, *Ṭarīḥ Ḥalab* = *l'lām an-nubalā' bi-tarīḥ Ḥalab aş-şahbā'*, telif Muḥ. Rāğib b. Muḥ. at-Ṭabbāḥ. Cuz' 1—7. Halep 1923-26.
- Tācat-tarācim* = *Tāg at-tarāğim*, *Die Krone der Lebensbeschreibungen, enthaltend die Classen der Hanefiten*, von Zein-ad-dīn Ḳāsim İbn Ḳuṭlūbugā. Nşr. Gustav Flügel. Leipzig 1862.
- Tercāme-i Nafaḥāt* = *Tercüme-i Nafaḥāt al-uns*, telif Maḥmūd b. 'Osmān b. 'Alī al-Lāmī'ī. İst. 1289.
- Yāfi'ī*, *Mir'āt al-canān* = *Mir'āt al-canān wa 'ibrat al-yakẓān fī ma'rifat mā yu'tābar min ḥawādiṭ az-zamān*, telif Abī Muḥ. 'Abdallāh b. As'ad al-Yāfi'ī al-Yamānī. Cuz' 1—4. Haydarabad 1337-39.
- Yāḳūt*, *İrşād* (Gibb) = *İrşād al-arīb ilā ma'rifat al-adib al-ma'rāf bi-Mu'cam al-udabā' aw Ṭabaḳāt al-udabā'* li-Yāḳūt al-Ḥamawī. *Dictionary of learned men*. Nşr. D.S. Margoliouth. Vol. 1—7. London 1910-1927. (Gibb Memorial Series VI).
- — (Kahire) = *Mu'cam al-udabā' fī 'işrīn cuz'*. *Yaqut's Dictionary of learned men*, *Môgam al-Odabā*, revised By The Ministry of Education. Vol. 1—20. Kahire 1938.
- WZKM = Wiener-Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.
- Wüstenfeld, *Geschichtschreiber* = *Die Geschichtschreiber der Araber und ihre Werke*. Von F. Wüstenfeld. Göttingen 1882.
- ZDMG = Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

1.

ابن عباس
İbn 'Abbās

تفسير
Tafsīr

Peygamberin amcâzdesi 'Abdallāh b. al-'Abbās (ölm. 68-70 h.)'a isnad edilip, bâzı nushalarda Muḥ. b. as-Sâ'ib al-Kalbî (ölm. 146 h.) tarafından rivayet edilen, Kur'an'ın kelimelerini kısaca şerh eden bu tefsir bütün tefsirlerin en eskisidir.

Br. I 190/331. — Aḥmad Amīn: *Daḥā 'l-islām* (Kahire 1934-36) II 141-22. — *Geschichte des Qorāns* II 163-9. — L. Caetani, *Annali dell' Islam* (Milano 1905 v.dd.) I 47-51. — Fr. Buhl, El, 'Abdallāh b. 'Abbās maddesinde. — Goldziher, *Richtungen* 65-77. — Levi Deila Vida, *Revista degli Studi Orientali* 3,330. — De Goeje, *ZDMG* 38,392. — J. Wellhausen, *Das arabische Reich and sein Sturz* (Berlin 1902) 69. — J. Wellhausen, *Reste arabischen Heidentums*, 2. nei tabı (Berlin 1897) 14.

İbn Sa'd, *K. at-Ṭabaḳāt al-kabīr. Biographien Muhammeds. seiner Gefährten und der späteren Träger des Islams bis zum Jahre 230 der Flucht*. Nşr. E. Sachau (Leiden 1904 v.dd.) II, II 119-24. — İbn Ḥacar al-'Asḳalānī, *al-Iṣāba fi tamyiz aş-şahāba* (Kahire 1323) Nr. 4772. — İbn al-Aṭīr, *Usd al-ğāba fi m'arifāt aş-şahāba*, alfabetik yerinde. — Nawawī, *Tahdīb al-asmā'. The biographical Dictionary of illustrious men chiefly at the beginning of Islamism*. Nşr. F. Wüstenfeld (Göttingen 1842 — 47) 351-4. — *Miftāḥ as-sa'āda* I 400.

Bankipore XVIII, 2, Nr. 1322.

Basmalar: Bk. Br. S I 331. — Sarkis 158. — A.G. Ellis, *Catalogue of Arabic books in the British Museum* (London 1849-1901) 4-5. — A. S. Fulton and A. G. Ellis, *Supplementary catalogue of the Arabic manuscripts in the British Museum* (London 1926) 3. — Levi Delia Vida, *al-Kalbī e gli scismi cristiani* (*Revista degli Studi Orientali* 13,330, not 4).

AYASOFYA 113. Sûre 1-16 (an-Nahl), 42. Rivayetsiz.

Baş: الباء بهاء [الله و] بهجته

Siyah kâğıt kaplı yarı meşin cilt. 24 × 14 cm. 224 varak, sarımsı, kalınca, saykalsız kâğıt. 23 satır nesih; ayetler surh. Nushanın sonunda şu minkütüb var:

قد جمع هذا المجموع برسم سلطان البرين وخاقان البحرين خادم الحرمين الشريفين سلطان سليمان بن عثمان ايداه الله بالامن والامان في الدارين ويجمع بين سلطنة الدنيا والاخرة بحج بيت الله الحرام

وزيارة سيد الانام عليه السلام بيد احقر عباد الباري ابي القاسم بن فنارى نزيل الحرمين الشريفين
والنذر عند كرام الناس مقبول

Bundan nushanın 926 ile 974 h. arasında yazılmış olduğu anlaşılmaktadır.

AYASOFYA 114.

Baş: حدثنا ابو علي بن الحسن بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن المبارك الدينورى قال
حدثنا المامون بن احمد و عمار بن عبد المجيد قالا حدثنا علي بن اسحق الحضرمي عن محمد بن
مروان عن الكلبي عن ابي صالح عن ابن عباس رضى الله عنه انه قال الباء بهاء الله ...

(315 b) ... في شان لبید بن عاصم اليهودی الذی سحر النبی ... فی سحره ففرج الله عنه : Son
بذلك والله تعالى اعلم بالصواب ...

Açık kahverengi, şemseli, meşin cilt. 23 X 14 cm. 351 yazılı varak kalınca kâğıt.
27-29 satır Mısır-Suriye neshi; söz başları ve ayetler surh. 12 Rebiülahir 1109 h.

AYASOFYA 116.

Baş: ... ابو موسى قال حدثنا علي بن اسماعيل الحنظلي قال حدثنا علي بن اسحق الحنظلي السمرقندی
قال حدثنا محمد بن مروان الكوفي عن الكلبي محمد بن السائب عن ابي صالح باذان مولى ام هاني
عن ابن عباس قال

Açık kahverengi, şemseli, zincirlikli meşin cilt. 22 X 16 cm. 196 varak kalınca, sa-
rimsı kâğıt. 31 satır sağa mail küçük şahsî Mısır-Suriye neshi surh cetvel içinde; ayetler
ve söz başları surh; kenarlarda bazan haşiyeler. 1139 h. Aḥmad b. Aḥmad.

AYASOFYA 118.

Baş: ... ابو موسى قال حدثنا علي بن اسماعيل قال حدثنا علي بن اسحاق الحنظلي السمرقندی قال
حدثنا محمد بن مروان الكوفي عن الكلبي محمد بن السائب عن ابي صالح باذان مولى ام هاني
عن ابن عباس ...

Yıldız şemseli, tamir görmüş koyu meşin cilt. 30, 5 X 20 cm. 357 varak. 27 satır
Mısır-Suriye neshi surh cetvel içinde; kısmen harekeli; ayetler surh. Çarşamba, 8 Zilhicce
1140 h. 'Alī b. aş-Şayḥ 'Alī aş-Şahḥāf.

AYASOFYA 117. Rivayet AS 116 daki gibi.

Vişne rengi, yaldızlı şemseli meşin cilt. 29,3 X 18 cm. 184 varak sarımsı kâğıt. 41
satır küçük talik, altın ve siyah cetvel içinde; yaldız ve surh başlık. Cuma, awāsiṭi Şa-
ban 1144 h. Şayḥ Muḥ. b. 'Alī b. Muḥ. al-Ayyübī Bacâḳzāde aş-şayḥ as-Sa'dī.

AYASOFYA 115.

Baş: اخبرنا عبدالله الثقة بن المامون الهروي قال اخبرنا ابي قال اخبرنا ابو عبدالله قال اخبرنا ابو
عبدالله محمود بن محمد الرازي قال اخبرنا عماد بن عبد المجيد الهروي قال اخبرنا علي بن اسحق
السمرقندی عن محمد بن مروان عن الكلبي عن ابي صالح عن ابن عباس ...

Koyu vişne rengi, yaldızlı, şemseli, kenar bendli meşin cilt. 20 X 13, 3 cm. 485
varak ince, beyaz kâğıt. 19 satır şahsî talik, yaldız cetvel içinde; söz başları, ayetlerin
altı surhla çizilmiş. Kenarda haşiyeler var. Zilhicce 1152 h. Muḥ. Sālīm b. 'Abdallāh
Mirzā Muşṭafā.

الطبري

جامع البيان في تأويل (تفسير) القرآن

Ṭabarī

Cāmi' al-bayān fī ta'wīl (tafsīr) al-Ḳur'ān.

İrani el- asl olup 224 h. de Tabaristanda vaki Āmul şehrinde doğup 26 Şevval 310 da Bağdad'da vefat eden büyük müverrih Abū Ca'far Muḥ. b. Carīr aṭ-Ṭabarī'nin tefsiri tefsirlerin en fazla eski rivayetler ihtiva eden ve ondan dolayı bilhassa bütün tarihî araştırmalar için en mühimmidir.

Br. I 142/217. — R. Paret, El, *al-Ṭabarī* maddesinde. — I. Goldziher, *Die literarische Tätigkeit des Ṭabarī nach Ibn 'Asākir*. (WZKM 9, 359-71.) — O. Loth, *Ṭabarī's Korankommentar* (ZDMG 25, 588-628). — J. Goldziher, *Richtungen* 85-98.

Yāḳūt, *Irşād* (Gibb) VI 423-62, (Kahire) 18, 40. — al-Ḥatīb al-Bağdādī, *Ta'rīḥ Bağdād* (Kahire 1931) II 162-70. — Subkī, *Ṭabaḳāt* II 135-40. — Dahabī, *Tadkirat al-ḥuffāz* II 251-2. — İbn Tağribirdi, *an-Nucūm az-zāhira* III 205. — İbn Ḥallikān I 651. — Sam'ānī, *Ansāb* (Gibb Memorial Series XX, 1912) varak 367 a. — *Miftāḥ as-sa'āda* I 415.

Basmalar: Kahire: Maymanīya 1321; Amīriya 1330. — Haussleiter, *Register zum Korankommentar des Ṭabarī* (Strassburg 1912) (Maymanīya basmasına göre). — Sarkis 1229.

AYASOFYA 102, 101.

Cilt 1 = As 102. Sura 1-8 (al-Anfāl), 39. Açık kahve rengi, yıldızlı şemseli meşin cilt. 31,5 × 19 cm. 1046 varak. Yıldız-lâcivert başlık; surh cetveller.

Cilt 2 = As 101. Sure 8,40-113. Siyah, solmuş, yıldızlı şemseli, meşin cilt. 30 × 19,7 cm. 1253 varak.

Eserin başı ... الحمد لله الذي حجت الالباب بدائع حكمته.

İnce, az saykallı, kâğıt. 41 satır küçük Mısır-Suriye neshi. 5 Zilhicce 1144 h. 'Abdallāh b. al-marḥūm 'Umar aş-şahīr bil-Ḥatīb al-Miṣrī. Minkütüb (AS 101'in sonunda):
وكتبت هذا الجزء وما قبله من "مجموعة ثمانية أجزاء رسم مولانا... شيخى زاده محمد قاضى العساكر...
بالديار الرومية

AYASOFYA 100, 103.

Cilt 1 = AS 100. Sure 1-9 (at-Tawba). Kahverengi, sade yıldız zeminli, şemseli meşin cilt. 990 varak.

Cilt 2 = AS 103. Sure 10 (Yūnus) — 114. Ebru kâğıt, miklapsız bez cilt. 1038 varak; her iki cilt 32,5 × 22 cm. İnce kâğıt; 47 satır Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; söz başları, ayetler surh; başlıklar var. Pazar günü, 29 zilhicce 1144 h. Şāhin b. al-ḥacc Maḥāzīn (?) الدفراوى (?)

AYASOFYA 107, 108, 104, 110.

Baş: (AS 107)

قرىء على ابى محمد بن جرير الطبرى فى سنة ست وثلاثاء قال الحمد لله الذى حجت الباب (!) ...

Cüz 1 = AS 107. Sure 1-4 (an-Nisā'). 785 varak.

Cüz 2 = AS 108. Sure 5 (al-Mā'ida) - 13 (ar-Ra'd). 616 varak.

Cüz 3 = AS 104. Sure 14 (İbrāhīm) - 31 (Luqmān). 532 varak.

Cüz 4 = AS 110. Sure 32 (as-Saeda) - 114. 610 varak.

Kahverengi, şemseli zincirlikli meşin ciltler; 33×21,7 cm. Kalınca beyazımtrak kâğıt; 43 satır Mısır-Suriye neshi; söz başları surh. Pazar günü, 19 safer 1148 h.

AYASOFYA 111, 112, 109.

Cüz 1 = AS 111. Sure 1-4 (an-Nisā'). 670 varak.

Cüz 2 = AS 112. Sure 5 (al-Mā'ida) - 19 (Maryam). 727 varak.

Cüz 3 = AS 109. Sure 20 (Tāhā) - 114. 681 varak.

Her üç cüzde de kahverengi yıldız zeminli-şemseli, zincirlikli meşin cilt; 30,3×21 cm. İnce saykallı kâğıt; 43 satır kısa boylu güzel nesih, surh cetvel içinde; süslü başlık; ayetler ve söz başları surh. (11-12 nci asır h.) Milkiyet kaydı (AS 111 vr. 1a):

بما من الله تعالى على بملك هذا الكتاب المستطاب وانا الفقير الى سبحانه عز وجل مصطفى بن محمد
الوزير عنى عنهما
(Mühür)

Başta AS 107 de olduğu gibi alılab yerine حجت yazılmış olduğuna nazaran bu takımın o takımdan veya aksine istinsah olunduğu muhtemeldir.

3.

ابن خالويه

اعراب ثلاثين سورة من المفصل

İbn Hālawayh**İ'rāb talātīn sūra min al-mufaṣṣal.**

İbn Hālawayh diye maruf olan Abū 'Abdallāh al-Ḥusayn b. Aḥmad b. Müh. al-Hamadānī an-Naḥwī, aslen Hemedanlı olup, 314 h. de Bağdad'a gelerek İbn Mucāhid (ölm. 324 h.)'den ilm-i tefsiri ve İbn Durayd (ölm. 321 h.)'den nahiv, arap edebiyatı ve diğer ilimleri tahsil etmiştir. Sonra Haleb'de ikamet etmiş ve emir Sayfaddawla'nın çocuklarına muallim tayin olunmuştur. Kendisi şiir söylemiş ise de, daha ziyade şiir ravisi idi ve emir Abū Firās al-Ḥamdānī'nin divanını rivayet etmiştir. Meşhur şair Mutanabbî ile munazaalarda bulunmuştur. Bu munazaalardan, rivayet ettiği Abū Firās divanında bahsediyor (*Dīwān Abī Firās*, yazma, Topkapı sarayı nr. 2422). Nahviyun ile de münakaşaları olmuştur; İbn Durustawayh onun kavillerini red için *K. ar-radd 'alā İbn Hālawayh fil-kull wal-ba'd* (İbn an-Nadīm: *al-Fihrist*, neşr. Flügel, 63)

yazmıştır. Kur'an'ın şaz kıraatlarını dahi toplamıştır. 360 h. de Haleb'de vefat etmiştir.

Br. I 125/190 (Orada mufassal kiyabiyat vardır). — Arendonk, El, *Ibn Khālawaih* maddesinde. — Oskar Rescher, *Abriss der arabischen Litteraturgeschichte* II (Stuttgart 1933) 204. — Yāqūt, *İrsād* (Gibb) IV 4, (Kahire) IX 200. — Ta'ālibī, *Yatimat ad-dahr* (Dimaşk 1308) I 76, (Dimaşk 1934) I 88. — İbn an-Nadīm: *al-Fihrist* (nşr. Flügel) 84. — Anbārī, *Nuzhat al-ālubbā' fī ṭabaḳāt al-adabā'* (Taşbasmalı, Kahire 1294) 383. — Suyūṭī, *Buḡya* 231. — İbn Hallikān I 222. — Gustav Flügel, *Die grammatischen Schalen der Araber* (Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes II, 4 (Leipzig 1862) 230. — Şadarāt III 71. — Muhtaşar fī şawādd al-Ḳur'ān min kitāb al-Badī' l'İbn Ḥālawayh. *Ibn Ḥālawayh's Sammlung nichikānisch-er Koranlesarten*, nşr. Gotthelf Bergsträsser (Bibliotheca Islamica 7. Leipzig 1934).

AYASOFYA 69/1. Vr. 1b — 4b.

Baş: قال أبو عبدالله الحسين بن خالويه النحوي هذا كتاب ذكرت فيه ثلاثين سورة من المفصل
شرح أصول كل حرف وتلخيص فروعه وذكر غريب ما أشكل فيه وتبين مصادره وتثنيته وجمعه
اعوذ فعل مضارع...

Son: ... من الجنة والناس الجنة جر بمن والناس نسق عليه والله أعلم

Kırmızı şemseli meşin cilt. 25,2 × 17 cm. Sarımsı kâğıt; 21 satır yuvarlakça nesih - talik; söz başları surh. 885 h. Şihāb المرسدى (= al-Murşidī) (30 a).

4.

أبو الليث السمرقندي

Abū'l-Layṭ as-Samarḳandī

تفسير

Tafsīr

Abū'l-Layṭ Naşr b. Muḥammad b. Aḥmad b. İbrāhīm as-Samarḳandī h. IV. asrın ikinci yarısında yaşamış olan bir Hanefî kadî ve fakih idi; tefsirinden maada, fıkıh ve mevaize ait bir çok eserler yazmıştır. Ölüm tarihinde ihtilâf vardır; mehazlarda 373, 375, 383, ve 393 h. seneleri gösterilmektedir.

Br. I 196/347. — El, *Abū 'l-Layṭ* maddesinde.

Tāc at-tarācim Nr. 242 ve s. 153. — G. Flügel, *Die Klassen der Hanefitischen Rechtsgelehrten* (Abhandlungen der Kgl. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften Bd. VIII, Phil. - hist. Classe Bd. III, Leipzig 1861) 302. — *āl-Cawāhir al-muḍī'a* II nr. 610. — *al-Fawā'id al-bahīya* 211.

AYASOFYA 148. Nisf I. Sure 1—18 (al-Kahf).

Baş: الحمد لله رب العالمين والماقبة للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين .. باب الحث على طلب تفسير
القرآن قال الفقيه أبو الليث نصر بن ابراهيم السمرقندي رحمه قال اخبرنا أبو جعفر محمد بن الفضل

قال اخبرنا محمد بن جعفر الكرابيسي قال حدثنا ابراهيم بن يوسف قال حدثنا وكيع بن سفيان الثوري عن ابن اسحق عن ابي هرة الهمداني قال قال ابن مسعود ...

Vişne rengi yaldızlı şemseli, zineirikli, türk işi meşin cilt. 28,5 × 18,5 cm. 364 varak sarımsı, kaim kâğıt; 22 satır büyük, harekeli külfetsiz nesih. Ayetlerin üzeri surhla çizilmiş; pek çok haşiyeler vardır. Baş ve son varak kopmuş ve yeni kâğıt üzerine yapıştırılmış, bir çok yerleri yırtılmış ve parçalanmıştır.

محجز ... النصف الاول ... كتابة وقت الضحى يوم الاربعاء العشر الاول من شهر ربيع الاول على يد ... موسى ... بن عمر ... (?) (700 h. hududunda).

5.

الشعبي

الكشف والبيان عن تفسير القرآن

Ta'labi

al-Kaşf wal-bayân 'an tafsîr al-Ḳur'ân.

Al-ustâd Abū İshâq Aḥmad b. Muḥ. b. İbrâhîm at- Ta'labî an-Nisâbūrî aş-Şâfi'î, tefsirinden ziyade 'Arâ'is al-macâlis fî kışaş al-anbiyâ' adlı kitabıyla şöhret kazanmıştır. Muharrem 427 (başka bir rivayete göre 437) h. de vefat etmiştir.

İbn al-Cawzî bu tefsiri, içine, bilhassa ilk surelerde, bir çok zaif hadisler konmuş olduğundan tenkit etmiş (İbn Tagrıbirdi, *an-Nucûm az-zâhira* 660 h. senesinde) ve Aḥmad b. Muḥ. b. al-Muzaḥḥar Râzî, *Mabâhiṭ at-tafsîr* adlı bir kitabında hakkında munâkaşât yazmıştır. (*Fihrist al-kutub al-arabiya al-mahfûza bil-kutubhâna al-Hadîwiya* (Kahire 1310) I 198). Bu tefsir bir çok şiirleri de şahit olarak naklediyor. Mühimdir.

Br. I 350/592. — El, *Tha'labî* maddesinde — Wüstenfeld, *Geschichtsschreiber* nr. 185. İbn Hallikân I 30. — Subkî, *Tabakât* III 23; Yâkût, *Irşâd* (Gibb) II 104 (Kahire) V 36. — Suyûtî, *Tabakât al-mufasssîn* nr. 7. — Suyûtî, *Buğya* 154.

AYASOFYA 296. Sure 2 (al-Bakara), 162—6 (al-An'âm), 165.

قوله تعالى افمن اتبع رضوان الله بترك الغلول ... مختلفة للتارك عند الله ... İlk sözler:

Siyah meşin cilt. 26 × 17,5 cm. 185 varak sarı kâğıt; 26 satır yazılı nesih; söz başları kalın yazı ile; kahve rengi mürekkep; birinci varak mıklaḥ tesiri ile yırtılmış ve son varaklar tamir görmüş. (VI-VII. h. asır).

AYASOFYA 289. Mücellet IV. Sure 14 (İbrâhîm) 27—26 (aş-Su'arâ'), 75.

Yarı meşin cilt. 25,5 × 18 cm. 297 varak sarımsı saykalsız yumuşak kâğıt; 19 satır şahsî, az noktalı nesih. İstinsah tarihi yoktur, vr. 1a'da şu samâ kaydı vardır:

قال صاحب الكتاب وهو محمد بن عبدالله بن عمر الظريف البلخي الشافعوري ابو الحيوه اخبرنا بالكتاب مناولة واجازة وبعضه سمعا القاضي بهاء الدين ابو الحسن علي بن ابي المعالي عبدالله بن

الجمد بن الموحّد قال أخبرنا الحافظ المقرئ عبدالله بن أحمد بن عمر السمرقندي ببغداد قال أخبرنا أبو سعيد محمد بن سعد الفرخزادي بتوفان قال قرأت علي أبي اسحق الثعلبي المصنف رحمه الله وصح أولدي أبو المظفر هذا الكتاب بالاستناد وكذلك التصحيف لأهل الحديث والتصحيف للشعر والشعرا وكذلك صح لفتيان أبي الاز التركي وأبي البيضا مثقال الحبشي وصح للجماعة بتستر في شهر سنة ٥٦٨ أيام ورودى بخوزستان وولاتى فيها

6.

الواحدى

Wāḥidī

الوجيز

al-Wacīz

Abū l-Ḥasan 'Alī b. Aḥmad b. Muḥ b. 'Alī b. Mattōya al-Wāḥidī an-Nisābūrī, Sāveli bir tüccar ailesine mensuptur. Gençliğinde tahsil-i ilim için seyahatler yapmıştı. Ta'labī (bk. nr. 5) 'nin tilmizidir. Ulūmu kur'aniyeden maada bilhassa şairlerin divanları ile meşgul olmuş ve kendisi dahi şiir söylemiştir. Mütenebbinin divanına yazdığı şerh meşhurdur. Üç tefsir yazmıştır: *al-Basīṭ*, *al-Wacīz*, ve *al-Wasīṭ*. *Basīṭ*'in mukaddimesinde kendi tahsil hayatına ait malūmat veriyor. *Asbāb an-nuzūl* hakkında yazdığı kitaptan daha aşağıda bahsedilecektir. (nr. 75). Wāḥidī Nizamalmülk'ün teveccühüne nail olmuştur. Ölüm tarihi 468 h. dir.

Br. I. 411/730.

Yāḥūt, *Irşād* (Gibb) V 97, (Kahire) XII 259.— İbn al-Cazarī, *Ṭabaḳāt* nr. 2161.— Yāfi'ī, *Mir'āt al-canān* III 96.— Suyūṭī, *Buḡya* 327.— *Şadarāt* III 33.— *Miftāḥ as-sa'āda* I 402-3.

Bankipore XVIII 2 nr. 1324.

AYASOFYA 291/2. Vr. 6a—244a.

الحمد لله الكريم بالائه ، العظيم بكبريائه ، القادر فلا يمانع ... أما بعد فإن لكل زمان نشوا ... Baş: بانتزاع العلم وقبضه فيما أخبرنا الاستاذ أبو طاهر محمد بن محمد بن محمّس الزياىدى قراءة عليه فى شهر سنة تسع وأربعماية قال حدثنا أبو عبدالله محمد بن يعقوب الحافظ المعروف بأبن الأخرم قال أخبرنا أبو أحمد محمد بن عبد الوهاب قال ثنا جعفر بن عون عن هشام بن عروة عن أبيه عن عبدالله بن عمر أن رسول الله صلّم قال إن الله تعالى لا يقبض العلم انتزاعاً ينتزعه من الناس ... سبائة رجل عن هشام بن عروة ... فأنى كنت قد ابتدأت بأبداع كتاب فى التفسير لم أسبق إلى مثله وطال على الأمر فى ذلك بشرايط تقلدتها ... ثم استعجلنى قبل أتمامه والتقصى عما لزمى فى عهدة احكامه نفر متقاصروا الرغبات ... (7b) إلى ايجاز كتاب فى التفسير يقرب على من تناوله ... وهكذا استكتاب أنا فيه نازل إلى درجة أهل زماننا تعجلاً لمنفعتهم وتارك ما سوى قول واحد معتمد لابن عباس ... أو من هو فى مثل درجته ...

... والناس عطف على قوله الوسواس ... المعنى من شر الوسواس ومن شر الناس كأنه امر : Son :
ان يستعيد من الجن ومن شر الناس ... تم الكتاب والحمد ...

Ebru kâğıt kaplı cilt. 24,6×15 cm. Sarımsı saykalsız kalın kâğıt; son varak düşmüş ve sonradan tecdit edilmiştir. 21 satır bir birine bitişik harfli, az harakeli, şahsî nesih; ayetlerin üzerine surh ve siyah çizgiler çizilmiştir. Kenarlarda haşiyeler (VII. h. asır).

AYASOFYA 290.

Ebru kâğıt kaplı cilt. 18×13,5 cm. 266 varak, sarımsı kâğıt. 19—21 satır şahsî nesih. Ayetlerin üzerine kırmızı çizgi çekilmiş; kenarlarda bazan haşiyeler var; numarasız bir varakta fihrist var; 1a ve 266a da fevaid. (VIII.-IX. h. asır).

7.

البغوى

Bagawī

معالم التنزيل

Ma'ālim at-tanzīl

Maşābīh as-sunna adlı meşhur hadis kitabının müellifi Ruknaddīn Muhyissunna Abū Muḥ. al-Ḥusayn b. Mas'ūd al-Farrā' al-Bağawī aş-Şāfi'î Merverrūd'da 80 yaşından sonra şevval 516 (başka rivayete göre 510) de vefat etmiştir.

Br. I 363-4/620, 622.— Brockelmann, El, *Baghawī* maddesinde.

İbn Ḥallikān I 205. — Subkī, *Ṭabaḳāt* IV 214. — Ḍahabī, *Tadkirat al-ḥuffāz* IV 52. — Suyūṭī, *Ṭabaḳāt al-mufasssīrīn* Nr. 35. — Yāqūt, *Mu'cam al-buldān*, *Bağşūr* maddesinde. — Yāfi'ī, *Mir'āt al-canān* III 213. — Şadārāt IV 48.— *Miftāḥ as-sa'āda* I 435.

Bankipore XVIII 2, 1335.

Basmalar: İran taş baskısı 1273; Bombay 1269, 1296, 1309; Kahire 1305, 1331, al-Ḥāzin: *Lubāb at-ta'wīl*'in kenarında (Sarkis 573).

AYASOFYA 269.

Baş: الحمد لله ذى العظمة والكبرياء والعزة والبقا...

Yaldız zeminli, şemseli, kahverengi meşin cilt. 31×17,5 cm. 900 varak ince sarımsı kâğıt; 1b-2a da dört süslü levha; 31 satır açık, güzel nesih, yaldız cetvel içinde; yaldız başlık; ayetler surh. Pazar günü, 15 rebiülevvel 868 h. İsmā'īl b. Maḥmūd b. İsmā'īl al-mulakḳab bi-Ḥāfiẓ al-Ḥuncī.

AYASOFYA 295. Sure 38 (Şād) — 114.

Son: اخبرنا عبدالواحد بن احمد المليجي¹ انا احمد بن عبدالله النعمي انا محمد بن يوسف ...
ما اذن الله لشيء ما اذن لني حسن الصوت بالقران يجهر به تم الكتاب ...

Siyah meşin cilt. 27,8×18,5 cm. 172 varak sarımsı, kalın kâğıt. 29 satır sağa mail nesih; ayetler surh; bilhassa baş tarafta haşiyeler var. (IX.—X. h. asır).

¹ Sam'ānī, *Ansāb* 542 a.

AYASOFYA 277. Cüz I. Sure 1—4 (an-Nisā').

Ebru kâğıtlı yarı-meşin cilt. 29,5×19 cm. 237 varak. 27 satır az noktalı nesih; ayetler surh. (IX.—X. h. asır).

AYASOFYA 279. Sure 1—35 (al-Fātir), 41.

Siyah, sade şemseli, zincirlikli meşin cilt. 31×20,5 cm. 302 varak az saykallı, beyaz kâğıt. 21 satır nesih; söz başları surh. (900 h. dan sonra).

AYASOFYA 272, 273.

Cilt I = AS 272. Sure 1—17 (al-İsrā'). 299 varak. Pazartesi, 24 receb 1099 h.

Cilt II = AS 273. Sure 18 (al-Kahf)—114. 270 varak. Çarşamba, 15 safar 1100 h.

Şemseli, siyah meşin ciltler. 30×19,5 cm. 33 satır küçük, sola mail güzel nesih; ayetler surh. 'Abdalkarīm b. 'Abdassattār b. Saḥī.

AYASOFYA 283. Cüz I. Sure 1—18 (al-Kahf).

Ebru kâğıtlı yarı meşin cilt, 27×18 cm. 230 varak kalınca, az saykallı sarımtırak kâğıt. 20 satır külfetsiz nesih; ayetler üzerine siyah çizgi çizilmiş; kenarda bazen haşiyeler var (XI.-XII. h. asır).

AYASOFYA 271. Mukaddimesiz.

Yıldız şemseli, kenarbendli, zincirlikli, koyu kahverengi meşin cilt. 31×21 cm. 549 varak. 33 satır nesih, geniş yıldız cetvel içinde; ayetlerin üzerine kırmızı çizgi çekilmiş. Salı, rebiülevvel 1128 h. Dikri b. Muştafā.

AYASOFYA 270.

Şemseli, kenarbendli, siyah meşin cilt. 33,3×22 cm. 511 varak. 43 satır Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; süslü başlık, ayetler ve söz başları surh. Cumartesi, 18 şevval 1142 h. Muḥ. ar-ra'īs b. aş-şayḥ Maḥmūd al-İbşihī.

AYASOFYA 275, 276.

Cilt II = AS 275. Sure 6 (al-An'ām) — 27 (an-Naml). 492 varak.

Cilt III = AS 276. Sure 28 (al-Kaşaş) — 114. 434 varak.

Şemseli, koyu kahverengi meşin ciltler. 30×18,5 cm. 27 satır sola mail Mısır-Suriye neshi; ayetler surh; söz başları büyük siyah harflerle. (XI. h. asır).

AYASOFYA 274. Cüz I. Sure 1—4 (an-Nisā').

222 varak sarımsı kâğıt. 25 satır Mısır-Suriye neshi; ayetler surh. (X.-XI. h. asır).

8.

عمر النسفی

Umar an-Nasafī

التيسير في التفسير

at-Taysir fi't-tafsir

Nacmaddīn Abū Ḥafṣ Umar b. Muḥ. b. Aḥmad b. İsmā'īl b. Muḥammad b. Luḫmān an-Nasafī al-Māturīdī, zamanının en büyük ālim-

lerinden idi. En meşhur kitabı birçok defa şerh edilmiş olan *K.al-'Aḳā'id* dir. Tefsirini, takriben iki sene zarfında yazmış ve rebiülevvel 523 h. de bitirmiştir. Nasafî 12 cemaziyelevvel 537 h. de Semerkandda vefat etmiştir.

Br. I 427-8/758, 762. — Wensinek, El, *Nasafî* maddesinde. — Wüstenfeld, *Geschichtsschreiber* nr. 241.

al-Cawāhir al-muḍī'a I nr. 1090. — Suyūṭī, *Ṭabaḳāt al-mufasssirin* nr. 84. — *al-Fawā'id al-bahīya* 149. — *Şadārāt* IV 115.

AYASOFYA 96, 97.

Cilt I = AS 96. Sure 1-10 (Yūnus). 369 varak. 949 h.

Cilt II = AS 97, Sure 11 (Hūd) — 36 (Yāsīn). 380 varak. Şevval 973 h.

Şemseli, koyu kırmızı meşin ciltler. 27×17,5 cm. 31 satır külfetsiz nesih; ayetler üzerine kırmızı çizgi çizilmiştir.

AYASOFYA 94, 95.

Sonradan ikiye bölünmüş bir cilt. Birinci kısmı (AS 94. 340 varak), Sure 11 (Hūd), 85 de, cümlelerin ortasında nihayet bulur, ikinci kısmı (AS 95. 334 varak) onu takip eder.

Baş: الحمد لله الذى انزل القرآن شفاء ورحمة وفضلا ونعمة ... قال الشيخ ... نجم الدين ... ابو :
حفص عمر بن محمد بن احمد النسفى (2a) طال ما سالتونى معاشر اهل العلم ...

Son: قد فرغنا والحمد لله شكرا من كتاب التيسير فى التفسير وختمناه يوم حياة المصطفى ... فى الربيع :
البدى اذ مر خمائة ، ضحى الاربعاء قبل الهجير ، لثك من السنين وعشرين ، وخمس المائتين فى
التقدير ، وافتتاحه كان فى يوم عاشوراء لحولين قبله ويسر .. والحمد لله على ما وفق واعان ونشكره
على نعمة الامن والامان

Yaldız zeminli şemseli, zincirlikli meşin ciltler. 28×19,5 cm. Sarımsı ve beyaz kâğıt; 27 satır talik, yaldız cetvel içinde. Zilhicce 1127 h. Aḥmad b. Muḥ.

9.

الزخشرى

الكشاف عن حقائق التأويل

Zamahşarî

al-Kaşşāf 'an ḥaḳā'ik at-ta'wīl.

Cārallāh Abū'l-Ḳāsim Maḥmūd b. 'Umar az-Zamahşarî Ḥwārazm köylerinden Zamahşar'da 27 recep 467 de doğmuştur. Bir müddet Mekke'de mücaveret ettiği için, kendisine Cārallāh lakabı verilmiştir. En meşhuru *al-Mufaşşal* adlı nahiv kitabı olmak üzere, lügat, nahiv ve edebiyata ait mühim eserler yazdıktan sonra 538 senesinin 9 zilhicce-sinde Curcaniye'de vefat etmiştir. 23 rebiülahirde bitirdiği *al-Kaşşāf*

adlı tefsirinde mutazilî mezhebi mütebarizdir. Hadis rivayetinde ehemmiyet vermiyerek, daha ziyade kelâmî ve nahvî meselelere temas ediyor; bundan maada maani, beyan ve bedi ilimleriyle mutazilî mezhebini müdafaa ve Kur'anın icazını izah etmeğe çalışıyor.

Br. I 289-90/507-8. — Brockelmann, El, *Zamakhsharî* maddesinde. — Barbier de Meynard, *Les pensées de Zamakhshari* (Journal Asiatique 1878 II 314). — *Geschichte des Qorans* II 174. — Goldziher, *Richtungen* 117-77.

Anbārî, *Nuzhat al-alibbâ* 469. — İbn Hallikān II 119. — Yāķūt, *İrşād* (Gibb) VII 147 (Kahire) 19, 126. — *al-Cawāhir al-muḍī'a* II nr. 493. — *al-Fawā'id al-bahiya* 209. — Yāfi'î, *Mir'āt al-canān* III 269. — İbn Tağribirdî, *an-Nucūm az-zāhira*, 538 senesinde. — *Miftāḥ as-sa'āda* I 431.

Bankipore XVIII 2 nr. 1339. — Būhār II nr. 2.

Basmalar: Bulak 1281; Kahire 1307, 1308; Bulak 1318-9; Kalkutta 1856-9; Kahire 1344. — Sarkis 974-5.

AYASOFYA 248. Cilt III, varak 1—160b, Sure 8 (al-Anfâl) —14 (İbrāhīm); Cilt IV, vr. 161b—305a, Sure 15 (al-Hācar) —23 (al-Mu'minūn); Cilt V, vr. 306b—364, Sure 24 (an-Nūr) —33 (al-Aḥzāb).

Hendesî şekilli tezyinatlı cilt. 24,3×15 cm. 464 varak. 21 satır sağa mail, kısmen harekeli nesih. Cuma, 18 zilhicce 660 h. de müellifin nushası ile mukabele edilmiştir (305a).

AYASOFYA 252. Sure 3 (Āl 'İmrān), son âyet —6 (al-An'ām).

Kahverengi meşin cilt. 27, 7×21 cm. 126 varak, beyaz, kalın saykallı kâğıt. Bazı varaklarda çan şeklinde su damgası vardır. 19 satır, az itinalı nesih; kenarda bazan haşiyeler var. Baştan noksandır. Salı, recep başları 760 h. 'Abdal'azîz b. Aminaddîn al-Arzanarrümî. Aynı senenin şaban sonlarında perşembe günü mukabelesi ikmal edilmiştir.

AYASOFYA 247. Mücellet II. Sure 4 (an-Nisā') —7 (al-A'rāf).

Ebru kâğıtlı, yarı meşin cilt. 26,3×18,4 cm. 181 varak. 22 satır yuvarlakça, külfetsiz nesih; kenarda bazan haşiyeler vardır. İstinsah kaydı:

تم المجلد الثانية من الكشف ... وقد نقل هذا الدفتر من نسخة شهاب الدين الحوافي ... ولكن لم يقابل بها على يدى محمد بن كمال الشافعى ببلغار

Perşembe, 5 receb 761.

AYASOFYA 251. Sure 29 (al-Ankabūt) —45 (al-Cāṭiya) 27.

Açık kahve rengi meşin cilt. 25,2×19 cm. 183 varak kahve rengi, saykallı kâğıt; başta kurt yeniği var. 22 satır, külfetsiz nesih. Söz başları surh veya kalın harfli; kenarda hâşiyeler vardır; sondan noksandır (VII. - VIII. h. asır).

AYASOFYA 246. Rub' I, cüz 1, vr. 1—214b, Sure 1—3 (Āl 'İmrān); cüz 2, vr. 215a-354a, Sure 4 (an-Nisā') -6 (al-An'ām).

Ebru kâğıtlı, yarı meşin cilt. 27×18,5 cm. 355 varak sarımsı, bazan kırmızımtırak kâğıt. 19 satır güzel, harekeli nesih; kenarda bazan haşiyeler var. Vr. 1a da kitabın ismi süslü bir levhada. İstinsah ve semâ' kayıtları (214b):

تم تفسير فاتحة الكتاب والزهاوين بحمد الله تعالى من كتاب الكشف في ١٠ محرم سنة ٧٩٦ وخرغ من قرآته العبد ... كاتبه حسن بن يوسف على الشيخ العلامة ... سيف الملة والدين السيراى المدرس يومئذ في خانقاه المرحوم شيخو ومدرسة السلطان الملك الظاهر ابى سعيد برقوق ... يوم الاربعاء بعد الظهر ٢٩ جمادى الاولى من شهر سنة كتابته

Cildin sonunda (354a):

وقد تم الربيع الاول من كتاب الكشف ... على يد العبد ... الحسن بن يوسف بن عثمان الرومى ... سحر يوم الاثنين ١٩ ربيع الآخر حجة ٧٩٧ ... في الخانقاه السميد المرحوم السيراى شيخو في القاهرة المحروسة تحت انقلعة المعزية في ايام الملك الظاهر ابى سعيد برقوق ... وكان الشيخ في الخانقاه المذكور يومئذ الشيخ الفاضل مولانا سيف الدين السيراى ابقاه الله تعالى

AYASOFYA 250. Sure 11 (Hüd) — 7 (al-İsrâ').

Açık kahve rengi, hendesî şekilli tezyinatlı meşin cilt. 28,8×15,5 cm. 254 varak sarımsı. saykalsız kâğıt; ilk varaktan sonra bir kaç varak eksiktir. 35 satır nesih; ayetler surh; kenarda mukabeleler var. Rebiülevvel 957 h.

AYASOFYA 245.

الحمد لله الذى انزل القرآن كلاما مؤلفا منظما ...

Nakışlı şemse ve kenarbentli, tamir görmüş cilt. 35,7×22,1 cm. 639 varak, sarımsı az saykallı kâğıt. 31 satır güzel nesih; kenarlarda kısmen müselleler teşkil eden muttasıl haşiyeler var. Bunlar bazan kırmızı, bazan siyah mürekkeplidir. Varak 12—13 arasında bir şukka vardır. (IX. - X. h. asır).

AYASOFYA 244. Cüz I. Vr. 1—208 b, Sure 1—18 (al-Kahf); cüz II. Vr. 209a—474, Sure 19 (Maryam) —114.

Güzel, yaldız şemseli, kenarbentli meşin cilt. 30,2×21 cm. 474 varak. 42 satır nesih, siyah ve surh cetvel içinde; âyetler bazan surh, bazan sarı; söz başları kalın ve siyah; kenarda mukabeleler ve bazı haşiyeler var. İstinsah kaytları: Birinci cüz'ün sonunda (208 b) 12 receb 1067 h; ikinci cüz'ün sonunda (474 b):

الحمد لله الذى وقفنا لاتمام كتابة هذا الكتاب وانا ... السيد قاسم بن عبدالله الكبسى ... وهذا السفر الكريم حصل بناية الصنو الاخ المحب الصهر المود محب آل البيت المظهرين ضياء الدين المهدي بن حسن بن ابى النجم الصدى ... عشية الخميس ليلة سابع من يوم خلين من شهر شوال الكريم سنة سبعة وستين والى سنة وذلك باجرة مستوفية وقدرها خمسة وثلاثين قرشا ولم يبق عنده لى شيا من تلك الاجرة والاجارة الحاصلة اجارة صحيحة شرعية جامعة لشروط الصحة يعلم ذلك الواقف على خطي وانتقل هذا الجزء والذى قبله من الكشف الكريم ... من ملك الصنو المهدي بن حسن بن ابى النجم الى ملك الفقيه الافضل جمال الدين حفظ الله بن عبدالله القاضى بالشراء الصحيح والعقد النافذ الصريح بثمان مقبوض جميعه مستوفاً

Mukabele tarihi 1111 h.

AYASOFYA 249. Sure 28 (al-Ğaşaş) —114.

Kırmızı meşin cilt. 24,2×15,5 cm. 613 varak. 17 satır itinasız nesih; bazan kenarda haşiyeler var. (XI-XII. h. asır). Mülkiyet kaydı (vr. o b:) Satırcı Mehmed Paşa.

Kaşşāf'ın Telhisi:

10.

السیرافی الشقار

Sīrāfī aṣ-Ṣukḳār

التقريب في التفسير

at-Takrīb fī't-tafsīr

Hİ'ya göre Kuṭbaddīn Muḥammad b. Mas'ūd (nushada Muḥammad) b. Abī'l-Faḥ as-Sīrāfī al-Qālī aṣ-Ṣukḳār, Kaşşāf'ın bu telhisini 9 Şevval 698 h.de bitirmiştir.

Br. I 291/509.

Hİ (Flügel) V 191-2, (İstanbul) II 314.

Bankipore XVIII 2, Nr. 1324.

AYASOFYA 88. Nısıf I. Vr. 1—229 a, Sure 1—18 (al-Kahf); II. Vr. 229 b—250, Sure 19 (Maryam) —114.

الحمد لله الذى جعل كتابه الكريم مفتاحا للشرف ... اما بعد فان كتاب الكشف ... فالتس
منى جمع من الرفقاء بل طائفة من العظماء ان الحس عبارة وخلص اشارته ... واقرب معناه للطلابين
تقريباً واهذب مقراء للراغبين ... وسميته بالتقريب في التفسير

وهو اطالة اللسان بالتشنيع وما ابترى نفسى من منزلة الاقدام او الخوض فيما يستوجب به الملام
والله المستعان وعليه التكلان

Yıldız şemseli, zincirlikli, koyu kahverengi meşin cilt. 28 × 19 cm. 450 varak sarımsı, az saykallı kâğıt. 23 satır hemen hemen noktasız âlim yazısı; kenarlarda haşiyeler, vr. 1 den evvel 3 sahife fihrist var.

İstinsah kaydı:

اتفق الفراغ من انتساخه على يدى ... محمد بن محمد بن محمد الخوارزمي المشتهر بالشمس السكدي ...
في اواسط شهر جاذى الاولى بقرية بايبرت من اعمال ارزنجان صينت عن الحدنان سنة ثمانين وسبعماية
(780 h)

İhda kaydı (fihristin ilk varakasinda): امام اول إندينك هديه سيدر:

Kaşşāf'ın haşiyeleri:

11.

الطبي

فتوح الغيب في الكشف عن قناع الريب

1. Tībī

Futūḥ al-ğayb fī'l-kaşf 'an kina' ar-rayb.

Abū 'Abdallāh (Abū Muḥ.) Şarafaddīn al-Ḥusayn b. 'Abdallāh b. Muḥ aṭ-Tībī ticaret ve miras ile eline geçen büyük servetini tamamen

hayrat için sarf etmiş ve o yüzden hayatının sonunda fakir kalmıştı. Ehli bida' ve felâsifenin kavillerini şiddetle reddederdi. *Kaşşâf*'a yazdığı haşiyede, o tefsirde bulunan ehli sünnet mezhebine muhalif olan kavilleri reddediyor. Salı, 23 şaban 743 h. de evine yakın bir mesçitte nafile fariza arasında kibleye müteveccih bulunduğu halde vefat etmiştir.

Br. II 64/67, I 290/508 Nr. 2.

ad-Durar al-kāmina II Nr. 1613 (orada al-Ḥusayn b. Muḥ. b. 'Abdallāh). — *Suyūṭī*, *al-Buḡya* 228 (orada al-Ḥasan b. Muḥ. b. 'Abdallāh). — *Şadārāt* VI 137. — *Şawkānī*, *al-Badr at-ṭālī* I 229 — *Miftāḥ as-sāda* I 434 (orada al-Ḥasan). — *Ḥwānsārī*, *Raw-dāt al-cannāt* 224.

Bankipore XVIII 2, Nr. 1341.

AYASOFYA 369, 370, 371, 372.

Baş: يقول اضعف عبادالله... كاتب هذه الاحرف الحسين بن عبدالله بن محمد الطيبي الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجاً... اما بعد فان كتاب الله المجيد هو قانون اصول... فقد استخرت الله... شرح بحله وحل معضله وتلخيص مبهمه... فاني رايت والله الواهب فيما يرى النائم في اثناء الشروع اوقبله انه صلعم ناولني قدحا من اللبن واشار الى فاصبت منه ثم ناولته صلعم فاصاب منه... وسميت الكتاب بفتوح الغيب في الكشف عن قناع الغيب

Son: ... وهدانا اليك واخلفنا في اهلينا وذرياتنا واسلك بهم الصراط المستقيم وارهم سبيل المتقين واجملهم من عبادك الصالحين رحمتك يا ارحم الراحمين

Rub' I = AS 369. Sure 1—5 (al-Mā'idā). 309 varak. 24 x 16,5 cm.

Rub' II = AS 370. Sure 6 (al-An'ām) — 18 (al-Kahf). 283 varak. 23,5 x 16 cm.

İnce, sarımsı kâğıt. 27 satır şarkî nesih, yaldız cetvel içinde; kenarda bazı hâşiyeler, 1b-2a da yaldızlı tezyinat var. Müellifin hattı veyahut yazdırdığı nusha olacaktır.

Rub' III = AS 371. Sure 19 (Maryam) — 37 (aş-Şāffāt). 300 varak; diğer evsafı AS 370 gibi; yazı bir az farklıdır. 739 h. (müellifin hayatında) Mukabele kaydı: وهذه النسخة الشريفة المباركة مقرأ من اولها الى اخرها على السلطان (!) العلماء الحسين المحشى

Bundan maada bir mukabele kaydı daha var ki, yazısı kenarlarda görünen haşiyelerin yazısına benziyor.

Rub' IV = AS 372. Sure 38 (Şād) — 114. 25 x 17, 7 cm. 394 varak sarımsı, az saykallı kâğıt. Son varaklarda büyük bir delik var. Üç el ile yazılmıştır. Birinci el 1—77b, ikinci el 78a—264a, üçüncü el 265a—265b, 266a—298b ikinci el, 299a—394 üçüncü el. Üçü de az noktalı şarkî nesih; mürekkep kahve rengi, bazı yerlerde sonradan tecdit edilmiştir; kenarlarda haşiyeler var. 20 şevval gecesi 779 h. 'Abdalkarīm b. 'Abdalcabbār (فرغ من تحرير بعض هذا الكتاب)

Bu dört nusha, sabık Rumeli kazaskeri Muhammed Sâlim b. Mîrzâ Muştafâ tarafından bir takım haline ifrağ edilmiş, yeni teclit edilmiş, yeni tezhibat ve tazyinat ve cetveller ile süslenmiş ve Sultan Mahmut I.'e hediye edilmiştir. Buna dair birinci cildin başında arapça, diğer üç cildin başında farsça birer hediye-name vardır.

Yaldız zeminli, semseli, kenarbentli, siyah meşin ciltler.

AYASOFYA 368.

Yaldız zeminli, şemseli, zincirikli ve kenarbentli, dışta kahve rengi, içte kırmızı meşin cilt. 28,3 x 18,1 cm. 837 varak sarımsı, ince kâğıt. 41 satır sıkı talik, yaldız cetvel içinde. Metinden evvel 3 sahifede fihrist; vr. 1b de süslü başlık.

11. rebiüssani 989 h. Hasan b. Ramađān al-Ḥaṭīb al-Ayyūbī. Metin bittikten sonra, bu nushada küçük bir fasıl daha vardır ki, sonu şudur :

... ولان هذا المنهج احوط والى التحقيق اقرب

12.

عمر الفارسی

الكشف عن (مشكلات) الكشف

2. 'Umar al-Fārisī

al-Kaṣf 'an (muṣkilāt) al-Kaṣṣāf

Sirācaddīn 'Umar b. 'Abdaraḥmān b. al-Fārisī al-Bihbihānī 745 h. de 37—38 yaşında vefat etmiştir. Haşiyesini 743 senesinin safer ayının son gününde tebyiz ettiğini kendisi tasrih ediyor (bk. AS 360).

Br. I 290/508 Nr. 3.

Şadārāt VI 143.

AYASOFYA 360.

الحمد لله الذى انار الاعيان بنور الوجود ... وبعد فان اقل خلق الله ... عمر بن عبد الرحمن الفارسی ... Baş: يقول اشار الى من لزمنى في دين المروءة اجابته ... ان احرر في الكشف عن مشكلات الكشف لجار الله ... (419a) فهذا ما قصدت ايراده في هذه السطور ... (419b) و توضع عن عرف العرف عن التوجه الى الوجه الصباح ... فرغ من نقله عن السواد مولفه اقل الله عمر بن عبد الرحمن المدعو بسراج اصلح الله حاله في الدارين سلخ صفر سنة ٧٤٣ ...

Siyah meşin cilt. 27×18 cm. 419 varak sarımsı kâğıt. 29 satır şahsî, şarkî, az noktalı nesih.

İstinsah kaydı: وقد تم الكشف جعل الله سبي مصنفه مشكورا ... يوم السبت ٢٤ ذى القعدة سنة ٨٦٣ بدار الموحدين قزوين صينت عن شرور المفسدين ... محمد بن فتح الله بن عبد الوهاب الحنفى الحجازى

AYASOFYA 361.

Bu nüşa iki nüshadan terkip edilmiştir. I. 1-323 a, Sure 1—16 (an-Nahl); II, 323 b - 485 a, Sure 17 (al-İsrâ) — 114.

Birinci kısmın son varakı ve ikinci kısmın ilk varakı bir birine yapıştırılmıştır. Şemseli, vişne rengi meşin cilt. 27×17,5 cm. 485 varak sarımsı az saykallı, ince kâğıt. Birinci kısımda 25 satır külfetsiz nesih, ikinci kısımda 29 satır sola mail şarkî nesih. Laylat as-sabt, 20 safer 967 h. Al-hācī Ḥusayn b. 'Abdaşşamad b. 'İsā al-Bāyandirī.

AYASOFYA 362. Altun zeminli, şemseli, zincirikli meşin cilt. 26,5×16 cm. 516 varak sarımsı, ince kâğıt. 31 satır sıkı nesih, altun-mavi cetvel içinde. Metinden evvel iki sahife fihrist. (X. — XI. h. asır).

13.

قطب الدين الرازى التتائى

حاشية على الكشف

3. **Ḳuṭbaddīn ar-Rāzī at-Taḥṭānī****Hāṣiya 'alā 'l-Kaṣṣāf**

Ḳuṭbaddīn Muḥammad b. Muḥ. ar-Rāzī at-Taḥṭānī, bilhassa mantık ilmine ait *at-Taṣawwur wa't-taṣdīk* adlı risalesiyle şöhret kazanmıştır. 763 h. de Şam'a gelmiş ve orada 766 h. de vefat etmiştir.

Br. II 203/293, I 290/508 Nr. 5.

Subkī, *Ṭabaḳāt* VI 31. — *Şadārāt* VI 207.

AYASOFYA 367. Sure 1—20 (Ṭāhā).

الحمد لله الذى علم القرآن خلق الانسان ... نريد ان نشرح مشكلات كتاب الكشف ونميط حجاب
الحفاء عن مباحثه

Son:

ای قبل آیان البینه ولا حاجة الى غدر

Yaldız zeminli, şemseli, zineirikli, açık kahverengi meşin cilt. 27,5 × 18,5 cm. 307 varak sarımsı kâğıt. 31 satır, sıkışık hususî, şahsî, sağa mail nesih (VIII. h. asır).

14.

التفتازانى

حاشية على الكشف

4. **Taftazānī****Hāṣiya 'alā 'l-Kaṣṣāf**

Maani, beyān ve bedî', mantık, kelâm ve fıkıh ilimleri sahalalarında bir çok mühim ve son zamanlara kadar medreselerde okutulan kitapları yazan, meşhur Sa'daddīn Mas'ūd b. 'Umar at-Taftazānī safer 722 h. de Nasā (Horasan) civarında Taftazan adlı köyde doğmuştur. Far-
yumad, Herat, Gulistan, Hwarezm ve Sarahs'da tedris ve telif ile meşgul olmuş, Timur'un daveti üzerine nihayet Semerkand'a gelmiştir. Şiraz'm Timur tarafından zaptından sonra, Sayyid Şarîf Curcānī dahi Semerkanda gelince, bu iki âlim arasında derin bir ihtilâf çıkmış ve araları açılmıştır. Taftazānī 791, 792 veya 793 h. de vefat etmiş ve Sarahs'da defnedilmiştir. 789 senesinin rebiülahirinde başladığı *Hāṣiya 'alā 'l-Kaṣṣāf* (*Şarḥ al-Kaṣṣāf*)'ı bitirememiştir. HHH (İst. II, 312) ya göre bu haşiye Sure 1—10 (Yūnus), ve 36 (Şād) — 54 (al-Ḳamar) ihtiva ediyor. Tavsif edilecek nushanın sonunda görülen bir kayde göre müellif Sure 48 (al-Fath)'a geldikten sonra, 792 h. de vefat etmiştir.

Br. II 215/301, I 290/308 Nr. 8. — C. A. Storey, El, *Taftazūnī* maddesinde (çok mufasssal). — Ayn. mll., *Persian Literature* I 9.

ad-Durar al-kāmina IV 337 Nr. 903. — *Suyūṭī*, *Buḡya* 391. — *Miftāḥ as-sa'āda* I 165 — *Şadārūt* VI 319 - 22. — *Şawkānī*, *al-Badr at-ṭālī* II 303 - 5. — *Ḥwānsārī*, *Rawḍāt al-cannāt* 309. — *al-Fawā'id al-bahiya* 128 - 30. — (Fazla kitabiyat için bak El). *Ahlwardt* 793. — *India Office (Storey)* S. 25. — *Bankipore* XVIII 2, 1354-5.

AYASOFYA 365. Sure 1-10 (Yūnus), 57.

الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب ... وبعد فان كتاب الكشف ... قد طار صيت جلاله :
قدره كالامطار فى الاقطار

و الدواء للمرض هو حصول الضد اعنى الصحة ثم عطف علو موعظة وتنبيه تيميا للفوائد دعاء :
وزجحة

Siyah şemseli meşin cilt. 27×18 cm. 389 varak ciltten çıkmış, ince, sarımsı, saykallı kâğıt. 25 satır sıkışık talik. Kâvluh'lar surh; söz başları üzerine surh çekilmiş; sona doğru kâvluh yerleri boştur; bir çok yerlerde kenarlarda haşiyeler var. Zilkade 856. 'Abdalwahhāb b. Muḥ. والحوذى Herat, سر برامان medresesinde.

İstinsah kaydından evvel : لما بلغ المص الى هذا المقام بعد ان شرح من ص الى الفتح فتح الله عليه :
ابواب الجنان ..

İstinsah kaydından sonra : كان فوات المص ... ضحوة يوم الاثنين الثانى والعشرين من محرم
الحرام سنة ٧٩٢ ببلدة سمرقند ونقل الى سرخس بعد ثلاثة اشهر ودفن فيه ...

15.

ابن عطية

İbn 'Aṭīya

الجامع المحرر الصحيح الوجيز فى تفسير القرآن العزيز

al-Cāmi' al-muḥarrar aṣ-ṣaḥīḥ al-wacīz
fī tafsīr al-Ḳur'ān al-'azīz.

Abū Muḥ. 'Abdalḥaḳḳ b. Abī Bakr Ġalīb b. 'Abdalmalik b. Ġalīb b. Tammām b. 'Aṭīya Almeriada kadı idi. 480 h. da doğup, 25 ramazan 542 h. de ölmüştür,

Br. I 412/732. — Boigues, *Ensayo* Nr. 170.

İbn Başkuwāl, *aṣ-Şıla* Nr. 825. — Maḳḳarī, *Nafḥ at-ṭib* I 208. — al-Faṭḥ b. Ḥāḳān, *Ḳālā'id al-ikyān fī maḥāsin al-ā'yān* 208-16. — *Suyūṭī*, *Ṭabaḳāt al-mufasssīrīn* Nr. 49.

AYASOFYA 119, 120.

Cüz I = AS 119. Sure 1-2 (al-Bakara).

Baş: قال الفقيه الحافظ القاضى ابو محمد عبدالحق ابن الفقيه الحافظ الامام ابى بكر بن عطية... الحمد لله
الذى برا النسب وافاض النعم ... وبعد ارشدنا الله واياك فانى لما رايت العلوم فنونا ...

Tamir görmüş, ebru kâğıtlı yarı meşin cilt. 26,5×17 cm. 226 varak sarı, kalın, az saykallı kâğıt. 23 satır büyük harfli, ekseri noktasız nesih; söz başları surh. 7 şaban 719 h. Muḥ. b. Aḥmad b. 'Alī.

Cüz III = AS 120. Sure 8 (al-Anfāl) — 10 (Yünus); 46.

Koyu kahverengi, şemseli, zincirlikli, tamir görmüş meşin cilt. 26×18 cm. 249 varak.

Yazı v.s. AS 119 gibi. 5 cemazilahir 719 h.?

AYASOFYA 121. Sure 17 (al-İsrā') — 33 (al-Ahzāb).

Kahve rengi, Mısır-Suriye tarzında tezyinatlı meşin cilt. 26,7×19 cm. 260 varak. 23 satır, az noktalı nesih. Kahve rengi mürekkep; bazı varaklarda harflerin etrafına yayılmıştır. Çarşamba günü, 3 şaban 743 h. Muḥ. b. Aḥmad.

16.

فخرالدین الرازی

مفاتیح الغیب

Faḥraddīn ar-Rāzī

Mafātih al-ğayb (at-Tafsīr al-kabīr)

Faḥraddīn Abū 'Abdallāh Muḥ. b. 'Umar b. al-Ḥusayn b. al-Ḥaṭīb ar-Rāzī at-Taymī al-Bakrī, Ḥaṭīb ar-Ray Dīyā'addīn'in oğlu olarak 543 (544) h. de Ray'da doğmuştur. Ray ve Merağa'da tahsili ulūm ettikten sonra, Ḥwarezm'e gitmiş, fakat oradaki mutazililerle bir munazarasından dolayı, o şehirden çıkmağa mecbur kalmış ve Horasan'da Ḥwarezmşāh 'Alā'addīn Muḥammad (596—617 h.)'m yanına ve daha sonra Herat'a gitmiştir. Orada 606 h. de Kerramiler tarafından zehirlenerek öldüğü rivayet edilir. Tefsiri çok mufassaldır ve her ayete taallük eden kelâmî meseleleri tamikan beyan ve izah eder. Faḥraddīn Rāzī tefsirini VIII. sure (al-Anfāl)'ye kadar 601 senesinde bitirmiştir; ondan sonra tilmizi Şamsaddīn Aḥmed b. al-Ḥalīl al-Ḥuwayyī (ölm. 637 h.) ve Aḥmad b. Muḥ. al-Ḳamūlī (ölm. 727 h.) tarafından ikmal edilmiştir.

Eserin başı :

الحمد لله الذي وقفنا لاداء افضل الخيرات

Br. I 506/920-22. — Wüstenfeld, *Geschichtschreiber* Nr. 294. — Ayn. mll, *Geschichte der arabischen Aerzte und Naturforscher* (Göttingen 1840) Nr. 200. — L. Leclerc, *Histoire de la médecine arabe* (Paris 1876) II 20. — Heinrich Suter, *Die Mathematiker und Astronomen der Araber und ihre Werke* (Leipzig 1900) Nr. 328. — Sarton, *Introduction to the History of Science* (Baltimore 1927) II 346. — G. Gabrieli, *Isis* VII 9. — Max Krause, *Stambuler Handschriften islamischer Mathematiker* (Berlin 1936) (Quellen und Studien zur Geschichte der Mathematik, Astronomie und Physik. Abt. B: Studien. Band 3, Heft 4) 489.

Subkī, *Ṭabaḳāt* V 33. — İbn Abī Uşaybi'a, *'Uyūn al-ānbā' fi ṭabaḳāt al-aṭibbā'* (Kahire 1299/1882) II 23. — İbn al-Ḳifṭī, *İḥbār al-ulamā' bi-aḥbār al-ḥukamā'* (Kahire 1326) 190. — İbn as-Sā'ī, *al-Cāmi' al-muḥtaşar fi 'unwān at-tawārīḥ wa-'uyūn as-siyar*, cüz II, nşr. Mustafa Džavad et le Père Anastase-Marie (Bağdad 1934) 306. — Yāfi'ī, *Mir'āt al-canān* IV 7. — Şadārāt V 24. — *Miftāḥ as-sa'āda* I 445.

Bankipore XVIII 2, Nr. 1360.

Basmalar: Bak Br. ve Sarkis 915. — R. P. Mc Neile, *An Index to the Commentary of F. ar-R.* (London 1933); — Muḥ. aṣ-Şarîf b. 'Abdallâh al-Ḥaḳkî, *Miftâh at-tafâsîr* (İst. 1289) (Bulak 1287 tab'ına göre).

AYASOFYA 238. Sure 78 (an-Naba') — 114.

Ebru kâğıtlı, bir az kurt yenikli, yarı meşin cilt. 26 x 18 cm. 247 varak sarımsı, az saykallı kâğıt. 25 satır külfetsiz nesih, sure başlarında iplikler var. Cuma günü, 10 şevval 669 h. an-Nizâmîya medresesinde (Bağdad).

AYASOFYA 236. Cüz 19. Sure 41 (as-Saada) — 47 (Muḥammad).

Ebru kâğıtlı cilt. 26,5 x 17,3 cm. 210 varak az saykallı, sarımsı kâğıt. 23 satır yuvarlakça, az noktalı nesih. (VII. h. asır).

AYASOFYA 232. Sure 7 (al-A'raf), 127 — 9 (at-Tawbal) 12.

Kâğıt cilt. 25,5 x 18 cm. 249 varak sarı, kalın kâğıt. 22 satır büyük, harekesiz, noktasız, güzelce nesih; kahverengi mürekkep. (VII. — VIII. h. asır). Mülkiyet kaydı: Müfti Kâdizâde.

AYASOFYA 235. Cilt 10. Sure 21 (al-Anbiyâ') — 41 (as-Saada).

Ebru kâğıtlı, bir az kurt yenikli, yarı meşin cilt, varaklar ciltten çıkmıştır. 32 x 24 cm. 35 satır şahsî, kalın kalemli, yuvarlakça nesih; kahverengi mürekkep; biraz kâğıda yayılmıştır. (VIII h. asır). Mülkiyet kayıtları: Sa'dî b. 'İsâ b. Mirḥân. Müfti Kâdizâde.

AYASOFYA 241. Cüz 13. Sure 15 (al-Ḥier) — 18 (al-Kahf), 21.

Kahverengi bez cilt. 25,8 x 17,5 cm. 263 varak sarımsı kâğıt; biraz kurt yeniği var. 25 satır kalınca, yuvarlakça nesih; söz başları surh. (VIII. h. asır).

AYASOFYA 240. Sure 84 (al-İnşikâk) — 95 (ad-Duḥâ).

Açık kahverengi, şemseli, Mısır-Suriye işi meşin cilt. 26,5 x 17,5 cm. 211 varak kalın, sarımsı kâğıt. 17 satır büyük, uzun boylu, az noktalı, güzel memlûk neshi; söz başları surh. Mukabele kaydı var. (VIII. h. asrın sonlarında).

AYASOFYA 229.

Çok süslü, işlenmiş, şemseli, siyah, zedelenmiş, türk işi meşin cilt. 26 x 25 cm. 936 varak. 45 satır küçük, güzelce Mısır-Suriye neshi, altın cetvel içinde; süslü başlık; sure isimleri yıldız; ayetler surh. Muharrem'in ortası 807 h.

AYASOFYA 233. Cüz II. Sure 4 (an-Nisâ'), 123—11 (Hüd).

Kahverengi, hendesî şekilli tezyinatlı Mısır-Suriye tarzında meşin cilt. 27 x 18 cm. 239 varak; sarımsı, saykallı kâğıt. 31 satır şahsî nesih. Salı, zilhicce 862 h.

AYASOFYA 234, 237.

AS 234. Sure 11 (Hüd) — 18 (al-Kahf). 332 varak. 29 zilkade 910 h.

AS 237. Sure 47 (Muḥammad) — 58 (al-Mucādala). 251 varak. 3 cemazievvel 918. h.

Şemseli, Mısır-Suriye işi meşin ciltler. 26,7 x 18 cm. Sarımsı saykallı kâğıt. 29 satır sağa mail, uzun boylu, külfetsiz, şahsî âlim yazısı; ayetler surh. Muḥ. b. 'Abdallâh b. Muḥ. b. Ḥalîl b. Bektüt b. Sayf (?) b. Bektüt al-Ḥanbalî

AYASOFYA 239. Cüz 17. Sure 33 (al-Aḥzâb), 55—33 (al-Fâtir).

Ebru kâğıtlı, yarı meşin cilt. 26,3 x 18,5 cm. 126 varak. 21 satır büyük harfli nesih; söz başları surh. (IX. h. asır).

17.

العكبرى الحنبلى

‘Ukbarī al-Ḥanbalī

التبيان فى اعراب القرآن

at-Tibyān fī i‘rāb al-Ḳur‘ān

Muḥibbaddīn Abū ‘l-Baḳā ‘Abdallāh b. al-Ḥusayn b. ‘Abdallāh al-‘Ukbarī al-Azī ad Ḍarīr an-Naḥwī al-Faraḍī al-Ḥanbalī, 538 de Bağdad’da doğmuştur. Küçük iken, kör olmuş, sonradan İbn al-Cawzī’nin yanında “mu‘īd,” vazifesini görmüş, ve bir çok kitap yazdıktan sonra 8 rebiülahir 616 h. de vefat etmiştir.

Br. I 282/495-6

İbn Ḥallikān I 377. — Suyūṭī, *Bağya* 218. — Şafadī, *Nakṭ al-himyān fī nukat al-‘imyān* (Kahire 1329) 178. — Şadārāt V 67. — Yāfi‘ī, *Mir‘āt al-ḥanān* IV 32. Bankipore XVIII 2 Nr. 1371.

Basmalar: *Tafsīr al-Calālayn*, İran baskısının (1859—60) kenarında; *Tafsīr al-Calālayn*, Dehli baskısının (1899) zeyli olarak; Kahire 1303, 1306, 1321. — Sarkis 294-5.

AYASOFYA 73.

Baş: قال الشيخ... محب الدين فخر الاسلام ابوالعلاء عبدالله ابن الحسين بن العكبروى الحمد لله الذى وقفنا لحفظ كتابه ووقفنا على الجليل من حكمه... اما بعد فان اولى ما عنى... اجبت ان املى كتابا يصغر حجمه ويكثر علمه اقتصر فيه على ذكر الاعراب ووجوه القراءات...

Son: ... هذا آخر ما تيسر فى املاء كتاب التبيان فى اعراب القرآن...

Hendesî şekilli tezyinatlı, Mısır-Suriye işi meşin cilt. 28×22,2 cm. 232 varak sarımsı saykalsız kâğıt. 19 satır yassı, iri harfli nesih; kahverengi mürekkep. (VII. h. asrın başlarında).

AYASOFYA 74.

Cüz I, Vr. 1-211 a, Sure 1-7 (al-A‘rāf); Cüz II, Vr. 211 b - 432, Sure 8 (al-Anfāl) — 114.

Şemseli, kahverengi meşin cilt. 27×17,5 cm. Sarımsı kâğıt. 19 satır güzel, kısmen harekeli nesih. (VIII. - IX. h. asır).

18.

محمد بن ابى بكر الرازى

Mnḥ. b. Abī Bakr ar-Rāzī

انموذج من اسئلة القرآن المجيد واجوبتها

Unmūdac min as‘ilat al-Ḳur‘ān
al-macīd wa-acwibatibā

Zaynaddīn Muḥ. b. Abī Bakr b. ‘Abdalmuḥsin b. ‘Abdalkādir ar-Rāzī’nin vefat tarihi malûm değildir. *Muḥtār aş-şihāḥ* adlı kitabının bir

nushasında kendisine ait 666 tarihli bir semâ' kaydını gördüğünden, bu senede hayatta olduğu anlaşılmaktadır (Br. S I 658, La Revue de l'Académie Arabe.. à Damas, VIII 641-65) *Unmūdāc*'ı 668 h' de telif ettiği dahi söylenir (Br. S. I 659 Nr. 2)

Br. I 383/658-9 II 200.

al-Cawāhir al-muḍī'a II Nr. 106.

Basmalar: Kahire 1303, 1305, 1306, 1321 a-Ukbarī, *at-Tibyān fī irāb al-Ḳur'ān* (bak, Nr. 15)'in kenarında. — Sarkis 917-8.

AYASOFYA 68.

Baş: قال انفقير الى رحمة ربه ومغفرته محمد بن ابى بكر بن عبد القادر الرازى هذا مختصر جعت فيه النموذجاً يسيراً من اسئلة القرآن المجيد واجوبتها فنه ما نقلته من كتب العلماء الا انى نقحته ولخصته ومنه ما فتح الله على بسبب مذاكرة اخلى... وبيته الصالحة على جمع هذه الصبابة وهى تزيد على الف ومائتى سؤال... سورة فاتحة القرآن فان قيل الرحمن ابلغ فى الوصف بالرحمة من الرحيم...

Son: ... بالجنة والناس لان الثقلين هما الجنسان الموصوفان بنسيان حقوق الله عز وجل

Kahve rengi, Mısır-Suriye tarzında tezyinatlı meşin cilt. 25,5×17,5 cm. 129 varak, sarımsı az saykallı kâğıt. 21 satır az noktalı nesih. 1 muharrem 749 h, 'Affān (?) b. Suwārzāde, Larende.

AYASOFYA 67.

Tamir görmüş, siyah kâğıtlı cilt. 21,6×14 cm. 122 varak, saykalsız kâğıt. 23 satır şarkî nesih; vr. 122 a da aynı yazı ile bir faide: فى معنى قوله التحيات لله (VIII. asır).

19.

مختصر فى بيان بعض اسرار الفاتحة المسماة بام القرآن صدر الدين القنوى

Şadraddīn al-Ḳonawī Muhtaşar fī bayān ba'd asrār al-Fātiha al-mnsammāt bi-'umm al-Ḳur'ān

Şadraddīn Abū'l-ma'ālī Muḥ. b. İshāk b. Muḥ. al-Ḳonawī, İbn al-'Arabī (vef. 638 h.)'nin üvey oğlu ve tilmizi, *al-Fuşuş* adlı kitabın şarihi, Mevlānā Calāladdīn Rūmī'nin muasır ve dostu ve hadis ilminde Kuṭbaddīn Şīrāzī (Vef. 710 h.)'nin hocası idi. 630 da Mısır'a seyahat ettiğini, orada meşhur mutasavvıf 'Umar b. al-Fāriḍ ile beraber bir camide bulunduğunu, fakat kendisi ile görüşemediğini ve 643 de yine Mısır'a gittiğini tilmizi Farğānī'nin *Şarḥ at-Tā'īya*'sme yazdığı takrizden öğre-

niyoruz. ¹ 672 h. de vefat etmiştir. Fātiha hakkında yazdığı kitabın ismi *İcāz al-bayān fī tafsīr umm al-Ḳurʿān* deye anılıyor ise de kitabın mukaddesinde böyle bir ad yoktur.

Br. I 499/807.

S u b k i, *Ṭabaḳāt* V 19. — Şaʿrānī, *aṭ-Ṭabaḳāt al-kubrā* (Kahire 1315) I 172 — Dārā Şikūh, *Safīnat al-awliyā* 68. — *Terceme-i Nafaḥāt* 632. — *Miftāḥ as-saʿāda* I 451.

Bankipore XVIII 2, 1456.

Başka mühim yazma: KÖPRÜLÜ 41. 161 varaktan ibaret olan bu nusha müellifin tilmizi Saʿīd al-Farḡānī tarafından 669 da yazılmıştır ve Şadraddīn'in eli ile rebiülahir 671 de yazılmış bir semāʿ kaydını ihtiva eder.

¹ **Eyyub camii** 177.

Saʿīdaddīn Saʿīd Farḡānī, (vef. 699 h. Br. S I 812) *Şarḥ-i Kaşīda-i İbn Fāriḍ*.

Baş: ربنا عليك توكلنا واليك انبنا واليك المصير سهل وتمم بالخير ...

Güzel, musanna fakat bozulmuş cilt; 23,5 × 16 cm. 398 var. Nesih. Şarihin hattı ile olan nushadan 714 de Tebriz'de istinsah edilmiştir.

(40a) بس این ضعیف چون بمدد توفیق الهی وتابید نامنتاهی بر بعضی اسرار و اشارات این قصیده غرا اطلاع یافت وباستشراف آن شتافت بعضی را آنچه در ضبط و قید آورده بود بر حضرت علیاه شیخ اعلی الله قدره عرض کرد و بنظر ارتضاء او ملحوظ کشت وفصلی دران باب بخط مبارک خود بنوشت این ضعیف آن فصل را کما هو بجهد تبرک درین کتاب ثبت کرد وآن فصل اینست :

بسم الله الرحمن الرحيم چنین گوید نویسنده این کلمات اصنف عباد الله محمد بن اسحق بن محمد بن یوسف بن علی ختم الله بالحنسی که شیخ برزکوار عالم عارف شرف الدین معروف بابن الفارض رحمه الله که ناظم این قصیده (40b) است از بزرگان اهل حق بود آنچه درین قصیده از جوامع علوم وحقایق... بنظم آورد کسی دیگر را پیش از وی بدین خوبی و جزالت و حسن بیان وکمال فصاحت میسر نشد و احوال او بتفصیل از اصحاب ما که با وی دوستی داشتند واز اصحاب او که سالها ملازمت صحبت او وازان این ضعیف نمودند معلوم است و در بار سنه ثلثین و ستمایه که این ضعیف بصورت تجرید و سیاحت بدیار مصر رسید مذکور در قید حیات بود در یک جامع جمع شدیم لکن ملاقات مقدر نشد مع انه که هم این ضعیف وهم او در بند آن بودیم که اجتماع حاصل شود ودران روزها رنجور شد و بجوار رحمت حق پیوست و بند ازان در سنه ثلث واربعمین که این ضعیف را از شام بدیار مصر عودتی افتاد جماعتی از فضلا واکابر اهل ذوق این قصیده را هم در دیار مصر وهم در شام وروم خواندند وشرح مشکلاتش را شنیدند و تعلیق زدند بنیت انک نکت وفوایدش را ضبط کنند و تحریر رسانند و هیچ کس را میسر نشد مگر محرر این شرح برادر شیخ عالم عارف افتخار المشایخ سعیدالدین سعید فرغانی را نفعه الله ونفع به... که مدتی تمام براستشراف این قصیده غرا ملازمت نمود بفهم منور وذهن مطهر آن مباحث شریف را ضبط کرد و تحریر رسانید و بعضی ازان که برسبیل (41a) نمونش برین ضعیف عرض کرد مستحسن وپسندیده یافت شد فجز الله عن حسن اهتمامه... اومید چنانست که مطالعه کنندگان این قصیده واین شرح نفیس مرمنشی این قصیده و محرر این شرح و این ضعیف را نیز بدعاء خیر یاد کنند والله ولی الاجابة و الاحسان تا اینجا سخن شیخ است رضوان الله علیه

Basma: Haydarabad 1312 (*Ta'wîl as-sûra al-mubāraka al-Fātiha*) ismi altında. (Sarkis 1532).

AYASOFYA 402.

Baş: (34b) ... بِسْمِ اللَّهِ [يا رب انعمت فتمم واظهرت ففهم] وبعد الحمد لله الذي بطن في حجاب عز غيبه ... وبعد فاعلموا فهمكم الله ان كل ما له مبادئ واسباب وعلل ... ولما كان القصد من انشاء هذا المختصر بيان بعض اسرار الفاتحة المسماة بام القرآن اى اصله ...

Son: ... والرضى في اكل مراتب محبتك واعلى درجات رضاك آمين تم الكتاب

Ebru kâğıtlı cilt. 18,6 × 14 (bazi varaklar 18,6 × 11) cm. Metin 12 a — 183b. 1 a — 11 b ve 184 ab fevaid, ondan sonra 15 boş varak. Beyaz saykallı kâğıt. 20 satır şarkî nesih; bazı yerlerde kenarlarda haşiyeler; vr. 46 — 47 arasında bir şukka var. (VIII. asır). Mukabele kaydı (12 a):

نقل وقبول من النسخة المقرؤة على مصنفه الشيخ صدرالدين رحمه الله¹

AYASOFYA 4806/1 Vr. 7 a — 141 a.

182 varaktan ibaret bir mecmua. Suriye - Mısır tarzında tezyinatlı meşin cilt. 22 × 15,8 cm. Kısmen beyaz, kimen sarı kâğıt. 20 - 22 satır adî talik. Söz başları surh veya surh çizgili. Sarı kâğıtta mürekkep kısmen yayılmıştır. Kenarlerde havaşı var. (VIII. asır).

20.

الكواشي

التلخيص في تفسير القرآن العزيز

Kawāṣī

at-Talḥiṣ fī tafsīr al-Ḳurʾān al-ʿazīz

Muwaffaḳaddīn Abu'l-ʿAbbās Aḥmad b. Yūsuf b. Ḥasan b. Rāfiʿ b. Ḥusayn aṣ-Şaybāmī al-Kawāṣī al-Mauṣilī, Musul vilâyetinde Kawāṣa isminde bir kalʿada 590 veya 591 h. de doğmuştur. Pederinden ulûm-ı Kurʿaniye öğrendikten sonra Şam'da tahsilini ikmal etmiş, ve hacca gittikten sonra Musul'a dönmüştür. Orada zühd ve taabbud ile maruf oldu. Vefatından takriben 20 sene evvel kör olmuştur. Biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki tefsir yazmıştır. Büyüğün ismi *Tabşirat al-mutaḍakkir wa taḍkirat al-mutaḍabbir*'dir, küçüğü ise *at-Talḥiṣ* dir. Bunu cumartesi günü 23 rebi II, 649 de bitirmiştir. Bu tefsir meşhur *Tafsīr al-Calālayn*'m esasıdır. Kawāṣī cemazilahir 680h de Musul'da vefat etmiştir.

¹ Yukarda mutarize içine alınmış dua Köprülü nüshasında başka bir el ile yazılmıştır ve sonradan istinsah edilirken belki metinden imiş gibi yazılmıştır. Mukabele kaydında bahsedilen nussha belki Köprülü nüshası (41) dir.

Br. I 416/731.

Şafadî, *Nakt al-himyân* 116. — İbn al-Cazarî, *Tabakât* Nr. 701. — Suyûtî, *Buğya* 175. — *Şadârât* V 365. — *Miftâh as-sa'âda* I 435.

AYASOFYA 91. II. Sure 19 (Maryam) — 114.

Kahve rengi arap işi meşin cilt. 25,6 × 18,5 cm. 243 varak, sarımsı, az saykallı kâğıt, 27 satır nesih; kahve rengi mürekkep. 29 rebiülevvel 692 h, 'Utmân b. Maḥmūd b. 'Utmân.

AYASOFYA 90.

الحمد لله حتى حمده واشهد... وبعد فلما رايت الكتاب العزيز في غاية الإعجاز... لحصت مختصراً: Baş: في تفسيره... وقد ذكرت فيه ثلاثة وقوف التام والحسن والكافي وانها احسن الوقوف واعجبها الى... واذا قلت القراءة كذا وكذا فهي السبعة

تم الكتاب... والمسئول من تفضل كل من وقف على هذا الكتاب... وكان انقراغ من: Son: تأليفه يوم السبت الثالث والعشرين من شهر ربيع الآخر من سنة تسع واربعين وسبعمائة

Açık kahve rengi, şemseli meşin cilt. 23×13 cm. 328 varak sarımsı kâğıt. 31 satır vazih İrak neshi; ayetler büyük harflerle; durak yerleri surh; kenarlar haşiyeli. Perşembe 5 zilkade 721 h. Abū Bakr b. İbrāhīm b. 'Utmān b. İbrāhīm b. Baḥtyār al-Waṣṭānī; Bağdad, Mustanşiriya medresesinde.

AYASOFYA 93.

Şemseli, zincirlikli, siyah meşin cilt. 31×22,5 cm. 300 varak, sarımsı kâğıt. 31 satır, külfetsiz nesih, yıldız cetvel içinde; ayetler büyük harflerle; söz başları surh. Cuma günü, 19 zilkade 737 h.

يحيى بن محمود الصلحبادى (؟) الجوينى فى داره الدردارية بسكرت جوين

AYASOFYA 92.

Yıldız zeminli şemseli, zincirlikli, siyah meşin cilt. 32 × 25 cm. 313 varak, sarımsı kâğıt. Vr. 1a da kitabın ismi yıldız ve siyah harflerle. 27 satır, güzel nesih, yıldız cetvel içinde; ayetler büyük harflerle; söz başları surh; kenarlarda haşiyeler var. (VIII. asır).

21.

القاضى البضاوى

انوار التنزيل واسرار التاويل

— Kāḍī Bayḍāwī

Anwār at-tanzīl wa asrār at-ta'wīl

Nāşiraddīn 'Abdallāh b. 'Umar b. Muḥ. b. 'Alī al-Kāḍī al-Bayḍāwī Atabek Abū Bakr b. Sa'd zamanında Şiraz'da kadilkudat idi. Sonradan Tebriz'e gitmiş ve orada 685 (Şafadî) veya 691 (*Buğyat al-wu'āt*) veya 692 (Yāfi'i) ve yahut 719 (Rieu; *Supplement to the Catalogue of the Arabic Manuscripts in the British Museum*, 1894 S. 68) de vefat etmiştir.

Br. I 416-7/738. — EI, *al-Baidāwi* maddesinde.

Subkî, *Ṭabaḳāt* V 59. — *Tārīḥ-i guzīda* 811. — Suyūṭî, *Buḡyat al-wu'āt* 268. — Yāfi'î, *Mir'āt al-canān* IV 220 (692 senesi altında). — *Miftāḥ as-sa'āda* I 436.

Bankipore XVIII 2, 1282. — Būhār II Nr. 5.

Basmalar: *Beidhawî Commentarias in Coranum* ed. H. O. Fleischer (Lipsiae 1846-48). — *Indices ad Beidhawî commentarium in Coranum confecit* Winand Fell (Lipsiae 1878). D. S. Margoliouth, *Chrestomathia Baidawiana*. — Şark basmaları için: Sarkis 617-8.

AYASOFYA 152.

Baş:

الحمد لله الذى نزل الفرقان على عبده

Altın zeminli şemseli, zincirlikli, dışında kahve rengi, içinde kırmızı meşin cilt, 21,8 × 14 cm. 477 varak sarımsı ince, saykallı kâğıt. 33 satır nesih, yıldız cetvel içinde; sure isimleri surh; ayetlerin üzerine kırmızı çizgi çizilmiştir; kenarda haşiyeler var. Şah, 3 zilhicce 852 h, Kayḥusraw b. Faḥḥallāh.

AYASOFYA 173. Cilt II. Sure 17 (al-İsrā') — 114.

Yeni bez cilt. 26,7 × 17,7 cm. 279 varak, kalın, saykallı kâğıt; başta ve sonda kurt-yeniği var. 27 satır, külfetsiz Mısır - Suriye neshi; ayetler surh; kenarda bazan haşiyeler var. Pazar, 24 zilhicce 870 h, Muḥ. b. 'Abdarrahmān b. Aḥmad b. 'Abbās.

Vr. 1b — 2a'da Aḥmad b. Muḥ. b. 'Ubayya al-Ḳudsî (vef. 905. Br. II 20. — Ahlwardt Nr. 7924)'nin kendi eli ile yazılmış üç kasidesi vardır.

AYASOFYA 164.

Yıldız zemin üzerine kırmızı ve yeşil nakışlar ihtiva eden şemseli, zincirlikli ve kenarbentli, gayet güzel kahve rengi meşin cild. 27,3 × 18 cm. 371 varak sarımsı saykallı kâğıt. 31 satır Mısır-Suriye neshi; ayetler surh; sure isimleri vişne rengi; kenarda bazan haşiyeler var; vr. 1b'de güzel bir başlık. 19 rebiülahir 877 h., 'Abdalkādir b. Muḥ. b. 'Abdarrahmān al-Bahwāşî. Son sahifede iki mülkiyet kaydı var.

AYASOFYA 161.

Şemseli, koyu kahve rengi meşin cilt. 25,6 × 18 cm. 508 varak sarımsı, saykallı kâğıt. 25 satır kısmen harekeli nesih, yıldız-mavi cetvel içinde; vr. 1a da kitabın ismini yıldız harflerle ihtiva eden mavî ve yıldız çerçevesi beyzî bir levha; vr. 1b da bir başlık; ayetler surh; kenarda bazan haşiyeler vardır. Cuma, 18 safar 901 h.

AYASOFYA 174. Sure 26 (aş-Şu'arā') — 114.

Açık kahve rengi, şemseli, zincirlikli, Mısır - Suriye işi meşin cilt. 27,5 × 18,3 cm. 25 satırlı memlûk neshi; ayetler surh. Cuma, eemazilevvel sonu 910 h., 'Alî b. Muḥ. al-Manẓarāwî. 267a'da şu kayıtlar vardır:

استكتب هذه النسخة . . سيدنا . . الشيخ الامام العالم . . شمس الدين . . مفتي المسلمين ابى عبد الله محمد بن . . محي الدين عبد القادر بن . . شمس الدين محمد ابى الخير البهواشى الشافعى خليفة الحكم العزيز بالديار المصرية ايد الله تعالى احكامه

Bunun altında başka bir yazı ile :

انتقل ملك جميع تفسير البضاوى ... من ملك ورثة المرحوم الشيخ شمس الدين محمد البهواشى المذكور
اعلاه الى ملك العاصى شرف الدين يحيى الدمياطى الشافى ايدالله تعالى احكامه بالاتباع الشريعى ثمن
شرعى حال مقبوض فى ... ١٤ رجب ٩٢٥ شهد بذلك على بن محمد المنظر اوى الكاتب ... شهد بذلك
ابوالفضل محمد النباطى الكتب (!)

AYASOFYA 151.

Altın zineirikli, kenarbentli, şemseli, tamir görmüş, dışında mor, içinde kahve rengi meşin cilt. 19,7 × 11,5 cm. 739 varak ince sarıintrak, saykallı kâğıt. 23 satır intinalı, sola mail nesih, yıldız cetvel içinde; sure başları yıldız, ayetler üzerine kırmızı çizgi çekilmiş. Şalı, 18 rebiülevvel 980 h.

AYASOFYA 172. Cüz I, Sure 1-17 (al-İsrâ).

Şemseli, açık kahve rengi meşin cilt. 29,4 × 19 cm. 241 varak bir az buruşuk, saykallı, sarımsı kâğıt. 31 satır Mısır-Suriye neshi; ayetler surh. 22 şaban 893 h., 'Alî b. Muḥ ad-Darkî.

AYASOFYA 166.

Yıldız şemseli, kenarbentli, zineirikli, vişne renginde meşin cilt; kapağın içinde birer yıldız mustatil var. 26,2 × 15,2 cm. 472 varak muhtelif renkte, saykallı kâğıt. 25 satırlı talik, yıldız cetvel içinde; süslü başlık; fihrist var. Pazartesi, 6 rebiülevvel 1053 h, Fayḍallāh b. Muḥ. aş-Şîrwānî aş-şahîr bi-Şadraddînzāde, Kuştañtîniya.

AYASOFYA 157.

Yıldız zeminli, kırmızı nakışlı şemseli, zineirekli, koyu kırmızı meşin cilt. 28 × 15,5 cm. 598 varak saykallı kâğıt. 31 satırlı nesih, yıldız cetvel içinde; sure başları yıldız; ayetler büyük, kalın harflerle ve üzerine kırmızı çizgi çekilmiş; kenarda bazan haşiyeler var, vr. 1a'da bazı süsler ve ortada yıldız bir daire vardır ki, içinde Bayḍāwî hakkında bir kaç cümlelik malûmat vardır. Cemazülahir 1070 h, Muḥ. b. al-Ḳarabaş.

AYASOFYA 169.

Yıldız zeminli vişne rengi nakışlı şemseli, zineirikli, siyah meşin cilt. 27,2 × 15,7 cm. 322 varak sarı kâğıt. 27 satır itinalı, sıkışık, güzel talik, yıldız cetvel içinde; ayetler surh; vr. 1b'de yaldızlı çiçeklerden ibaret çerçeve şeklinde unvan ve başlık. 1076 h, Darwîş Ḥasan el-Gülşenî el-Edrenevî.

AYASOFYA 154.

Yıldız zeminli şemseli, zineirekli meşin cilt. 29 × 17,2 cm. 246 varak. 35 satır talik yaldız cetvel içinde; sure isimleri surh; ayetlerin üzerine kırmızı çizgiler çekilmiş; kenarda bazan haşiyeler var; vr. 1b de bir başlık. Evaili receb 1088 h., 'Alî b. 'Umar al-Muhâcî mawlidān wal-Paçawî mawṭinan.

AYASOFYA 155.

Dışında koyu, içinde açık kahve rengi, yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, kahve rengi, zengin meşin cilt. 26,3 × 15 cm. 638 varak sarımsı, ince kâğıt. 25 satır itinalı talik, yıldız cetvel içinde; sureler yıldız başlıklı; ayetlerin üzerine kırmızı çizgiler çekil-

miş; kenarda bazan haşiyeler var. Metinden evvel surelerin cetveli. İbrāhīm b. Muşţafā, Kuştañîniya, Cuma, 19 ramazan 1127 h:

مأمورا بهذا الكتب والتحرير من قبل الصدر التحرير ... المولى العريف بدامادزاده ... وقد كتب النصف الاول من النسخة المصححة براءة المولى الفاضل طاشكبرى زاده والنصف الثانى من النسخة التى صححها المولى اكامل لـ ... (؟) مع ما وجدته فى الهوامش من السوانح واللوامح بقلميهما ...

AYASOFYA 160.

Büyük, yıldız zeminli, şemseli, kenarbentli, bir az fersude kahve rengi meşin cilt. 30×17,5 cm. 466 varak sarımsı kâğıt. 33 satır itinalı nesih, yıldız cetvel içinde; ayetler üzerine yıldız çizgiler çekilmiş; vr. 1b de bir başlık; kenarda haşiyeler. İstinsah kaydı kırmızı çerçeve içinde yıldızlı, süslü bir murabba'da: Perşembe, 15 safer 1126h, Muḥ. b. al-Ḥāce Walıyaddin, Katḥudāy 'Ārif 'Abdalbāḳī Ef. al-marḥūm al-Ḳādī bi-'Askar Rūmeli.

AYASOFYA 156.

Kahve rengi, yıldız zeminli şemseli, zincirikli cilt. 24 × 14 cm. 593 varak. 31 satır talik, yıldız cetvel içinde; ayetler üzerine kırmızı çizgi çekilmiş; başlık var. Kadir gecesi 1135 h, 'Abdalbāḳī b. Pārsā Muḥ., Mascid al-Aḳşā'da.

AYASOFYA 165.

Çok süslü, dışında açık kahve rengi, yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, zincirikli meşin cilt. 29 × 17,2 cm. 525 varak sarımsı, iğri basma çizgili kâğıt. 29 satır talik yazı, yıldız cetvel içinde; kenarların etrafında ikinci cetvel vardır; süslü başlık; 1a da bazı fevaid; kenarda bazan haşiyeler var. 7 receb 1138 h.

AYASOFYA 158.

Kahve rengi, yıldız zeminli şemseli, zincirikli cilt. 27,3×17,2 cm. 525 varak sarımsı kâğıt. 31 satır yuvarlakça, itinalı nesih, yıldız cetvel içinde; süslü başlık; ayetler surh, kenarda haşiyeler var. (495 b:) Safer 1143 h, 'Umar b. Muḥ. b. Ḥalil. 496 a — 497 a Kuran'ın cem'ine, vakıf yerlerine ve saireye dair fevaid.

AYASOFYA 162.

Açık kahve rengi, şemseli zincirikli cilt. 28 × 18,9 cm. 650 varak. 29 satır, güzel, kısmen harekeli nesih; sure isimleri surh; vr. 343 b ye kadar ayetlerin üzerine kırmızı çizgiler çekilmiş, ondan sonra bazı ayetler kırmızı mürekkeple harekelenmiştir. Ramazan ortaları 1145 h., Ḥasan b. Aḥmad.. al-Ḥanafī al-Māturidī i'tikādan al-İstambūlī vaṭanan, Mısır'da.

AYASOFYA 159.

Dışi açık kahve rengi, içi vişne rengi, nakışlı, şemseli, zincirikli, süslü cilt. 28×18 cm. 511 varak sarımsı saykallı kâğıt. 31 satırlı dikkatli nesih, yıldız cetvel içinde; sure isimleri yıldız zemin üstünde beyaz harflerle yazılmıştır; ayetler surh; güzel başlık. Cuma gecesi, cemazilahirin son on günü 1151 h., 'Alī b. Muşţafā al-mad'ū bi-Ḳayyimzāde Midilli kalesinde. Sonunda müstensih'in farisî şu rubâisi var:

روزی که چرخ عمر عزیزم هبا کند در زیر خاک بند زبندم جدا کند
یارب نکاهدار تو ایمان آن کس کین خط من بخواند و بر من دعا کند

AYASOFYA 167.

Yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, zincirekli, dışında siyah, içinde vişne rengi meşin cilt. 27,4×18,3 cm. 625 varak sarımsı, ince, saykallı kâğıt. 20 satır talik, yıldız-kırmızı - siyah cetvel içinde; vr. 1b-2a da mavî zemin üzerinde yıldız - kırmızı - siyah bir unvan. Sure başları yıldız zeminli muhtelif renkte güzel mustatille içinde. Başta numarasız varaklarda fihrist vardır. (IX. — X. asır).

AYASOFYA 170.

Yıldız zeminli şemseli, dışı kahve rengi, içi vişne rengi meşin cilt. 24,6 × 15 cm. 501 varak ince sarımsı kâğıt. 31 satır sık talik, yıldız cetvel içinde; 1b de süslü başlık. (XI-XII inci asır).

AYASOFYA 150.

Kahve rengi, yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, zincirekli cilt. 15,6 × 11,3 cm. 508 varak sarımsı, ince saykallı kâğıt. 27 satır güzel, itinalı küçük harfli nesih, kırmızı cetvel içinde; 1b de başlık var; sure isimleri surh; ayetlerin üzerine surh çizilmiş. (XI. — XII. asır).

AYASOFYA 163.

Dışında kahve rengi, içinde kırmızı, yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, zincirekli meşin cilt. 27×15,7 cm. 563 varak saykallı kâğıt. 29 satır güzel nesih; yıldız başlık var; sure başları yıldız zemin üzerine beyaz harflerle yazılmış; ayetlerin üzerine kırmızı çizgi çekilmiş. (XII. asır). Vr. 1a dan evvel numarasız bir varakta, Nâdir Şah zamanında, 1149 senesinde Murad IV.'in Kuran'dan çıkardığı bir faldan basediliyor.

Anwār at-tanzīl'in haşiyeleri.**22.**

ملا خسرو

1. Molla Husrav

حاشية على البيضاوى

Hāşiya 'alā 'l-Bayḍawī

Muḥ b. Faramarz (Karamüz, Şadarat) b. 'Alī, Molla Husrev, Hanefî fakihlerinin meşhurlarındandır. Babası, bir rivâyete göre, aslen rum olan bir türkmen beği (Şakā'ik), ikinci bir rivâyete göre, ihtida etmiş bir fransız emiri (Tercemei Şakā'ik, Şadarat, Sicill-i 'Osmānī), üçüncü bir rivâyete göre de Sivas - Tokat arasında tavattun etmiş bir kür'tür. Tahsil-i ulûm ettikten sonra müderris, İstanbul kadısı, nihayet şeyhülislam oldu. 855 de İstanbul'da vefat etti. Na'sı Bursaya naklolunup, oradaki medresesine defnolundu. En mühim eserleri: *Durar al-ḥukkām fî ğurar al-aḥkām*¹ ve *Mirkāt al-wuṣūl fî 'ilm al-uṣūl*². Molla Husrav'ın bu haşiyesi baştan 2 (*al-Bakara*) 143 e kadar devam etmektedir.

¹ Müellifin hattı ile yazılmış nüsha KÖPRÜLÜ 639.

² YENİ CAMİ 336.

Br. II 226/316; I 417/738. — Babinger, El, *Khosrew Molla* maddesinde.
Şakā'ik 181. — *Terc. Şak.* 135. — *Şadarāt* VII 342. — *al-Fawā'id al-bahīya* 184. —
Miftāh as-sa'āda II 61. — Sa'daddīn, *Tāc et-ievārih* II 462. — Evliya Çelebi,
Seyāhatnāme II 53. — Belīğ, *Güldeste* 258. — M. Süreyyā, *Sicill-i 'Osmānī* II 271. —
 Brūsali Tahir, 'OM' I 292.

AYASOFYA 308.

Baş : الحمد لله الذى خلق النسم و رزق القسم و بين الحجة ...
 Son : ... يزول بزواله اى زوال ذلك المارض

Ebru kâğıtlı yarı meşin cilt, 21,5×14,6 cm. 207 varak sarımsı, çok saykalı kâğıt.
 29 satır kaim harfli, şahsî neşih, kırmızı cetvel içinde; bilhassa baş taraflarda haşi-
 yeler var. 1 zilkade 1088 h, Mas'ūd b. Muḥ. b. Mas'ūd; İstanbul'da. Minkütüb (1a:)

استكتبه الفقير حاجب زاده عماد مدرسا باحدى الثانى راجيا ... فى شهر (!) ثمان وثمانين والف
 (1088 h) İstinsah kaydından sonra :

سببقى خطوطى فى الدفاتر برهة وانتملى تحت التراب رميم

AYASOFYA 307.

Yaldız zeminli, kırmızı nakışlı şemseli, zincirekli, siyah meşin cilt. 22,1×12,8 cm.
 259 varak kısmen sarımsı, ince kâğıt. 27 satır dikkatli neşih, yaldız - siyah cetvel içinde;
 izah edilen cümleler surh çizgili; vr. 1b de başlık. (XI. asır).

23.

الخطيب الكازرونى

حاشية على اليبضاوى

2. -Ḥaṭīb al-Kāzarūnī

Ḥaşiya 'alā 'l-Bayḍāwī

Abū'l-Faḍl Muḥ. al-Ḳuraşī aş-Şiddīkī al-Ḥaṭīb al-Kāzarūnī
 HH (Flügel) I 164 e göre 940 hududunda ölmüştür. Haşiyenin tarif edilecek
 nushası 909 h. de yazılmıştır.

Br. I 417/739 Nr. 8.

Basma: Kahire 1330, Bayḍāwī'nin kenarında.

AYASOFYA 355, 356.

AS 356. Sure 7 (al-A'rāf) — 10 (Yūnus).

Baş : سورة الاعراف قال ابن عباس انها مكية وقال قتادة مكية

Yaldız süslü, tamir görmüş, kahve rengi cilt. 27,4×18,5 cm. 294 varak.

AS 355. Sure 26 (aş-Şu'arā') — 39 (az-Zumar).

Baş : سورة الشعراء مكية الا قوله والشعراء يتبعهم الغاؤون الى آخرها

Hendesî şekilli, tezyinatlı, koyu kahve rengi, Suriye - Mısır işi meşin cilt. 27,5×18,9
 cm. 281 varak; son iki varakta büyük bir delik var.

Her iki ciltte 29 satır sağa mail, şahsî Suriye - Mısır neshi; söz başları surh; kenarda haşiyeler ve mukabeleler var. (AS 356 Vr. 294 a:) 3 ramazan 909 h. Mukabele kaydı (AS 355'in sonunda:)

قابلت هذا الجزء ... باصل المؤلف ... وكتبه مالكة احمد بن علي النسيبي (؟) الخيلي
بلغ مقابلة ... باصل المؤلف ... (AS 356'in sonunda:)

24.

عصام الدين

3. 'İşāmaddīn

حاشية على البيضاوى

Hāşīya 'alā 'l-Bayḍāwī

'İşāmaddīn İbrāhīm b. Muḥ. b. 'Arabşāh al-İsfarā'ini, Herat'ta Şāhruh medresesinde müderris idi. 926'da, bazı sebeplerden dolayı, Herat'tan ayrılarak Buhara'ya gitmiş ve orada Şeybanî 'Ubaydallah Hān'ın (940-946) in'am ve ihsanına mazhar olmuş, ve onun oğlu 'Abdal'aziz için Kāfiya'ya ¹ bir şerh yazmıştır. Kendisi şiddetli bir şii düşmanı imiş ve Kanunî Süleyman (926-974 h.) 940 da Van, Bağdad ve Tebriz'i zaptedince, mesrur olmuş ve hâşiyesini dahi ona ithaf etmiştir. 943 h. de Semerkandde vefat etmiştir ².

Bu hâşiyenin birinci kısmı sure 1-6 (al-An'ām)ı, ikinci kısmı sure 78 (al-Naba') - 114 ü ihtiva eder. Ortadaki surelere ait olacak kısmı müellif bitirememiştir.

Br. II 410/571, I 417/739 Nr. 10.

Ḥwāndamīr, *Ḥabīb as-siyar* III 3, 348. — ('İşāmaddīn'i daha hayatta olarak gösteriyor).

Baḳipore XVIII 2, Nr. 1388 (Hayatı için XV Nr. 982). — Būhār II No 5.

AYASOFYA 334. I. Sure 1-6 (al-An'ām), mukaddimesiz.

Güzel yaldız zeminli şemseli, kenarbandlı, zincirekli, koyu kırmızı meşin cilt. 30,3 × 20,3 cm. 255 varak ince, çok saykallı beyaz kâğıt, üzerinde şu su damgası var:
29 satır sağa mail talik; söz başları surh; kenarda haşiyeler var. Saferin son çarşamba gecesi 1071 h., Ḥasan b. Ḥurram (1).

AYASOFYA 332.

الحمد لله الذى عم بارفاد ارشاد الفرقان ... اما بعد فيقول ... ابراهيم بن محمد بن عريشاه :
الاسفرانى المشتهر بعصام الدين لما كان القران العظيم ... وكان كتاب انوار التنزيل ... (2 a)
فاخذت ... لتكون تحفة وهدية ... بها للسلطان ... سليمان بن سليم شاه بن بايزيد خان ...
Son : ... الحمد لله الذى وفقنا لشرح هذا التفسير من الطرفين ونسأله ان ينفع به اولو الافهام ...

¹ İbn al-Ḥācib (575-646 h.), *al-Kāfiya fi'n-naḥw* (Sarkis 71).

² 944, h. de değildir. Bak *HH Mizān al-adab* maddesine ve aşağıda AS 328 tavsifine.

Yıldız zeminli şemseli, zincirekli, koyu kırmızı meşin cilt. 25,4 × 13,7 cm. 391 varak sarımsı kalınca saykallı kâğıt. 27 satır güzel, küçük harfli, az harekeli nesih, yıldız cetvel içinde; söz başları surh; vr. 1b de bir başlık. Perşembe gecesi, 12 şevval 1087 h., 'Abdarrahîm b. Muḥ. al-kātib, Cī'ānizāde.

AYASOFYA 333.

Yıldız zeminli şemseli, zincirekli; içi kırmızı, kahve rengi meşin cilt. 23,4 × 13 cm. 347 varak saykallı kâğıt. 29 satır itinalı talik yıldız cetvel içinde; surelerin başında yıldızlı mustatil şeklinde süsler; kenarda bazan haşiyeler var; başta numarasız bir varakta fihrist var. Zilhicce 1097 h.

AYASOFYA 330.

Kırmızı, şemseli meşin cilt. 28,5 × 17,5 cm. 278 varak saykallı kâğıt. 31 satır kalın harfli, külfetsiz nesih; başta yıldız, sonra surh cetvel içinde; 191 den itibaren cetvel yok; bazan haşiyeler; 1b de bir başlık var. Zilkade 1089 h., Aḥmed al-Bajrawī (?).

AYASOFYA 326.

Yıldız zeminli, kırmızı nakışlı şemseli, kenarbentli, zincirekli koyu kırmızı meşin cilt. 25 × 15 cm. 313 varak ince, saykallı, bir az buruşuk kâğıt. 31 satır muntazam talik, geniş yıldız-kırmızı cetvel içinde; *kauluḥ* yerleri 119 b ye kadar boş, sonra kırmızı. 1a da yıldız zeminli, kalp şeklinde boş bir levha vardır. Muḥ. b. al-'Alā'î. (1000 den sonra).

AYASOFYA 328. I. Vr. 1b - 328a; II. Vr. 329a - 378a.

Yeşil bez kaplı cilt. 21 × 14,5 cm. 378 varak beyaz, sarımsı kâğıt. 25 satır kalın harfli, şahsî talik kırmızı cetvel içinde; kenarda haşiyeler ve mukabeleler var; vr. 1a da fihrist. Başta numarasız bir varakta müellifin hayatına ait şu faide vsr:

من علماء الدولة الشيعية عصام الدين ابراهيم بن محمد ابن عربشاه الاسفرائني كان عالماً ... ومتبحراً ثقة ديناً. وسيفاً على الشيعة وطوائف الروافض ومن احسن خلق الله ذهنًا واداءً. وتمبرا اشتغل بالقراءة على المولى حسام الدين داود الخوافي وجده المولى عربشاه الشهيد الاندقاني وروى انه اراد التلمذ من المولى الجاني فلم يتسرله ذلك والله تعالى اعلم وله تصانيف اشتهرت كالصبا والقبول منها حواشي البيضاوي الفه برسم السلطان سليمان خان لما قدم لفتح العراق في سنة اربعين وتسعمائة فاستولى قلعة وان وبغداد وتبريز وكسر جيوش الشيعة ولقد اظهر الدور لذلك في خطبها اشد ما يكون ذلك واثني عليه كذلك ولم يتسرله الاكمال كما يشعر عنه عبارته في آخره ، الحمد الذي وفقنا لشرح هذا التفسير من الطرفين ... وشرح الكافي الفه برسم السلطان عبدالعزيز خان بن السلطان عبيدالله خان الشيبكي حال حيوته والده وحواشي الفوائد الضيائية و..... توفي رحمه الله تعالى في مدينة سمرقند لسنة ثلث واربعين وتسعمائة

(Bundan sonra cediti 'Arabşāh hakkında bir kaç cümle geliyor).

İstinsah kaydı (327 b): 22 recep 1109 h. de başlanmış, birinci kısım pazar günü, eemazilevvel 1109 h. de, ikinci kısım (378 a) pazartesi, 13 şaban 1109 h. de bitirilmiştir; as-Sayyid Muştafâ b. as-Sayyid 'Abdallāh b. as-Sayyid 'Alī, Fatih camii medresesinde.

AYASOFYA 327. I. Sure 1-6 (al-An'ām).

Yıldız zeminli, kırmızı nakışlı şemseli, kenarbentli, zincirekli, siyah meşin cilt. 22,4 × 13,2 cm. 478 varak sarı, saykallı kâğıt. 21 satır dikkatli talik, yıldız cetvel

içinde; söz başları surh; kenarda bazan haşiyeler var; vr. 1b de başlık var. 20 cemazil-ahir 1126 h., Darwiş Muştafâ b. İsmâ'il al-Wizawî (?).

AYASOFYA 325.

Yaldız zeminli kırmızı nakışlı şemseli, zincirekli, siyah meşin cilt. 19,5 × 11,9 cm. 274 varak sarımsı, ince, saykallı kâğıt. 27 satır itinalı, ufak harfli talik yaldız cetvel içinde. Söz başları surh. (XI. — XII. asır).

AYASOFYA 324.

Yaldız zeminli şemseli, koyu kırmızı meşin cilt. 21,4 × 12,7 cm. 411 varak saykallı kâğıt. 27 satır dikkatli talik, yaldız cetvel içinde; söz başları surh; vr. 1b de başlık var. (XI. — XII. asır).

AYASOFYA 329. I. Sure 1-6 (al-An'âm).

Bozuk, şemseli, zincirekli, siyah meşin cilt. 19,8 × 14 cm. 408 varak saykallı beyaz kâğıt. 23 satır muhtelif eller tarafından yazılmış güzel nesih yaldız cetvel içinde; söz başları surh. Son varaklarda *kaulah* sözlerinin yerleri boş; vr. 1b de başlık var. (XII. asır).

AYASOFYA 331. I. Sure 1 - 6 (al-An'âm)

Yaldız zeminli kırmızı nakışlı şemseli, zincirekli, siyah meşin cilt. 28,3 × 14,7 cm. 311 varak sarımsı ve beyaz saykallı kâğıt. 25 satır dikkatli talik yaldız cetvel içinde; *kaulah* yerlerinin ekseri boş; vr. 1b de bir başlık var. (XII. asır).

25.

الكواكبي

حواش على حاشية عصام الدين

3a) Kawākibī

Hawāṣī 'alā Ḥaṣiyet 'İṣāmaddīn

Muḥ b. Ḥasan b. Aḥmad b. abī Yahyā al-Kawākibī al-Ḥalabī 1018 de Halep'te doğmuş, sonradan müftü olmuş ve 1096 da vefat etmiştir.

Br. II 315/433;

Muḥibbi: *Ḥalāṣat al-aṭar* III. 437; — Ṭabbāḥ: *Tarih Ḥalab* VI 380.

AYASOFYA 358.

سبحان من خلق الانسان علمه البيان ... وبعد فيقول الفقير محمد ابن حسن المعروف بالكواكبي
ان تفسير القاضي ... فمنهم خاتمة المدققين مولانا سعدى افندى ... فانه كتب عليه من الحواشي ما اراح
به الغواشي لكنه ربما قصر جواده ... وقد كنت حررت على تلك الحواشي ... ثم رايت ان حواشي
الفاضل عصام الدين ... احق بان يكتب عليها ... (2a) حررت عليها هذه الحواشي ...

Son : ... من التصدير رب الناس ضارهم ونافهم فتامل جيدا والله سبحانه الهادي

Şemseli, zincirekli, koyu kahve rengi meşin cilt. 21,4 × 13,3 cm. 163 varak az saykallı beyaz kâğıt, 23 satır sola mail, sıkı çok muntazam nesih; söz başları surh. Ni'matallāh b. Faṭḥallāh.

سعدى افندى

حاشية على البيضاوى

4. Sa'dî Efendi (Çelebi)

Hāşiya 'alā'l-Bayḍawî

Sa'dallāh b. 'Isā Sa'dî Kastamunu civarında Tatay'da doğmuştur. İstanbul ve Edirne'de muhtelif medreselerde müderrislik yaptıktan sonra, on bir sene kadar kadılık etmiş, 940 da Kemalpaşazade'nin yerine müftü olmuş ve 2 şevval 945 de vefat etmiştir. Haşiyesini çarşamba günü, 5 cemazilevvel 944 te bitirmiştir.

Br. I 417/739 Nr. 11.

Mecdî, Terc. Şak. 443. — Sicill-i 'Osmānî III 25. — Brusalı Tâhir, 'OM I. 323.

AYASOFYA 312. II. Sure 11 (Hüd) - 114.

İçi kırmızı, siyah, dışı yıldız zeminli şemseli, kenarbentli, zincirekli meşin cilt. 24×14 cm. 542 varak ince, sarı, saykallı kâğıt. 29 satır itinalı talik, yıldız cetvel içinde; söz başları surh; vr. 1b. ve her surenin başında birer başlık; bazan haşiyeler var. 1084 h., 'Utmān al-Ḥusaynî al-Ayyübî.

AYASOFYA 313. I. Vr. 1—60 b, Sure 1—10 (Yünus); II. Vr. 61 b—470 Sure 11 (Hüd) —114.

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى سورة الفاتحة هكذا وجدت مكتوبة في اوائل المصاحف المكتوبة ...

... وذلك اثنان وعشرون والثلاثة والمثرون سنة القدوم على منزله الحى القيوم والحمد لله (؟) ... Son:

Vişne rengi, az yıldız süslü meşin cilt. 21, 4×12,6 cm. 470 varak ince, sarımsı, saykallı kâğıt. 27 satır talik, kırmızı cetvel içinde söz başları surh; kenarda bazan haşiyeler var; başta iki numarasız varakta fihrist; 1b de başlık. İsmā'il b. Muḥ. b. Aḥmad b. Muṣṭafā b. Ḥamza al-Ḥanafî nushanın intisabına 20 rebiülahir 1097 h. de başlamış (Vr. 470a), birinci kısmını çarşamba, 19 şaban 1097h. de (60b), ikinci kısmını (470a) pazar günü, 13 safer 1111 h. de bitirmiştir.

AYASOFYA 309. II. Sure 11 (Hüd) —114.

Yıldız şemseli, kenarbentli, zincirekli, kahve rengi meşin cilt. 23, 2×13,8 cm. 524 varak sarı, kalınca, çok saykallı kâğıt. 27 satır itinalı talik, yıldız cetvel içinde; 1b ve 2a da süslü yıldız cetveller ve başlık; surelerin başında dahi bazan güzel başlıklar; *kauluh* yerleri vr. 4a dan sonra boş kalmıştır. (XI.—XII. asır) Kitabın sonunda şu kayıt vardır:

... قال مؤلفه مولانا سعدى افندى ... وقع الاختتام بعون الله العلام يوم الاربعاء خامس جمادى الاولى المنخرط في سلك شهور سنة ٩٤٤

AYASOFYA 310. II. Sure 11 (Hūd) —114.

Siyah, yıldız zeminli, kırmızı nakışlı şemseli meşin cilt. 20,3×14 cm. 446 varak ince saykallı, sarı ve beyaz kâğıt. 27 satır şahsî talik yıldız cetvel içinde; söz başları surh; bazan haşiyeler var. Muḥ. Özdemirî (?). XI.—XII. asır.

27.

الكواكبي

[اعتراضات على حاشية سعدى افندى]

4a) **Kawākibī**

[İ'tirādāt 'alā ḥaṣīyat Sa'dī Ef.]

Müellif için bk. n. 25.

Sa'dī Efendi'yi tenkit için yazılan bu kitabın bir mufassal ve bir de muhtasar şekli görülmektedir. Mufassalı bütün Kur'ana şamildir. Muhtasarı ise, sure 6 (al-An'ām) dan — 26 (as-Şu'arā) ya gider. Metinler arasında da fark var.

Mufassal:**AYASOFYA 316.**

Baş: سبحان من سطر بقلم الاتقان على صفحات الاكوان . . . وبعد فيقول الفقير محمد بن حسن الكواكبي هذا ما حررته في اثناء درس التفسير على حواشى الفاضل الشهير سعدى افندى . . . لم اقصد بما اتفق لى من رد مقالاته التنديد بهفواته بل تنزيه انوار التنزيل عن عليل الانتظار والا قويل . . . وقال سمدي افندى عند قول القاضى اى الوسوسة الخ ما نصه نقل العلامة الطيبي الخ : اقول قال في الكشف . . . كما يقال لنحو ليال واحاديث اسم الجمع انتهى

Koyu kırmızı, şemseli cilt. 19,7×13 cm. 523 varak kalın, saykallı beyaz kâğıt. 19 satır güzel, sola mail şarkî nesih.

Muhtasar:**AYASOFYA 314.** Sure 6 (al-An'ām), 112—26 (as-Şu'arā), 128.

Baş: الهى جل حمدك عن ان يحصى . . . يقول . . . الكواكبي هذه نبذة مما حررته حين درس التفسير على حواشى . . . سعدى افندى . . . من سورة الانعام . قال القاضى عند تفسير قوله سبحانه واتصفي اليه افئدة الذين لا يؤمنون . . .

Son: اقول هكذا نقله الطيبي عن صاحب الانتصاف واجاب عنه الفاضل الميمنى بانهم كانوا . . . وبالمكان المرتفع الذى . . . يوضع اليه العلم عنه والله سبحانه اعلم

Kırmızı, şemseli, meşin cilt. 20,9×12,5 cm. 223 varak saykallı beyaz kâğıt. 17 satır sola mail nesih; söz başları surh. 1a da:

وزير اعظم وسردار اكرم محمد پاشا قوللرينك اهداسى

AYASOFYA 315. Sure 6 (al-An'ām), 112—26 (aş-Şu'arā), 128.

Yeşil bez kaplı cilt. 20,8×14 cm. 228 varak beyaz, kalın, saykallı kâğıt. 17 satır dikkatli nesih: söz başları surh. (XII. — XIII. asır).

28.

شيخزاده

حاشية على البيضاوى

5. Şayhzāde

Hāşiya 'alā'l-Baydāwī

Şayhzāde Muhyiddin Muḥ. b. Muşlihaddin Muştafā al-Ḳōcawī (= İzmitli), 951 h. de vefat etmiştir; kabri Hoca Hayreddin mescidi hazirasındadır. Yazdığı hāşiye Baydāwī'ye yazılan haşiyelerin en meşhurdur.

Br. I 417/739 Nr. 12.

Şāḳā'ik I 456. — Brusalı Tahir, 'OM I 334.

Bankipore XVIII 2 Nr. 1390.

Basmalar: Bak Br. ve Sarkis 1166. — Muḥ. aş-Şarīf b. 'Abdallāh al-Haḳḳī, Miftāḥ at-tafāsīr (İst. 1289) (Bulak 1263 basmasına göre).

AYASOFYA 337. Sure 1—12 (Yūsuf).

Baş:

الحمد لله الذى نور قلوب العلماء بانوار التنزيل

Kırmızı zeminli şemseli, kahve rengi cilt. 31,2×19,6 cm. 898 varak sarı ve beyaz, saykallı kâğıt, 33 satır dikkatli nesih, yıldız cetvel içinde; süslü başlık; kenarda bazan haşiyeler var; vr. 457b—458 baş. 1040 h. (vr. 457a).

AYASOFYA 335.

... وان سلامة البدن عن تلك الآفات وان كانت امورا متعددة ليست بتلك المثابة في الاهتمام Son :

والمطلوبية اللهم ثبت قلوبنا على دينك ...

Yıldız zeminli şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin cilt. 26,5×16 cm. 735 varak saykallı kâğıt. 47 satır sola mail, çok küçük, sık nesih kırmızı cetvel içinde; söz başları surh; başta iki numarasız varakta fihrist; kenarda bazan haşiyeler var. Rebiülevvel 1128h.

AYASOFYA 338. II. Sure 13 (ar-Ra'd) —114.

Kâğıt kaplı yarı meşin cilt. 30,6×19,3 cm. 778 varak saykallı sarımsı kâğıt. 33 satır dikkatli nesih yıldız cetvel içinde; kenarda bazan haşiyeler; başta numarasız varakta fihrist var. (XI. — XII. asır).

AYASOFYA 336.

Şemseli, kenarbentli, zincirekli siyah meşin cilt. 32,3×215 cm. 593 varak ince saykallı kâğıt. 45 satır küçük nesih yıldızlı cetvel içinde; söz başları surh; başlık var. Muḥ. b. al-'Alī al-Huṭabā'.

استنسخت هذه النسخة ... من كتب القاضي العسكر الاسبق المشهور برادر زاده مصطفى افندى

ابن بلال

6. İbn Bilāl

الواردات

al-Wāridāt

Şamsaddīn Abū ‘Abdallāh Muḥ. b. Muḥ. b. Muḥ. b. Bilāl al-‘Aynī al-aşl al-Ḥalabī al-Ḥanafī 885, 886, 895 veyahut 896 da doğmuş, ikmal-i tahsilden sora Halep’te ders okutmuş, eserler yazmış ve fetvalar vermiştir. Ahlâkan çok mütevazı, mal ve paraya hiç ehemmiyet vermez bir zat idi, hattâ evini ve kitaplarını bile başka adamlara bırakmış. Çerkes emirlerinden Yahyâ al-Ḥamzâwî ve onun kardeşi Emir Çanım’ın ihsanlarına mazhar oldu ve onlar Çerkes devletinin sukutundan sonra Halep’ten gidine, kendi evlerini ona bırakmışlar. Zekâsının parlaklığı ve bilgisinin genişliği ile beraber, yazışı okunmaz derecede fena imiş ve yazdığı eserleri dahi vefatından sonra, ciltçilere dağıtılmış bir halde bulunuyordu. Hacca gittikten ve bir müddet Kahirede kaldıktan sonra, 975 h. de Halep’te vefat etmiştir. 932 h. de ramazanda itikâf ederken, tefsir-i Baydâwîyi okumuş ve hatırına gelmiş olan bazı *wāridāt*’ı kitap şekline koyarak defterdar İskender Çelebi’ye¹ ithaf etmek üzere, mezkûr ayın son gününde bitirmiştir.

Br. II 335/463 = 993 Nr. 37.

Ṭabbāḥ: *Ta’riḥ Ḥalab* V 573.

AYASOFYA 406.

الحمد لله الذى خصص لسان العالمين... (2b) اما بعد فاني (3a) لما كنت متمكناً في الشهر الاخير :
من رمضان سنة ائنتين وثلاثين وتسعمائة... ومطالماً في تفسير القاضي البيضاوى... وكان رد على بعض
الواردات مما يتعلق بالرد على ما اختاره... (3b) وبالجواب عما اشار الى الاعتراض على المذاهب
الحنفية تأييداً لما ذهب اليه من المذاهب الشافعية فاردت ان اكتبها على وجه الايجاز... اخدم بما
الى حضرة... (6b) مولانا اسكندر چلي...

Müellifin ismi 7b ve 27a da görülmektedir.

(27b) ... هذا وقد وقع الفراغ من تصنيف هذه الواردات آخر يوم من رمضان ... Son :
... ٩٣٢ (28a) واتم في حفظ الله ونواله بمحمد وآله

Şemseli, zineirikli, koyu kahve rengi meşin cilt. 18,4×11,4 cm. 28 varak kalın, sarımsı, saykallı kâğıt. 9 satır itinalı nesih kırmızı cetvel içinde, söz başları surh. Müellifin mubyazzasıdır.

¹ İskender Çelebi Kanunî Süleyman zamanında baş defterdar idi, Frenk İbrāhīm Paşa Sadrazam olunca müsteşar mesabesinde olup, mehamm-ı saltanatı hüsn-ü ifa etti, sonra araları bozuldu ve 942 rebiülahirinde Bağdad’ın fethinden sonra Paşanın seayeti ile katlolundu. (M. Ş ü r e y y a, *Sicill-i ‘Osmānī*, II 345).

سامسائی زاده

حاشیه علی البیضاوی

7. Sāmīsūnizāde

Ḥāṣiya 'alā l-Bayẓawī

Maruf bir ulema ailesine mensub olan Muḥ. b. Aḥmad b. Muḥ b. Ḥasan b. 'Abdaşşamad b. Ḥusāmaddīn b. 'Ubaydallāh al-Buḥārī İbn a s-Sāmī sūnī bir çok ilmi memuriyetlerde bulunduktan sonra, 978 de vefat etmiştir.

'Aṭā'ī, *Zeyl eş-Şaḳā'ik* 145.

AYASOFYA 322.

الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب... وبعد فيقول... حاجي حرم الله الوفي وخادم: Baş: بيت المقدس السني، وروثند خادم الشرع الشريف النبوي بالحرم الاحمدى والرسول المدني المنتظم من سمط سبط اويس القرني الحاج محمد ابن احمد ابن محمد ابن حسن ابن عبد الصمد ابن حسام الدين ابن عبيد الله البخاري المكنى بابن السامسوني... لما كان الامام... قاضي القضاة... البیضاوی... انجل كتاب من علم التفسير... حل من اسفار المفسرين محل البدر من الكواكب...

Son: افاض الناس عند من قرأ بكسر السين فتأمل.

Kırmızı, şemseli, zincirekli meşin cilt; 20,5×30,5 cm. 199 varak kalın ve az saykallı kâğıt, 29 satır dikkatli nesih; söz başları surh. Perşembe, 8 cemazilevvel 993h Medine'de.

ابراهيم الكردي

حاشیه علی البیضاوی

8. İbrāhīm al-Kurdī

Ḥāṣiya 'alā l-Bayḍawī

İbrāhīm b. Sulaymān b. İbrāhīm al-Kurdī al-Ḥalabī 4 rebiül-ahir 984 h. Cedid Ali Paşa medresesinde müderris olmuş ve aynı senede vefat etmiştir.

'Aṭā'ī; *Zeyl eş-Şaḳā'ik* 242. — *Sicill-i 'Osmāni* 195.

AYASOFYA 306. Sure 1—2 (al-Bakara).

الحمد لله الذي خلق الانسان في احسن التقويم... وبعد فيقول العبد الفقير ابراهيم بن سليمان: Baş: ابن ابراهيم المنسوب الى الاكراد بالنسب المشهير بالنسبة الى حلب لما قرئ على تفسير... البیضاوی... رایت انه قد نقش على صحيفة الخاطر اكتب ما ظهر فكرك الفاتر...

Son: ... ونقل عن الخبالي انه لا يبعد ان يقال لن يستظيها عند ما قرئت فان قراءتها تدفعهم وتبطل سحرهم وشرهم والله اعلم

Ebru kâğıt kaplı, yarı meşin cilt. 20,3×14,5 cm. 444 yazılı varak saykallı beyaz kâğıt, sonunda boş ve numarasız varaklar var. 20 satır talik, bazan kırmızı mürekkeple silinmiş ve tashiḥ edilmiş, bundan dolayı, müellifin nushası olması muhtemeldir.

32.

سنان افندی

حاشية على البيضاوى

9. Sinān Ef.

Hāṣiya 'alā l-Bayḍawī

Sinānaddīn Yūsuf b. Ḥusāmaddīn İlyās al-Amāsī 893 de doğmuştur. 919 da Amasya'dan Bursaya, oradan İstanbula gitmiş ve bir çok ilmi memuriyetlerde bulunduktan ve bir çok seyahatlar yaptıktan sonra, salı günü, 2 safer 986 da vefat etmiştir. Seçilmiş suretlere ait olan bu hāsiyeyi ders takrirlerini toplayarak vücade getirdiğini ve Sultan Süleyman I.'e ithaf ettiğini mukaddimede söylüyor.

'Aṭā'ī, *Zeyl eṣ-ṣaḳā'ik* 284. — Bursalı Tahir, *OM* II 54.

AYASOFYA 318.

يا من احم شقايق البلغاء بديع صنایع الآيات ... وبعد فركوز في ذهن كل ادیب ليب ...
ولقد كنت مذاميطت عنى تمام الاطفال ...

Bazı surelerin sonunda müellifin ikmal kaydı vardır, ilk sure 6 (*al-Anām*) ın sonunda (66a):

وقع الفراغ من تحريره وتتميقه ليلة الخميس الرابع من شهر محرم ... سنة ٩٥٤
قال المولى المؤلف هذا آخر ... ثم قال

Son, sure 18 (*al-Kahf*) ın sonunda (501a):

تم حاشية سورة الكهف في يوم عاشوراء من أيام شهر المحرم مبتدأ سنة ٩٧٧

Sureler devam etmiyor. Baştaki numarasız varakta surelerin fihristi veriliyor: Sure 6 (*al-Anām*) 2a; 7 (*al-A'rāf*) 66a; 8 (*al-Anfāl*) 136b; 9 (*at-Tauba*) 166b; 10 (*Yāmis*) 246a; 11 (*Hād*) 294b; 12 (*Yūsuf*) 338b; 13 (*ar-Ra'd*) 373a; 14 (*Ibrāhim*) 388b; 15 (*al-Hacar*) 401a; 16 (*an-Nahl*) 417b; 17 (*al-İsrā*) 441b; 18 (*al-Kahf*) 469b; 54 (*al-Kamar*) 501a; 67 (*al-Malak*) 507b; 73 (*al-Muzzammil*) 516a; 74 (*al-Muddattir*) 519b; 93 (*ad-Duhā*) 524b; 94 (*al-Inşirāḥ*) 527a; 95 (*at-Tin*) 529b; 98 (*al-Bayyina*) 534b; 99 (*az-Zilzāl*) 535b; 100 (*al-Ādiyāt*) 537:

... فاسقط اللام ولا ينبغي اكفار مؤمن مع وجود هذا الاحتمال تم تحشية هذه السورة بحمده: Son

Koyu kırmızı, yıldız zeminli şemseli kenarbentli, zincirekli meşin cilt. 20,5×14,6 cm. 537 varak saykallı muhtelif renkte kâğıt. 25 satır şahsî talik yıldız cetvel içinde; süslü başlık, kenarlarda muhtelif kavillerin sahipleri gösteriliyor. Vr. 514 ile 515 arasında bir şukka vardır. 7. cemaziyelahir 1062 h.

AYASOFYA 321.

Siyah, içi koyu kırmızı, yıldız zeminli şemseli, zincirekli meşin cilt. 20,2×12,5 cm. 539 varak ince, beyaz, sarımsı ve mavimsi kâğıt. 25 satır talik yıldız cetvel içinde; süslü başlık; söz başları surh; kenarlarda haşiyeler; fihrist var. 7 cemâziyelahir 1062 h.

AYASOFYA 320. Sure 93 (ad-Đuĥā) ve sure 94 (al-İnşirāĥ)'ı ihtiva etmeyerek sure 95 (at-Tin) ortasında bitiyor.

Kırmızı, yıldız zeminli şemseli, zincirekli meşin cilt. 24,5×14,5 cm. 416 varak sarımsı ve beyaz saykallı ince kâğıt. 29 satır talik mavî cetvel içinde. 1088 h., Muĥammad b. aş-Şayĥ 'Alī al-Konawī.

AYASOFYA 317. Sure 18 (al-Kahf)'dan sonra 73 (al-Muzzammil) ve 74 (al-Muddattir) geliyor ve orada bitiyor.

Siyah, içi kırmızı, yıldız zeminli kırmızı nakışlı şemseli, kenarbentli, zincirekli meşin cilt. 24,7×13,6 cm. 495 varak ince, saykallı, sarı kâğıt. 29 satır itinalı talik yıldız cetvel içinde; söz başları kırmızı; başlık var; kenarda bazan haşiyeler vardır. Cema-zilahir 1095 h. 'Alī al-'Alā'ī.

AYASOFYA 319.

Siyah, sade şemseli, tamir görmüş meşin cilt. 20,3×14 cm. 516 varak muhtelif renkte, ekseri beyaz, saykallı kâğıt. Yazı muhtelif, başta küçük harfli nesih, sonra talik, sure 7 (al-A'rāf) da kalın, uzun ve sıkı harfli nesih; 21-27 satır. Surelerin sonunda ekseriya boş bir varak vardır. (XI. — XII. asır).

33.

الخلخال

حاشية على البيضاوى

10. Halḥālī**Hāṣiya 'alā 'l-Bayḍāwī**

As-Sayyid Ḥusayn b. al-Ḥusayn al-Ḥalḥālī 994 h. de vefat eden Mīrzā Cān (Br. S II 594)'n tilmizidir. Telifatı ekseri hey'et ve tevkîl ilimlerine aittir. 1014 h. de vefat etmiştir. Bu haşiye'nin telifini Şamahi'de rebiülahir 1002 h. de bitirmiştir. Bu haşiye sure 36 (Yāsīn)'den başlayıp, Kur'an'm sonuna kadar gitmektedir.

Br. II 413/591, I 417/739 Nr. 22 (Hāṣiye Fatiha'ya ait değildir).

Muḥibbī, *Ḥalāṣat al-aṭar* II 122. — *Dānişmandān-i Āzarbaycān* 116-7.

Eserin başı (Nuru Osmaniye 486'e göre).

الحمد لله الذى تولى العرفاء فى كبرياء ذاته . . . اما بعد فيقول . . . حسين بن الحسين الخخال . . .
وكان التفسير المسمى بانوار التنزيل . . . اردت ان اسرح نظرى فى ميدانه (2a) ومضامره

AYASOFYA 303. Mukaddimesiz.

Baş:

قوله كالم من المعنى والاعراب يعنى انها

فانه اصله الداعى اسقط الياء وليكن هذا آخر ما قصدناه قد تم تأليفه فى يوم الاثنين من شهر: Son

ربيع الثانى من سنة ١٠٠٢ فى بلدة شياخى . . . ما حصل من سائر العلوم

Ebru kâğıt kaplı yarı meşin cilt. 21,5×15,1 234 varak az saykallı sarımsı kâğıt, 27 satır talik; söz başları surh; 23 zilhicce 1119 h., Muḥ. Kalbi al-Bursawî al-Calwatî.

34.

عبدالحكيم السیالکونی

حاشية على البيضاوى

11. 'Abdalḥakīm as-Siyālkūtī

Ḥaşiya 'alā l-Bayḍāwī

'Abdalḥakīm b. Şamsaddīn as-Siyālkūtī Şah-Cahān (1037 — 1069 h.)'m zamanında yaşamış ve onun teveccühüne mazhar olmuştur. Vefatı için şu tarihler gösteriliyor: 1060, 1067, 1068, 1097. Bunlardan en mevsuku 1067 gibi görünüyor. Bu haşiye yalnız sure 1-2 (al-Bakara), 229 ye kadar gider.

Br. II 417; I. 417/740 Nr. 30.

Muḥibbī, *Ḥulāṣat al-aṭar* II. 318.

India Office, *Arabic Mss.* II, (Storey) Nr. 1122. — Bankipore XVIII 2, 1398. — Būhār Nr. 6.

Basmalar: İstanbul, 'Amire 1270; Dehli 1875. — Sarkis 1068.

AYASOFYA 302. Sure 1-2 (al-Bakara) 229.

Baş : الحمد لله الذى انزل الفرقان شفاء لما فى الصدور ...
Son : ... قوله وانه يصح الخ عطف على ان الخلع . تمت الحاشيه لمولانا واستاذنا واستاذ الكل
عبدالحكيم السیالکونی .

Kırmızı şemseli, zincirekli meşin cilt, 14,5×21,8 cm. 351 varak saykallı sarımsı kâğıt, 25 satır talik; söz başları surh. (XII. asır).

35.

الشروانى

حاشية على البيضاوى

12. aş-Şirwānī

Ḥaşiya 'alā l-Bayḍāwī

Muḥ. b. Camāladdīn b. Ramaḍān aş-Şirwānī India Office 86 numaralı nushasının sonunda haşiyesini 20 rebiülahir 1063 h. da bitirdiğini söylüyor. Hayatı hakkında şimdilik başka malûmat yoktur.

Br. I 417/470 Nr. 24.

India Office, *Arabic manuscripts* (Loth) Nr. 86.

AYASOFYA 354.

Baş : قال الفقير الى الله العلى محمد بن جمال الدين بن رمضان الشروانى المسكرى ... بعد حمد الله العلىم ...
لما رأيت الكتاب الموسوم بانوار التنزيل ... من اجل المصنفات نقلا وزوايه ... ان اجمع فيه
ما يس الى الحاجة ...

Son : . . . غاية الاحترار فكانه تعالى ارشد بحسب كل مرتبة من مراتب الانسانية بما يليق
بتلك المرتبة والله اعلم . . .

Tamir görmüş, siyah, vişne rengi zeminli şemseli meşin cilt, 29,5×18 cm. 667 varak beyaz ve sarımsı saykallı kâğıt. 35 satır küçük, muntazam nesih. *Kawlah* lar surh. (XI. asır). İhda kayd: :

عربه جى باشى اغا قولارندن

36.

شهاب الدين الحفاجي عناية القاضي و كفاية الراضى

12. *Şihābaddīn al-Hafācī 'Ināyat al-kādī wakifāyat ar-rādī*

Şihābaddīn Aḥmad b. Muḥ. b. 'Umar *al-Hafācī* al-Miṣrī aṣ-Şāfi'ī 979 h. de Mısır'da doğmuş ve orada tahsil etmiş. Babası ile beraber hacca gittikten sonra İstanbul'a gelmiş ve orada tahsilini ikmal etmiştir. Rumeli, sonra Üsküp ve Selānik'te kadı vazifesinin ifa ettikten sonra, kazasker olarak Mısır'a gönderildi. O vazifeden azlolunarak, ikinci defa İstanbul'a gelmiş, fakat vaziyetini düzeltememiş, adı bir kadı sıfatı ile yeniden Kahire'ye gönderilmiş ve orada 12 ramazan 1069 de vefat etmiştir.

Büyük Baydāwī haşiyesinden maada en mühim eserleri şunlardır: bir *Divan*, *al-Maqāmāt ar-rūmīya*, *Nasīm ar-riyād* (*Kādī 'Iyād*'m *Şifa* 'sına bir şerh) *Ḥabāyā az-zawāyā* ve *Rayḥānat al-alibbā* (iki biyografik eser), *Ṭirāz al-macālīs* (50 meclisten ibaret edebî bir eser) arapça lisana geçen yabancı kelimeler hakkında *Şifā al-'alīl fīmā fī kalām al-'Arab min ad-daḥīl*, *Ḥarīrī*'nin *Durraṭ al-ğawwāş*'ına bir şerh.¹

B r. II 285/398; I 417/470 Nr. 31 (= 48). — Fr. Krenkow, El „*Khafādji*“ mad-desinde.

Kendinin yazdığı terceme-i ahvali *Rayḥānat al-alibbā*'nın sonunda. — Muḥibbī; *Ḥulāṣat al-aṭar* I 331. — İbn Ma'sūm: *Sulāfat 'al-aşr* 420.

Bankipore XVIII 2, 1399. — Būhār II Nr. 70.

Basma: Bulak 1283. (Sarkis 830).

AYASOFYA 350. Sure 1-2 (al-Bakara).

Yeşil bez kaplı meşin cilt. 30,2×21 cm. 418 varak beyaz saykallı kâğıt. 37 satır sağa mail dikkatli nesih; söz başları surh; kenarda muhaşşilerin isimleri mukayyettir. Baştaki numarasız varakta Baydāwī şarihlerinin isimleri yazılmıştır. Pazarertesi, 23 safer 1072 h., Muşṭafā b. Sulaymān.

Baş :

يا مفيض البركات و منزل الآيات البينات . . .

¹ ŞEHİD ALİ PAŞA 1952 numaralı yazmada Kaştallānī: *al-Mawāhib al-laduniye*'ye kendi eli ile yazdığı talikat vardır.

AYASOFYA 351, 352.

Cüz II-AS 351. Sure 2 (al-Bakara), 202-9 (at-Tawba).

Cüz III-AS 352. Sure 10 (Yunus), 25 (al-Furkan).

Şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin ciltler. 30,5×20,5 (AS 352 de 30,6×20,1) cm. 531 (AS 352 de 533) varak beyaz, saykallı kâğıt. 33 satır külfetsiz Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; kenarda muhaşşilerin isimleri vardır. AS 351 de bir kayda göre (vr. 531 b) müellifin hattından istinsah edilmiş. AS 352 başında (vr. 1 a) fihrist vardır. (XI. asır).

AYASOFYA 353. Sure 26 (aş-Şu'ara') — 114.

Şemseli, zincirekli kahve rengi meşin cilt. 30,5×20,5 cm. 624 varak saykallı kâğıt. 33 satır Mısır Suriye neshi, sözbaşları surh; kenarlarda muhaşşilerin isimleri var; fihrist mevcuttur.

Son :

... يشرح صدرى بكل ما يرضاه

AYASOFYA 339, 340.

I=AS 339. Sure 1-11 (Hud). 802 varak. 6 muharrem 1087 h.

II=AS 340. Sure 12 (Yusuf) — 114. 772 varak. 16 ramazan 1087 h, müellifin mübayazzasından yazılmıştır.

Şemseli, kahve rengi ciltler. 30×21 cm. 33 satır Mısır-Suriye neshi surh cetvel içinde; kenarlarda muhaşşilerin isimleri var.

AYASOFYA 347, 348, 349.

Nısıf I=AS 347. Sure 1-9 (at-Tawba). 30,2×18,5 cm. 856 varak.

Nısıf II=AS 348, 349. Bu iki cilt (453, 544 varak) iki cilde ayrılmış bir nushadan ibarettir. Ayrılış bir cümleinin ortasında vuku bulduğu mürakipten anlaşılıyor. Sure II (Yunus) — 114. 29,9×19 cm.

Bir az bozulmuş, tamir görmüş, yıldız zeminli şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin ciltler. Sarımsı, saykallı kâğıt. 37 satır dikkatli nesih surh cetvel içinde. Başlık var. Kenarlarda muhaşşilerin isimleri yazılmıştır. Müellifin mübayazzasından yazılmıştır. Cumar-tesi 20 muharrem 1103 h., 'Abdalkâdir b. aş-Şarîf Hasan aş-Şâdilî al-Hasanî البيهقي al-Mâlikî al-Azharî (AS 349, vr. 544 a).

AYASOFYA 341, 342.

I=AS 341. Sure 1-8 (al-Anfal). Yıldız zeminli şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin cilt. 32,9×21,6 cm. 606 varak.

II=AS 342. Sure 9 (at-Tawba) — 114. Yıldız zeminli şemseli, siyah meşin cilt. 36,6×22 cm. 730 varak.

Saykallı beyaz kâğıt. 47 satır Mısır-Suriye neshi surh cetvel içinde, kenarlarda muhaşşilerin isimleri var. Perşembe, 10 muharrem 1140 h. (AS 342 vr. 730 b).

AYASOFYA 343, 344, 345, 346.

Cüz I=AS 343. Sure 1-2 (al-Bakara), 202. Koyu kırmızı zeminli şemseli, tamir görmüş, siyah meşin cilt. 29,7×20,2 cm. 507 varak.

Cüz II=AS 344. 2 (al-Bakara), 203-9 (al-Barâ'a). Sağda şemseli, zincirekli, kahve rengi cilt. 29,9×20,5 cm. 564 varak. 33 satır Mısır-Suriye neshi.

Cüz III = AS 345. Sure 10 (Yûnus) — 25 (al-Furqân). Yıldız zeminli şemseli, kenar bentli, kahve rengi meşin cilt. 30,7×21 cm. 620 varak. 37 satır yuvarlakça nesih. Pazartesi, 18 rebiülevvel 189 (= 1089 ?) h.

Cüz IV = AS 346. Sure 26 (aş-Şu'arâ) — 114. Sade şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin cilt. (AS 344 ve 346'ın şemseleri aynıdır). 30×20,5 cm. 680 varak. 33 satır Mısır-Suriye neshi. Rebiülahir 1093 h.

Saykallı kâğıt, söz başları surh; kenarlarda muhaşşilerin isimleri yazılmıştır. Cüz I ve II'nin yazısı aynıdır. Cüz III ve IV'dün hakikaten bu takıma ait olduğu kat'î surette söylenemiyor. Bu ciltlerin dördünde de şu ihda kaydı var:

سپاهیلر اغاسی محمد امین اغا قولرندن

37.

مستیجی زاده عبدالله

حاشية على البيضاوى

13. Mestcizāde 'Abdallāh

Hāşiya 'alā l-Bayḍawī

Bu müellif 1148 h. de vefat etmiş olup, Fatih civarında Nişancı Camii karşısında medfundur. Evvela *Şaḥīḥ-i Muslim*'e talikat yazmağa niyet etmiş, dostlarından birisinin tavsiyesi üzerine bundan vazgeçmiş, Bayḍawī'ye bir haşiye yazmış ve onu Murad IV. (1032-49 h.) a ithaf etmiştir. Eserini tebyiz ederken vefat etmiş ve tebyiz işi oğlu Osman tarafından ikmal ve kitap Sultanın o zaman tesis ettiği kütüphaneye teslim edilmek üzere Şeyhülislâma takdim edilmiştir. Sure 1-10 (Yûnus) a kadar ihtiva ediyor.

Br üsalı Tâhir: 'OM 2,27.

الحمد لله الذى انزل على عبده كتابا فيه شفاء لعامة خلقه عن اسقام الصدور .. اما بعد فان ...
عبدالله المعروف بمستیجی زاده ... يقول كنت قدما اردت ان اكتب تعليقات على كتاب صحيح مسلم ليكون تلك التعليقات مثل تنقيح الزركشى¹ على صحيح البخارى فشرعت فى ذلك مستمدا فيه من شرح القاضى عياض² صاحب الشفاء على صحيح مسلم وعن شرح الامام النووى³ عليه ومن تعليقات ابن سبط العجمي الحافظ⁴ من تعليقات الجلال انسيوطى⁵ ... (2a) وصرفت فى ذلك اوقاتا كثيرة واعواما غير قليلة حتى بلغت تقريبا الى نصف الكتاب ... قال لى ذلك الحل ان كتاب مسلم وان كان

¹ Muḥ. b. Bahādur az-Zarkasī (vef. 794 h.), *at-Tanqīḥ li-'alfāz al-cāmī' aṣ-ṣaḥīḥ* (Br. I 158/262 II 91-2/108).

² Kāḍī 'Iyāḍ al-Yaḥṣabī (vef. 544 h.), *Ikmal al-mu'lim ṣarḥ ṣaḥīḥ Muslim* (Br. I 369/632).

³ Nawawī (vef. 676 h.), *Minhāc al-muḥaddiṭīn* (Br. I/160/265).

⁴ İbrāhīm b. Sibṭ al-'Acāmī (vef. 841 h.) (Br. II 67/72). — Weisweiler, *Istanbul Handschriftenstudien zur arabischen Traditionsliteratur* (Bibi. Isl. 10, İst. 1937) Nr. 61).

⁵ Suyūṭī, (vef. 911 h.) *aḍ-Ḍibāḥ*, (Br. S I 266).

اصح كتب في الحديث بعد صحيح البخارى لكن الطلبة وغالب العلماء لا يكون على تحصيله ... لا اشتغالهم بسائر الكتب المشهورة المعروفة فيما بينهم فيكون تعبك ... ضايحا ... لو شرعت في تجميع تعليقات على كتاب هو اشهر ... رازيد رغبة ... عند اهالى الروم ووقع في قلوبهم ... فشل ذلك ... تفسير البيضاوى ... فشرعت في تجميع حاشية على ذلك ... (2b) ومن جملة تلك الفوائد الاخر موازنة تقرير القاضي بتقرير الرخثري ... اذ لا يتضح حق الاتضاح غرض القاضي من تقريره الا بتلك الموازنة ... محمود خان ابن ... مصطفى خان ابن ... محمد خان ... (3b) ثم يقول عثمان بن المحسى الفاضل المذكور لما شرع والدى المرحوم ... في تبييض الحاشية الشريفة سيما فصل في ديباجتها ... وختم طومار عمره بحلول الاجل ... فبقى اكثر الاجزاء عاطلا عن حلية التبييض ورد البشر بالبشارة العظمى والفتوحات الكبرى ... لسلطاننا الاعظم ... فلما وقفه الله تعالى ... احى معالم الدين في الممالك العمورة ... لاسما شيد خزانة الكتب النافعة في جامع آياصوفيه ... حيث صادفت وقتا اعز الله تعالى خليفة الاسلام بتأييد الكتائب المنصورة واحياء خزانة الكتب المعسورة فجردت نفسى لتلك الخدمة السنية اعنى تبييض الاجزاء البقية ... ان يشرف تلك الجوهرة الفاخرة بالوضع في خزانة الكتب العامرة ... حيث وفقنى الايواء الى ركن قويم ... (4a) شيخ مشايخ الاسلام ... بحجزة من كان المدوح سمي اعنى النبي ... فان لاحظته لحظة بين العناية مهمة عالية ... ثم ان ساعد على العرض والوضع في الخزانة المسورة السلطانية

قال رحمه الله تعالى في قوله تعالى اهدنا الصراط المستقيم ... وفائدة البدل التأكيدي ... Haşiyenin başı :
وما عداها لم يصح شيء على ما نص عليه الجلال السيوطي في شرح التقريب
Son :

38.

حاشية على البيضاوى عبد الرحيم بن محمد غراب زاده

14. 'Abdarrahīm b. Muḥ. Ġurābzāda Hāşiya 'alā 'l-Bayḍāwī

Bu müellif hakkında şimdilik hiç bir malûmata sahip değiliz.

AYASOFYA 323. Sure 19 (Maryam) 9 — 46 (al-Aḥkâf).

حدأ لمن نور قاوينا بانوار التنزيل ... وبعد فيقول ... عبد الرحيم بن محمد لما ظفرت ببعض نسخ :
تفسير العلامة البيضاوى ، التى تعلق بها نظر غواص بحر العلوم ، غريق رحمة الملك القيوم ، وغلق على حواشها جياذ الافكار ، التى انتقدها يد الاختبار ، نفضت القلم لجمعها في سلاط السطور ، من غير زيادة فيما اورده ولا قصور ، وهو من اثناء تفسير قوله تعالى في سورة مريم قالت انى يكون لى غلام ولم يمسسنى بشر ولم اك بغيا (19/19) ...

... قوله عند منصرفه من الطائف لما ذهب عليه السلام الى دعوتهم قبل هجرته الى المدينة :
لا فى غزوته ... اياهم اذ السورة مكيه

Zineirekli siyah meşin cilt; 23,8×13,8 cm. 312 varak ince, beyaz ve sarımsı, saykallı kâğıt; 25 satır itinalı talik, söz başları surh. (XI. — XII. asır). İhda kaydı :

سابقا رتبه صدر اناطولى محمد سعيد افندى داعيلرندن

ابو البركات النسفي

مدارك التنزيل وحقايق التأويل

Abū l-Barakāt an-Nasafī Madārik at-tanzīl waḥakā'ik at-ta'wīl

Fukahayı Hanefiye meşhurlarından Hāfizaddīn Abū l-Barakāt 'Abd-allāh b. Aḥmad b. Maḥmūd an-Nasafī Kirman'da Medrese-i Sultaniyede müderris idi, 710, (*al-Cawāhir al-muḍī'a*'ya göre 701 h. de) Bağdad'da vefat etmiştir.

Br. II 196-7/263, 267. — Heffening, El, *Nasafi* maddesinde.

Tāc at-tarācīm nr. 86. — *al-Cawāhir al-muḍī'a* I nr. 719. — *al-Fawā'id al-bahiya* 101. Bankipore XVIII 2, Nr. 1379.

Basmalar: Dehli 1271; Bombay 1278-9, 1287-1301; Kahire 1306, 1326-7, 1344; Hāzin, *Lubāb at-ta'wīl* (Bak nr. 41)'in kenarında: Kahire 1287, 1300, 1304, 1309, 1318, 1328; Suyūṭī'nin *Iktil'*inin kenarında: Hindustan 1336. — Sarkis 1852-3.

AYASOFYA 284. Nisf I. Sure 1-18 (al-Kahf).

Hendesî nakışlı, kahve rengi meşin cilt. 27,5 × 18,5 cm. 255 varak saykallı, beyaz kâğıt. 27, sonra 31 satır Mısır-Suriye neshi; vr. 19a dan itibaren kalem değişiyor; ayetler surh; kenarda mukabeleler var. Bayezid II.'in mührü var. (IX. — X. asır).

AYASOFYA 280, 281.

Cüz I = AS 280. Sure 1-18 (al-Kahf). 285 Varak. Cuma gecesi, receb 1125 h.

Cüz II = AS 281 Sure 19 (Maryam) — 114. 272 varak. Cumartesi, 26 zilhicce 1125 h. Hicāzī b. Muḥ. al-Aṣmāwī (?) at-Ṭülünī.

Baş (AS 280): الحمد لله المنزه بذاته عن اشارة الاوهام ... قال مولانا ... ابو البركات عبدالله بن احمد بن محمود النسفي ... قد سألني من يتين اجابته كتابا وسطا في التاويلات جاءها لوجوه الاعراب والفركات ... حاليا باقاويل اهل السنة والجماعة خاليا عن اباطيل اهل البدع ... وسميته بمدارك التنزيل وحقايق التأويل ...

Son (AS 281): ... ارسله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون

Şemseli, kahve rengi meşin ciltler. 20 × 18,2 cm. İnce, beyaz, kısmen sarı ve turuncu kâğıt. 35 satır seyrek, dikkatli nesih, surh cetvel içinde; her iki ciltte vr. 1b de birer başlık. İhda kaydı:

سابق آناتولی قاضيسكري پاشا زاده ابراهيم افندی داعيلرندن

AS 280 vr. 272b de istinsah kaydından sonra:

وما من كاتب الا سيفنى ويبقى الدهر ما كتب يداه
فلا تكتب بيدك غير شئ يسرك في القيامة ان تراه

AYASOFYA 283.

Yaldız zeminli şemseli, zincirekli, kırmızı meşin cilt. 24,3 × 14 cm. 683 varak beyaz, saykallı kâğıt. 27 satır gayet güzel, sola mail nesih yaldız cetvel içinde; ayetler surh; başlık var. (XI. — XII. asır).

عبدالرزاق الكاشي

حقائق التأويل في دقائق التنزيل

‘Abdarrazzāk al-Kāṣī (Kāṣānī) *Ḥakā’ik at-ta’wīl fī daḡā’ik at-tanzīl*

Kamāladdīn ‘Abdarrazzāk al-Kāṣī Ibn al-‘Arabī’nin vahdet-i vücut mezhebine mail bir mutasavvıf ve Nūraddīn ‘Abdaşşamad an-Naṭanzī’nin¹ müridi idi. 730 (H. H. Flügel IV 427,5) yahut 735 (H. Wānsārī, *Rawḍāt al-cannāt* 353) senesinde vefat etmiştir. En tanınmış eseri *İştilāḥāt aş-Şūfiya* adlı kitabıdır. *Ḥakā’ik at-ta’wīl*’dan mada *Ta’wīlāt al-Ḳur’ān* adlı ikinci bir tefsir dahi yazmıştır. *Ḥakā’ik at-ta’wīl*’in mukaddemesinde hem müşşidi ‘Abdaşşamad an-Naṭanzī, ve hem *Tārīḥ-i Ġāzān* nazımı Şamsaddīn Kāṣī’yi² zikrediyor. Bu kitabı vezir Raşīdaddīn Faḍlallāh’ın 737 de idam edilen oğlu Ġiyāṭaddīn Muḥammad’e ithaf etmiştir.

Br. II 204/280; H. Maedonald, El, ‘*Abd al-Razzāk* maddesinde. — St. Guyard, *Abdar-Razzāq et son traité de la prédestination et da libre arbitre* (JA Série 7, I 125).

Tercüme-i Nafahāt el-üns 237. — Aḥmad Rāzī, *Haft İklīm* (Eṭhé, *Catalogue of the Persian Manuscripts in the Library of the India Office* S. 445 nr. 932). — H. Wānsārī, *Rawḍāt al-Cannāt* 353.

AYASOFYA 198. Sure 1-6 (al-An‘ām).

الحمد لله الذي ابرز حقائق المعاني . . . وبعد فاني كنت اوان الطلب وزمان التحلى بحلية الادب . . . مشغولاً بحفظ كتاب الله وحل الفاظه ومعانيه . . . الى مصاحبة ولي الحق . . . شيخ الاسلام . . . نورالحق والملة والدين . . . عبدالصمد بن علي النظري . . . فارشدني الى تحصيل العلوم واسرني بالمراحة الى غول العلماء المحققين وجرى على لسانه ذكر من كان في عهده ينبوع الحكمة واليقين المولى السعيد شمس الحق والملة والدين الكيى . . . (2a) . . . ثم . . . بالغ في تعظيم قدر من يؤلف تفسيراً يشتمل تقريره على خمسة فصول في كل آية . . . اولها في بيان اللغة وثانيها في وجوه الاعراب وثالثها في نكت المعاني والبيان ورابعها في ظواهر التفسير وخامسها في حقائق التأويل . . . فوقع في صدرى انى كنت المراد باشارته . . . وقد احتدبت في مصون الفصول الاربعة حذو جار الله . . .

Son: . . . الكمالات الربانية بها رحيا بها يرحمكم باظهارها عليكم والله اعلم بحقايق الامور . . .

Sade, kahve rengi meşin cilt. 27,3×18,3 cm. 304 varak kalınea, saykallı kâğıt. 26 satır nesih; ayetler üzerinde surhla çizilmiştir. Kitabın sonunda bazı fevaid. (IX. asır).

¹ Bu zat 678 de ölen Naeibaddīn ‘Alī Buzḡuş’un müridi idi. (*Haft İklīm* (Eṭhé) S. 444-5 nr. 922; *Tercüme-i Nafahāt* 534, ‘Alī b. Buzḡuş isé, 624 de Bağdad da ‘Omar as-Suhrawardī’nin ‘*Awārif al-ma‘ārif*’ini müellifin önünde okumuştur. Orada okuduğu nusha samā‘ kaydile beraber LALA İSMAİL 180 da mahfuzdur. (H. Ritter, *Philologika* IX, Der Islam 25, 38).

² Storey, *Persian Literature* II, 266 nr. 341.

الحازن البغدادي

Hāzin al-Bağdādī

لباب التأويل في معارف التنزيل

Lubāb at-ta'wīl fī ma'ānī at-tanzīl

'Alā'addīn 'Alī b. Muḥ. b. ibrahīm b. 'Umar b. Ḥalīl aṣ-Ṣiḥī *al-Bağdādī* aṣ-Ṣūfī *Hāzin al-kutub bis-Sumaysāṭiya*, 678 da Bağdad'da doğmuş, so-radan Şam'a gitmiş ve son recep yahut 1. şaban 741 h. de Haleb'de vefat etmiştir. Tafsiri Bağawī'nin *Ma'ālim at-tanzīl*'inin (Bk. nr. 7) muh-tasardır.

Br. II. 109/135.

ad-Darar al-kāminā III, nr. 221.

Basmalar: Kahire 1287; Bulak 1298; Kahire 1300, 1304, 1309, 1318, 1321, 1328, 1331, 1338. — Sarkis. 809.

AYASOFYA 261, 262.

I — AS 261. Sure 1—11 (Hüd). 677 varak.

II — AS 262. Sure 12 (Yūsuf) — 114. 609 varak.

Baş (AS 261): الحمد لله الذى خلق الاشياء فقدرها تقديرا... (2a) ولما كان كتاب معالم التنزيل الذى صنفه... ابو محمد الحسين بن مسعود البغوى... احببت ان انتخب... مختصراً... مع فوائد نقلها... من كتب التفاسير المصنفة... ولم اجعل لنفسى تصرفاً سوى النقل والانتخاب... وحذفت منه الاسناد... وبيئت اسم ناقله وجعلت عوض كل اسم حرفاً يعرف به...

Son (AS 262): قال وما الحال المرتحل قال الذى يضرب من اول القرآن الى اخره كلما حل ارتحل اخرجه الترمذى هذا آخر الجزء الاخير...

Yaldız zeminli şemseli, açık kahve rengi, içinde kırmızı ciltler. 31,5 × 20,5 cm. 33 satır kısa boylu, güzel Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; 1a daki birer levhada kitabın ismi kırmızı harflerle yaldız zemin üzerine yazılmış; 1b de birer başlık; ayetler surh. (X. asır).

AYASOFYA 265. Sure 19 (al-Maryam) — 114.

Zedelenmiş, şemseli, zincirekli, açık kahve rengi meşin cilt. 30,3 × 20,5 cm. 319 saykallı varak. 35 satır kısa boylu neshi; ayetler ve söz başları surh; 16 rebiülahir 1022 h., İbrāhīm b. munlā Muḥ. b. 'Uṭman b. Muḥ. al-Gaznawī baladan ad-Dimaşkī mawlidān al-Ḥanafī mādhaban.

AYASOFYA 263, 264.

I = AS 263. Sure 1—9 (at-Tawba). 434 varak.

II = AS 264. Sure 10 (Yūnus) — 114, 439 varak.

Açık kahve rengi, şemseli, zincirekli meşin ciltler. 30,3 × 20,3 cm. 33 satır kısa boylu, kısmen harekeli Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; 1b de süslü başlık; ayetler ve söz başları surh. Cumartesi, 27 şaban 1131 h., Aḥmad aṣ-Ṣāfi.

AYASOFYA 260.

Şemseli koyu kahve rengi meşin cilt. 32,7 × 21,3 cm. 770 varak. 33 satır güzel, harekeli, osmanlı neshi, altın cetvel içinde; süslü başlık; ayetler ve söz başları yaldız. 22 zilhicce 1136 h., Aḥmad Ef. Ḥalife-i bab-ı Çerākise sābiḳan. Muharrem 1137. h. de Muşṭafā b. Aḥmad Ef. as-Siwāsī tarafından mukabele edilmiştir.

AYASOFYA 266, 267, 268.

I = AS 266. Sure 1—6 (al-An'ām). 373 varak.

II = AS 267. Sure 7 (al-A'rāf) — 22 (al-Ḥacc). 379 varak.

III = AS 268. Sure 23 (ai-Mu'minūn) — 114. 383 varak.

Siyah, sade yaldız şemseli, meşin ciltler. 32,5 × 20,5 cm. 33 satır nesih, mavi-kırmızı cetvel içinde; süslü başlıklar; ayetler ve söz başları surh. (XII. asır). İhda kayıtları:

سابقا روم ایلی قاضیمسکری زین العابدین افندی داعیلرندن

42.

ابو حیان الاندلسی

البحر المحيط فی تفسیر القرآن

Abū Ḥayyān al-Andalusī al-Baḥr al-muḥiṭ fī tafsīr al-Ḳur'ān

Aṭīraddīn Abū Ḥayyān Muḥ. b. Yūsuf b. 'Alī b. Yūsuf b. Ḥayyān al-Ġirnāṭī al-Cayyānī an-Nafzī, (Nafza adlı berber kabilesine mensup) Şevval 654 h. de Ġirnata'da doğmuştur. Endelüs'te, muhtelif şehirlerde tahsil-i ulūm ettikten sonra, Afrika'ya ve sonra Mısır'a gitmiştir. Hacca gittikten sora Kahire'de hadis dersleri vermiş ve nahiv hocası Muḥ. b. an-Naḥḥās 698 de vefat edince, onun yerine müderris olmuştur; 710 h. de Ḳubbat al-malik al-Manşūr'da tefsir tedrisine tayin olunduğunu tefsirinin mukaddimesinde söylüyor. 735 h. de Şāliḥiyya medresesinde müderris idi. İlk zamanda zahiriye mezhebine zahir bulunuyor ve İbn Taymīya'ya da büyük bir hürmet gösteriyordu. Fakat sonra hem zahiriye mezhebinden, hem de İbn Taymīyadan ayrılmış ve Şāfi'i mezhebini kabul etmiştir. 745 h. de Kahire'de vefat etmiştir. Abū Ḥayyān, Endelüs'ün en büyük âlimlerindendir. Arapçadan maada türkçe ve habeşçe dahi biliyordu. Türkçe lisan hakkında yazdığı *al-Idrāk lilisān al-atrāk* Ahmed Caferoğlu tarafından, İstanbul da 1931, neşredilmiştir. Tefsiri en mühim tefsir kitaplarındandır.

Başlıca mahazları şunlardır: İbn an-Naḳīb al-Maḳdisī [ölm. 698 h. (Suyūṭī, *Ṭabaḳāt al-mufasssirin* Nr. 97), yahut 668 (*al-Fawā'id al-bahīya* 168)], *at-Taḥrīr wat-taḥbīr li-aḳwāl a'immat at-tafsīr* (HḤ (Flügel) II, 2498), Zamaḥşarī, *al-Kaşşāf* (Bk. nr. 9) ve İbn 'Aṭīya, *al-Cāmi' al-muḥarrar* (Bk. nr. 15).

Br. II 109-10/135-6 (orada fazla kitabiyat). — M. Th. Houtsma, El, *Abā Haiyān* maddesinde. — I. Goldziher, *Die Zahiriten, ihr Lehrsystem und ihre Geschichte* (Leipzig, 1884) 187-93. — Wüstenfeld, *Geschichtschreiber* Nr. 409). — Boigues: nr. 278. — *Geschichte des Qorāns* III, 243.

Maḳḳarī, *Nafḥ at-ṭib* I 823-892, Nr. 215. — Kutubī, *Fawāt al-wafayāt* (Kahire 1299) II 282. — *ad-Durar al-kāmina* IV 302 nr. 832. — Ibn al-Cazarī, *Ṭabaḳāt* nr. 3555. — Dimaşḳī, *Dayl ṭabaḳāt al-ḥuffāz* (Dimaşḳ, 1347) 23. — Suyūṭī, *Bağya* 121. — Suyūṭī, *Ḥusn al-muḥādḍara* 246. — Şawḳānī, *al-Badr at-ṭālī* II 288. — *Şadurāt* VI, 145.

India Office, Arabic Manuscripts II (Storey), nr. 1140.

Basma: Kahire 1328, 8 cilt. Sarkis. 306.

AYASOFYA 127, 128, 129.

Cüz (II) = AS 127. Sure 6 (al-An'ām), III — II (Hüd), 108. 346 varak.

Cüz (III) = AS 128. Sure 11, 109-22 (al-Ḥacc), I. 350 varak. Sonundan noksandır.

Cüz (VII) = AS 129. Sure 38 (Şād) — 114. 434 varak.

Şemseli, zincirekli, koyu kahve rengi meşin ciltler. 27×18,5 cm. Beyaz kalın kâğıt. 25 satırlı, bir az sola mail, az noktalı memlûk neshi; söz başları ve ayetler surh. İstinsah kayıtları:

AS 127 (vr. 346a): *نجز ... في ليلة تسفر صباحها عن النصف من شعبان المكرم سنة ٨٠٩ على يد المملوك الاصغر والمحر (؟) الاكبر محمد بن احمد بن عساكر الغزي الشهير بالقرتاوى الداعى بدوام ايام مولانا قاضى القضاة كمال الدين متع الله بوجوده المسلمين*

AS 128 (vr. 350b): *مما كتب برسم ... سيدنا ومولانا قاضى القضاة تاج الدين ولد سيدنا ومولانا قاضى القضاة وشيخ مشايخ الاسلام كمال الدين كهف الفقراء والمساكين ملجأ الغرباء والقاصدين متع الله الوجود بوجوده وافاض على من نعمة وجوده بحق محمد*

AYASOFYA 130, 131.

I = AS 130. Sure 1-9 (at-Tawba). 802 varak.

II = AS 131. Sure 10 (Yūnus) — 114. 689 varak.

Baş (AS 130): *قال الشيخ ... ابو عبدالله محمد بن يوسف بن علي بن يوسف بن حيان الاندلسي الجبائي رحمه الله ... الحمد لله مبدى صور المعارف الربانية ...*

Son (AS 131): *وما اقبل من جسده يفعل ذلك ثلاثا*

Yıldız zeminli, şemseli, zincirekli, koyu kırmızı meşin ciltler, kurt yeniği vardır. 32×21 cm. Saykallı beyaz kâğıt. 43 satır küçük, sık, Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; ayetler üzerine surh çizgi çekilmiş. İstinsah kaydı (AS 131, vr. 689b):

تم السفر الحادى عشر من البحر المحيط ... وتمامه تم جميع الكتاب ... في خامس شهر صفر ... من عام عام (؟) اربع واربعين من الهجره (= 1044h)

'Abdalbāḳī b. Muḥ aş-Şanwālī (?) aş-Şāfi'ī.. Her iki ciltte şu ihda kaydı vardır:

حرمين شريفين مفتشى شيخ زاده احمد افندى داعيلرندن

AYASOFYA 126. Cüz I. Sure 1 — 2 (al-Bakara), 212.

Koyu kahve rengi, şemseli zincirekli arap tarzı meşin cilt. 27 X 18,3 cm. 219 varak kalın, saykallı kâğıt. 29 satır muntazam memlûk neshi; 1a da memlûk tarzında bir unvan levhası vardır; söz başları ve ayetler surh. Mülkiyet kaydı (Vr. ob):

في نوبة ... احمد بن احمد ٢٢ جادى الاولى ٨٥٥

AYASOFYA 132, 133, 134.

Cüz I = AS 132. Sure 1—4 (an-Nisā') 580 varak.

Cüz II = AS 133. Sure 5 (al-Mā'ida) — 18 (al-Kahf). 549 varak.

Cüz III = AS 134. Sure 18 (al-Kahf) 'in sonu — 114. 578 varak.

Siyah, zedelenmiş, yaldızlı şemseli meşin ciltler. 32,5 X 21,5 cm. Saykallı, beyaz kâğıt. AS 132 de takriben vr. 215 e kadar cetveldeki mürekkebin tesiri ile cetvel içindeki kâğıt kahve rengi olmuştur. Bu varakaların kuvvetli bir kokusu var. AS 133 ve 134 eskiden bir cilt teşkil etmiş gibi görünüyor: AŞ 133 de mürakib (Custos) ile biten metin AS 134 de doğrudan doğruya devam ediyor. 39 ve 41 satır sık, sağa mail, külfetsiz Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; ayetler surh; AS 132 ve AS 134 de mavî-surh başlıklar var. İstinsah kaydı (AS 134, vr. 578a): Pazar günü, 13 muharrem 1148 h. Muḥ. ar-ra'is b. aş-Şayḥ Maḥmūd (?) الاشيهى. Bundan sonra şu iki beyit var:

رب العباد ومجرى الماء في العود
اغفر لكانه يا خير معبود

تم الكتاب بحمد الله ذي الجود
يا فارى الخط قل بالله مجتهدا

43.

ابن كثير

تفسير القرآن

İbn Kaṭīr**Tafsīr al-Ḳur'ān**

'Imādaddīn Abū'l-Fidā' İsmā'il b. al-Ḥaṭīb b. Ca'far 'Umar b. Kaṭīr al-Boşrawī aş-Şāfi'î, 701 da Şam'da doğmuş ve orada bütün hayatını geçirmiştir. Meşhur muhaddis Mizzî (ölm. 742 h.) ve İbn Taymīya (ölm. 728 h.)'nin tilmizlerinden idi. En tanınmış eseri *al-Bidāya wan-nihāya* adlı büyük tarihtir. Şaban 774 h. de vefat etmiştir.

Br. II 49/48. — El, *Ibn Kathir* (2) maddesinde. — Wüstenfeld, *Geschichtschreiber* nr. 434.

ad-Durar al-Kāmina I nr. 944. — Ḍahabî, *Tadkirat al-ḥuffāz* IV 290. — Dimāşķî, *Ḍayl Tadk. al-ḥuffāz* 57. — Suyūṭî; *Ḍayl Tabakāt al-ḥuffāz* 361. — Şadārāt VI 231. — Şawkānî, *al-Badr at-tālî* I 153

Bankipore XVIII 2, 1410.

Basmalar: Bulak 1302 (Muḥ. Siddiq Ḥān: *Faṭḥ al-bayān fi maḳāşid al-Ḳur'ān*'ia kenarında); Arrah 1307; Kahire 1345; *Tafsīr İbn Kaṭīr wal-Bağawî*, Kahire 1342. — Sarkis 225-6.

AYASOFYA 122. Mücellet I-III. Sure 1-3 (Āl 'Imrān).

قال الشيخ . . . اسمعيل بن الخطيب ابى حفص عمر بن كثير الشافعى . . . الحمد لله الذى
افتتح كتابه بالحمد فقال . . .

. . . واتقوا الله فيما بينى وبينكم لعلكم تفلحون غدا اذا لقيتمونى آخر تفسير سورة آل عمران :
وهو آخر المجلد الثالث من هذه النسخة . . .

Ebru kâğıtlı yarı meşin eilt. 28 X 22 cm. 414 varak kalınca, sarımsı, kısmen açık kahve rengi, az saykallı kâğıt; bir az kurt yenîgi var. 17 satır küçük, ekseriya noktasız, nadiren harekeli nesih; söz başları ve ayetler büyük siyah harflerle. Rebiülahir 806 h. 'Abdallāh b. 'Abdarrahmān b. Muḥ. at-Tamimī المراعاتى.

44.**النظام النيسابورى****Nizām an-Nīsābūrī****تفسير****Tafsīr**

Al-Hasan b. Muḥ. b. al-Ḥuseyn al-Ḥummī an-Nizām al-A'rac an-Nīsābūrī'nin hayatı hakkında o kadar malûmat mevcut değildir. *Rawḍāt al-cannāt*'a göre, IX. asr-ı hicrînin ikinci nisfî âlimlerinden biridir ve tefsirini 850 h. den bir az sonra yazmıştır¹. Fakat Naşîraddîn Tûsî'nin *Tahrîr al-macistî*'sine yazdığı şerhte onu rebiülevvel 717 h. de bitirdiğini yazıyor (India Office, *Catalogue of the Arabian Manuscripts II* (Storey), nr. 1138). Tefsirinin esasını Râzî'nin *Mafâtih al-ğayb*'iyle Zamahşarî'nin *Kaşşâf*'ı teşkil ediyor; fakat müellif kıraata ait bir mukaddime ve başka faideler ilâve etmiştir. Eserin sonunda istifade ettiği kitapların listesini veriyor ve ne tarzda onları kullandığını izah ediyor. Bu faslı ve kitabın mukaddimesini *HH Kaşf az-zunûn*'a nakl etmiştir. *HH* bu tefsire *Ġarā'ib al-Ḳur'ān* ismini veriyor. Mukaddimenin bir kaç yerinde *Ġarā'ib al-Ḳur'ān*'dan bahsediliyor ise de, tefsirin ismi olduğuna dair tasrih yoktur. Aşağıda vasfedeceğim nushaların istinsah kayıtlarında, tefsir *Anwār at-tanzîl* diye anılıyor; fakat bu tesmiyeyi tekit edecek bir ibare metinde mevcut değildir. Her ayetin altında farsça tercümesi bulunuyor.

Br. S. II 273. — *Geschichte des Qorāns* III 25, not 5. — Goldziher, *Richtungen* 239, not 2. — ZDMG 57, 395. — Paul Schwartz, ZDMG 69, 300.

Suyûtî: *Buğya* 330. — *Ḥwānsārī*, *Rawḍāt al-cannāt* 225.

¹وكان من علماء راس المائة التاسعة على قرب من درجة . . . جلال الدين الدواني (وفاته ٩٠٧)
وابن الحجر العسقلاني (وفاته ٨٥٣) . . . وتاريخ انتهاءات مجلدات تفسيره المذكور صادفت حدود
مابعد الثمانمائة والخمسين من الهجرة

India Office, *Arabic Manuscripts* (Loth), nr. 94, II; (Storey), nr. 1138. — Ahlwardt nr. 871. — Bankipore XVIII 2, nr. 1406.

Basmalar: Taş basması, Tahran 1280; Dehli 1280; *Tafsîr at-Tabarî*'nin (bk. nr. 2) her iki basmasının kenarında, bu basmalarda farsça tercümesi yoktur.

AYASOFYA 287. II. Sure 19 (Maryam) — 114.

Yıldız zeminli şemseli, kenarbentli zincirekli kırmızı meşin cilt. 34,5×21 cm. 368 varak sarımsı, saykallı kâğıt. 37 satır sola mail, küçük nesih yıldız-mavî cetvel içinde. Ayetler büyük harflerle, farsça tercümeler surh. Pazartesi, 5 zilhicce 972. Niẓāmaddīn İsmā'îl al-Mu'ayyad an-Nîlî (?) al-M-tārabādî.

AYASOFYA 286, 288.

Cilt I=AS 286. Sure 1—18 (al-Kahf). 523 varak.

Cilt II=AS 288. Sure 19 (Maryam) — 114. 583 varak.

Baş : رب يسر وتمم ، الى الله الكريم ارجب في ابداع غرايب القرآن وبفضله العظيم اتأهب
Sön (AS 288) : ولعل من عنده مكان ولديه قبول وشان ان يمتنى بتلاوة كتابه في كل حين واوان
من تفسير غرايب الفرقان (!) و رجايب الفرقان على الوجه الذى ذكرت ... و ذخيرة يوم لا ينفع مال
ولا بنون والحمد ...

Tamir görmüş, yıldız zeminli kırmızı nakışlı şemseli, kenarbentli, dışı açık kahve rengi, içi kırmızı türk işi meşin ciltler. AS 288'in cildinde çok kurt yeniği vardır. 31,5×20,5 cm. İnce, saykallı kâğıt. 37 satır gayet güzel, sola mail, küçük nesih, geniş yıldız cetvel içinde; ayetler büyük harflerle; farsça tercümeler surh. Pazar günü, avahiri Muharrem 987 h. Tadal (Badal?) b. 'İs(ā).

قد تشرف بتميم تحرير هذا التفسير ... المكنى عنه بانوار التنزيل ...

Mülkiyet kaydı:

برسم الامر المطاع ... محمد دفتر دار افندى

45.

ابن بنت الملق

الانوار الالائمة من اسرار الفاتحة

İbn Bint al-Maylak

al-Anwār al-lā'iha min asrār al-Fātiha

Nāşiraddīn abū'l-Ma'ālī Muḥ. b. 'Abdaddā'im b. Muḥ. b. Salāma aş-Şādīlī aş-Şafī'ī, İbn Bint al-Maylak, Şādīliya tarikatına intisap etmiş, al-Malik an-Nāşir Ḥasan (748-752 h.)'ın medresesinde hatip, al-Malik aş-Zāhir Barkūḫ (784-791h.)'un zamanında, kısa bir müddet için, kadı olmuş ve cemazilahir 797 h. de vefat etmiştir.

Br. II 119/148.

ad-Durar al-kāmina III, 494, nr. 1331. — Şadārāt VI, 351.

AYASOFYA 79/1. Vr. 1-78a.

الحمد لله فاتق زلق قلوب ذوى التوفيق بمنته ... اما بعد فقد ورد على كتابك ايها الاخ :
 الاعز بل السيد الابر تشير فيه الى ما سمعته منى في بعض المجالس من التنبيه على بعض ما تضمنه سورة
 الفاتحة من جوامع المعاني النفائس ، وانها مشتملة على جملة مقاصد القرآن الكريم ... وقد رايت ان اقدم
 فصولا سبعة يكون (2a) المتقدم منها كالمقدمة لما بعده ... (11b) الفصل الرابع في بيان وجه
 اشتغالها على مهمات القرآن كله اجمالا ، اعلم ان مطالب القرآن كثيرة لكن تجمعها سبعة مقاصد
 هي اصول ... (12a) وهانا اسردها ... الاول التعريف بالالهية والثاني التعريف بالبندية والثالث
 التعريف بالوسائط بين المعبود والعبيد والرابع التعريف بما جاءت به الوسائط من ... الظاهرة
 والباطنة والخامس التعريف بالاعداء القاطعين عن المعبود والسادس التعريف بالفضل المترتب على الايمان
 والطاعة في الاجل والترهيبا وتثويقا ... والسابع التعريف بما يترتب على الكفر والمعاصي
 في العاجل والاجل ترهيبا وتثويقا وسميته الانوار الالهيّة من اسرار الفاتحة

Son : ويدخلنا الجنة بغير حساب ولا عقاب فان ذلك عليه يسير وهو على كل شيء قدير

Mısır-Suriye tarzında, zincirekli, şemseli meşin cilt. 27×18,5 cm. 27-satır sağa mail
 nesih; söz başları surh. Çarşamba, 3 cemazissani 859 h. 'Abdarrahmān b. Muḥ. al-Makkī
 aş-Şāfi'î.

46.

موارد ذوى الاختصاص الى مقاصد سورة الاخلاص ابن بنت ميلق

İbn Bint al-Maylak Mawārid dawī l-iḥtişāş ilā maḳāşid
 sūrat al-İhlās

Bu kitap Hİİ (İst. II, 559) tarafından „al-‘Allāma al-Ḳonawī,,’ye isnat
 olunuyor. Bundan Şadraddīn al-Ḳonawī kasdedilmiş olacaktır, fakat
 eserin üslûbu Şadraddīn al-Ḳonawī’nin üslûbuna benzemiyor. İbn Bint
 al-Maylak’m olduğuna şüphe edilmez.

AYASOFYA 79/2. Vr. 79b — 121b.

الحمد لله المتعرف باحدثه ليجمع القلوب من اودية تفرقها ... اما بعد فكل سورة من القرآن الكريم :
 Baş : تشمل على جملة مقاصد ... وقد اشرت فيما علقتة على الفاتحة الى ان جوامع المقاصد القرآنية سبع
 وهي التعريف بالمعبود وصفاته و التعريف بالعبيد وصفاتهم والتعريف بالوسائط بينهم وبين معبودهم
 والتعريف بما جاءت به الوسائط تكليفا والتعريف بالاعداء القاطعين عن المعبود والتعريف بالفضل
 المترتب على الايمان ... والتعريف بما يترتب على الكفر والمعصية ترهيبا وتثويقا ... وكنت قد تدبرت
 سورة الاخلاص فاذا هي مشتملة على مقاصد يمكن ان تستخرج منها مقاصد جميع القرآن ... واقدم
 على ذلك فصولا وهي فصل في فضلها وفصل في بعض ما يستحب فيه قراءتها وفصل في سرسميتها
 تلك القرآن ... وفصل في سبب نزولها

Son : . . . واقترح على كل من وقف على تاليفي هذا ان يدعو لي بالمغفرة وبلوع الآمال

Evsafi bundan evvel tavsif edilen AS 79/1 gibi (Bk. nr. 45). Çarşamba, 18 cema-zilahir 859 h., 'Abdarrahmān b. Muḥ. b. Muḥ. al-Makkī aş-Şāfi'î.

47.

الجداد العبادي (كشف التنزيل تفسير في تحقيق التأويل)

Haddād al-'Abbādī Tafsīr (Kaşf at-tanzīl fī taḥkīk at-ta'wīl)

Faḥraddīn Abū Bakr b. 'Alī b. Muḥ. al-Haddād al-'Abbādī al-Miṣrī al-Yamanī al-Ḥanafī, 800 h. hududunda Zebid'de vefat etmiştir. Tafsirin ismi HH'da *Kaşf at-tanzīl fī taḥkīk at-ta'wīl* olarak gösterili-yorsa da, kitabın AS nushalarında bu isme rast gelinmedi.

Br. II 189/250 = 985, nr. 21. — Revista degli Studi Orientali IV 105.

HH (İstanbul) I 308.

AYASOFYA 188, 189, 190.

I = AS 188. Sure 1—6 (al-An'ām). 28,8×21 cm. 315 varak. Pazar günü, 6 rebiül-evvel 963 h, Muṣṭafā b. 'Abdallāh.

II = AS 189. Sure 7 (al-A'rāf) — 28 (al-Kaşaş). 29,2×21 cm. 323 varak.

İstinsah : Cumartesi, 11 ramazan 963 h.; mukabele : 23 zilkade.

III = AS 190. Sure 29 (al-'Ankabüt) — 114. 28, 2 × 19,4 cm. 313 varak. Salı, 18 ramazan 992 h.

Baş (AS 188) :

الحمد لله الذي اكرمنا بالنور المبين

Son (AS 190) : هذ قوله تعالى في اول السورة قل اعوذ برب الناس اراد به رب الانس والجن جميعا :
وبالله التوفيق

Şemseli, zincirekli, siyah meşin ciltler. Kalınca, saykallı kâğıt ; 21 satır açık, harekeli, güzel nesih ; ayetler surh. Üç cildi de aynı el tarafından yazılmıştır.

48.

شهاب الدين احمد السيواسي

عيون التفاسير للفضلاء السماسير

Şihābaddīn Aḥmad as-Sīwāsī

**'Uyūn at-tafāsīr lil-fuḍalā'
as-samāsīr**

Şihābaddīn Aḥmad as-Sīwāsī al-Ayaṭulugī, Sivas ahalisin-den bir kimsenin serbest bırakılmış kölesi idi. Zaynaddīn al-Ḥawāfī (ölm. 828 h.)'nin halifelerinden Şeyh Muhammed ile beraber Ayasuluğ (Ephesus)'a gitmiş, Aydın vilâyetinde emir olan Aydın-oğlu Muhammed

Bey'den gördüğü ihtiram üzerine orada ihtiyar-ı ikamet etmiştir. Şakā'ik'a göre 780 h. hududunda, HH'ya göre 803 h. ve Bursalı Tahir'e göre 860 da vefat etmiştir. Bursalı Tahir mezar taşını gördüğünü söylüyor ve oradaki kitabeyi naklediyor.

Br. II 228/319.

Şakā'ik I 94. — Meedī, Tere. Şak. 55. — Brusalı Tāhir, 'OM I 90. — HH (Flügel) IV 289.

Bankipore XVIII 2, 1415.

AYASOFYA 171. I. Sure 1—5 (an-Nisā'), 5. Sonunda noksan.

Baş : الحمد لله الذى انزل القرآن كلاماً قياً لا يحوم حوله عوج ... اما بعد فان كتاب الله المجيد هو :
منيع الاصول الدينية ... ولكن كان الاطلاع لبعض طلاب العجم والعرب ... على تلك الاسرار
والانوار ضعبا ... (a2) ... ان انتخب من تلك التفاسير تفسيراً مختصراً ... وسميته عيون
التفاسير للفضلاء الماسير

Ebru kâğıtlı, yarı meşin cilt. 30,4 × 21 cm. 126 varak iyi saykallı, sarımsı, kalın kâğıt. 19 satır aralıklı, güzel talik; ayetler surh. (X. asır).

AYASOFYA 219. Cilt. I. Sure 1—17 (al-İsrā').

Tamir görmüş, şemseli, koyu vişne rengi meşin cilt. 27×17 cm. 317 varak. 29 satır vazih. nesih; ayetler surh; kenarda bazan tashihler vardır. Recep 1081 h., al-hācc Salīm b. Sulaymān 'an Kaşabat Dobinca. Vr. 317b de şu mühür var:

وقف. صدر اعظم الحاج محمد باشا ١٠٠٦

AYASOFYA 220. Sure 18 (al-Kahf) — 114.

Son : ... قال من لم يزعم انهما في كتاب الله تعالى فعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين

Tamir görmüş, şemseli, koyu vişne rengi meşin cilt. 26×17,8 cm. 277 varak bir az kirlenmiş saykallı kâğıt. 27 satır nesih; ayetler surh; metinden evvel fihrist var. 2 cemaziyelahir 907 h. Hasan b. 'Abdallāh b. Abdāl Hasan, Amasya'da. 277a da yine AS 219 de görülen mühür var.

49.

الجلالين

Calālayn

تفسير

Tafsīr

Bu meşhur, veciz tefsirin telifine Calāladdīn Muḥ. b. Aḥmad b. Muḥ. al-Maḥallī başlamış, fakat bitirememişti. Sureleri şu tertipte tefsir etmişti: Evvelā 55 (ar-Raḥmān) — 114, sonra 36 (Yāsīn) — 54 (āl-Ḳamar), sonra 19 (Maryam) — 35 (al-Malā'ika), sonra 18 (al-Kahf), 1 (al-Fātiḥa), 2 (al-Baḳara) — 16 (an-Naḥl) ayet 82. Bu son kısım noksan

kalmıştı. Maḥallî'nin tilmizi Calāladdīn as-Suyūṭî Sure 2 (al-bakara) — 17 (al-İsra')'nın tefsirinin hocasının tarzında tamamlamış ve onun yazdığı Fātiha tefsirini eserin sonuna koymuştur. Suyūṭî kendisinin bu işi 870 senesinde 40 gün zarfında bitirdiğini ve 871 senesinin saferinde kitabı tebyiz ettiğini söylüyor. — *Buḡyat al-wu'āt*'a (173, satır 18-19) göre Maḥallî, tefsirinde 680 de vefat eden Kawāṣî'nin (bk. nr. 20) *at-Talḥîş fit-tafsîr* adlı tefsirine itimat etmişti. Suyūṭî ise, tekmilesi için aynı tefsirinden maada Wāḥidî (öim. 468 h.)'nin *al-Wacîz* adlı tefsirinden (bk. nr. 6), Baydāwî'nin *Anwār at-tanzîl* (bk. nr. 21)'i ile İbn Kaṭîr'in tefsirinden (bk. nr. 43) istifade etmiştir.

Calāladdīn Abū 'Abdaliḥ Muḥ. b. Aḥmad b. Muḥ. b. İbrāhīm al-Anṣārî al-Maḥallî aş-Şāfi'î, 791 de Kahire'de doğmuştur. Kahire'de al-Mu'ayyada ve al-Barḳūkiya medreselerinde fıkḥ-ı Şāfi'î müderrisi idi. 1 muharrem 864 de vefat etmiştir.

Br. II 114/140 ve II 145/179 Nr. 6.

Suyūṭî, *Husn al-muḥāḍara* 204. — 'Alî Paşa Mubārak, *al-Ḥiṭaṭ al-cadida* XV 21. — Saḥāwî, *aḍ-Ḍaw' al-lāmi'* VII 39 nr. 82. — *Şadārāt* VII 303.

Ahlwardt I nr. 885. — India Office, *Arabic manuscripts* (Storey) 1147. — Bankipore XVIII 2, nr. 1419.

Basmalar: Bk. Br. II 145/179 nr. 6. — Sarkis 1623.

AYASOFYA 183. II. Sure 18 (al-Kahf) — 114.

Mısır-Suriye tarzında, şemseli, zincirekli açık kahve rengi meşin cilt. 22,2×16 cm. 126 varak saykallı kâğıt. 20 satırlı, yuvarlakça memlûk neshi; ayetler surh. 1a da memlûk tarzında levha vardır. 'Aşürâ günü, 876 h., 'Alî Südim al-İbrahîmi al-Ḥanafi.

AYASOFYA 184. I. Sure 2—17 (al-İsrâ').

Baş: الحمد لله حمدا موفيا لنعمه... هذا ما اشتدت اليه حاجة الراغبين

Hendesî şekillerle süslü, açık kahve rengi meşin cilt. 18,3×13 varak kalın, saykallı kâğıt, 21 satır sağa mail neshi; ayetler surh. 23 zilhicce 906 h., Yūsuf b. عبّالور b. Muḥ. b. İbrāhīm al-Abḥasî (??) المهاوري (??).

AYASOFYA 182, 185.

I = AS 182. Sure 2 — 17 (al-İsrâ'). 157 varak. Perşembe günü, 11 recep 915 h.

II = AS 185. Sure 18 (al-Kahf) — 114.89 varak. Çarşamba günü, 14 şaban 914 h.

Mısır-Suriye tarzında, sade süslü, açık kahve rengi ciltler. 18×13 cm. Kalınca, saykallı kâğıt. 21 satırlı, kısa boylu, sağa mail, Mısır-Suriye neshi, ayetler surh. Muḥ. b. Muḥ. b. Aḥmad as-Sanhürî aş-Şāfi'î al-Azhari.

AYASOFYA 181.

Sade yıldız süslü, koyu vişne rengi meşin cilt. 20×11,5 cm. 303 varak ince, sarımsı saykallı kâğıt. 21 satır külfetsiz talik, mavi cetvel içinde; ayetler surh; üzerinde çizgiler var. 20 muharrem 1020 h.

AYASOFYA 186.

Yeşil bezle kaplanmış, şemseli meşin cilt $20,4 \times 14,2$ cm. 322 varak ince, saykallı kâğıt. 21 satır küçük nesih. Pazartesi, 20 rebiülevvel 1091 h. Hısayn b. hâfız 'Utmân b. Ca'far b. İsmâ'il, Kerkuk'ta.

AYASOFYA 187.

Kahve rengi, yıldız zeminli şemseli meşin cilt. $29,5 \times 18,3$ cm. 281 varak saykallı kâğıt. 27 satır sola mail, güzel osmanlı neshi, surh cetvel içinde; süslü başlık; ayetler surh çizgili. Pazar günü, 12 rebiülevvel 1127 h. Muḥ. b. Hısayn at-Turkmānī.

50.

ابن عادل

İbn 'Ādil

الباب في علوم الكتاب

al-Lubāb fī 'ulūm al-kitāb

Sirāeaddīn abū Ḥaḥṣ 'Umar b. 'Alī b. 'Ādil al-Ḥanbalī ad-Dimaşqī'nin hayatı hakkında malumat mevcut değildir. Tefsirinde, Sure 20 (Ṭāhā)'nin sonunda, kendisinin bu eserin telifini 15 ramazan 880 h. de bitirdiğini kaydettiği Ḥādīwīye defterinde söyleniyorsa da, bizim nüshada böyle bir kayda tesadüf edilmedi; fakat müellif Şihābaddīn Sīwāsī'nin tefsirinden naklettiğine göre, IX. h. asırda yazmış olduğuna şüphe edilmez.

Her ayetten sonra evvelā sebeb-i nuzūlunu, neshini ve sairesini izah ediyor.

Br. II 114/140.

Ḥādīwīya I 196.

AYASOFYA 254, 255, 256.

Cüz I = AS 254. Sure 1—5 (al-Mā'ida). Ebru kâğıtlı bez cilt. $34,7 \times 24,2$ cm. 666 varak.

Cüz II = AS 255. Sure 6 (al-An'ām) — 19 (Maryam). Zedelenmiş, tamir görmüş siyah meşin cilt. $34,6 \times 23$ cm. 508 varak.

Cüz II = AS 256. Sure 20 (Ṭāhā) — 114. Yıldız zeminli şemseli, zincirekli, kahve rengi meşin cilt. $34,2 \times 22,5$ cm. 721 varak.

Baş (AS 254): الحمد لله نحمده ونستعينه ونستعديه... وبعد فهذا كتاب جمته من اقوال العلماء في علوم القرآن...

Son (AS 256): ... الجنة والناس وهو حديث النفس... تجاوز لامتي عما حدثت به انفسها ما لم تعمل وتكلم به والله اعلم بالصواب

Saykallı kâğıt. 43 satır Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; süslü başlıklar. İstin-sah kaydı (AS 256, vr. 721 b): 9 şevval 1117 h., Aḥmad b. Muḥ. al-Ḥāṣṣī (?). İhda kaydı:

وزير اعظم وسردار مكرم محمد باشا قولرينك اهداسى

51.

رهان الدين البقاعى

الفتح القدسى فى آية الكرسي

Burhānaddīn al-Biḳāʿī

al-Faṭḥ 'al-ḳudsī fī āyat al-Kursī

Burhānaddīn Abū 'l-Ḥasan İbrāhīm b. 'Umar b. Ḥasan ar-Rubāṭ al-Ḥirbāwī al-Biḳāʿī, takriben 809 h. de Biḳāʿ civarında bulunan Ḥirbat Rawḥā' da doğmuş ve hayatını Kahire, Kudūs ve Dimaşk'ta geçirmiştir. Saḥāwī mufasssal tercüme-i halini veriyor ve kendisini su-i ahlāk, hırs, hodbinlik ve gururla tavsif ediyor. Kendisini ilimde her kese faik görmüş ve muasırlarına şiddetli tenkitlerde bulunmuş². Meşhur sufi şair 'Umar b. al-Fāriḍ ve İbn al-'Arabi'yi tekfir etmiş ve s. şaban 879 h. de bitirdiği ve yegāne yazmasını vafedeceğimiz küçük tefsirinin mukaddimesinde hakikaten garip bir hodbinlik mütebarızdır. Biḳāʿī 885 h. de vefat etmiştir.

Br. II 142/177.

Suyūṭī, *Naẓm al-'ikyān fi a'yān al-a'yān*, neşr. Hitti (New-York 1927) 24. — Saḥāwī, *ad-Ḍaw al-lāmī* I 101-111. — İbn İyās: *Badā'ī* IV 164. — *Şadārāt* VII 339-40.

AYASOFYA 387/1. Vr. 1-26a.

الحمد لله الذى وسع كرسيه ما شاء من خلقه... وبعد فاني لما كتبت تفسيرى الذى لم اسبق الى مثاله : Son (3a) ... وقت وقد اسكتبه العلامة برهان الدين بن طهرة قاضى الشافعية احببت ان افرد الكلام منهما فى الآية العظمى بكتاب اسميه الفتح القدسى فى آية الكرسي... فصلان الاول فى الاحاديث الواردة فى مناقبها وفضائلها الثانى فيما يسه الله من المعانى المودعة فى خزائنها وحواصلها

قاله مصنفه فرغت من تعليق هذا الفتح القدسى فى آية الكرسي ليلة الثلاثاء العاشر من شعبان المكرم سنة ٨٧٩ بمسجدي فى رحبة باب العيد بالقاهرة المعزية وانا فى الحادى والسبعين من عمري فامشاغل كثيرة والايام عسيرة

¹ Yāḳūt: *Mu'cam al-buldān*, *Rawḥā* maddesinde.

² *Unwān az-zamān fi tarācim aş-şuyāḥ wal-aḳrān* adlı kitabının bir yazması Köprülü kütüp. 1119 mahfuz bulunuyor.

Ebru kâğıtlı yarı meşin cilt. 18 × 13,7 cm. Kalınca, beyaz, saykallı kâğıt. 17 satır Mısır-Suriye neshi; söz başları ve noktalar surh. 28 cemazilahir 915 h., Yahyâ b. 'Abd-alkarîm b. 'Alî al-Muḥawwalî aş-Şâfi'î الخالوقي .

52.

الكوراني

غاية الاماني في تفسير الكلام الرباني

Kūrānī (Molla Güirani)

Ġāyat al-amānī fī tafsīr al-kalām
ar-rabbānī

Samsaddin Aḥmad b. İsmā'īl b. 'Utmān b. 'Aḥmad, Osmanlı devleti fakih ve muharrirlerinin meşhurlarındandır. 813 h. de Şehrezor civarındaki Kūrān'da doğmuş, Bağdad, Şam ve Kudüs'te tahsî-i ulûm ettikten sonra, 835 h. e doğru Kahire'ye gelmiş ve orada İbn Hacer al-'Asḳalānî'den (ölm. 858 h.) icazet alarak Barḳūḳi'ya medresesinde fıkıh tedris etmiştir. Bir rivayete göre, bir mubahasadan dolayı, evvelâ hapis, sonra nefyedilmiş ve bunun üzerine Şam'a, oradan Anadolu'ya gelmiştir (*ad-Daw' al-lāmi'*); diğer bir rivayete göre hacdan dönmekte olan Molla Yegān (*aş-Şaḳā'ik an-Nu'mānīya* I, 138) Kahirede onu görmüş ve Anadolu'ya gelmeğe teşvik etmiştir (Osmanlı menbaları); Sultan Murād (824-855 h) ona evvelâ Bursa'da Kaplıca ve Yıldırım medreselerinde müderrislik verdi; sonra Manisa valisi Şehzade Mehmed (= Sultan Muḥammad Fātiḥ)'e muallim tayin etti. Fatih (855-886 h) ona Kazaskerlik tevciḥ etti ise de İstanbul'un fethinden sonra (857 h) azl olundu; buna bir az muğber olan Kūrānī Arabistan'a hacca giderek 861 e doğru 'avdet ettiğinde, Bursa'ya kadı tayin olundu (Bu vaka terceme-i hallerde gösterilmiyor, ancak Solakzāde ve Sa'deddin'de vukuat arasında zikrolunuyor). Padişahla arası açılıp Mısır'a kaçtı. Fatih onu 872 h. de tekrar çağırdı, 885 h. de şeyhulislam oldu. 893 h. de İstanbul'da vefat ederek Galata'daki camiine defnoldu.

Molla Kūrānī bu tefsirini 860 h. senesinde Kudüs'de başlamış 867 h. de ikmāl ederek, Fatih'e ithaf etmiştir.

B. II 228-9/319-20. — Babinger, El, *Kūrānī* maddesinde.

Saḥāwī, *ad-Daw' al-lāmi'* I 241. — Şaḳā'ik I 143. — Meccī, *Tere. Şaḳ.* I 102. — 'Aşıkpaşazāde, *Tevāriḥ-i āl-i 'Osmān* (İst. 1332) 202. — Friedrich Giese, *Die altosmanische Chronik des 'Aşıkpaşazāde, von neaem herausgegeben* (Leipzig 1929) 143. — Sa'deddin, *Tāc et-tevāriḥ* (İst. 1280) I 450, 469, II 441. — Solakzāde, *Tāriḥ-i āl-i 'Osmān* (İst. 1297) 213, 219. — Mustakimzāde, *Davḥat el-meşāyih el-kibār ma' zeyl* Aḥmed Rif'at Ef. (İst.) 10. — Brūsalı Tāḥir, *OM* II 3. — *Sicill-i 'Osmānī* III 161.

AYASOFYA 253.

الحمد لله المتوحد بالاعجاز في النظام . . . وبعد فان من صرف نقد عمره في درك المعارف . . .
 فاحبث ان اكون من اسرهم واحشر في زميرهم وان لم اكن من عدتهم . . . وسميته خاضعاً لله
 غاية الاماني في تفسير الكلام الرباني . . . يهدي الى بحر المعارف ومعدن العوارف . . . من نصب لاهل
 الفضل ميزان الفضائل . . . الاسد الكرار والمزن المدرار ابى الفتح فاتح القسطنطينية . . . السلطان
 محمد خان بن مراد خان . . .

. . . وانا اعوذ بهما من شر نفسي وشر كل ما ذرأ وبرأ واستغفر الله . . . فرغ مؤلفه من تأليفه
 يوم الخميس ٣ رجب سنة ٨٦٧ وكان الابتداء في اواخر سنة ٨٦٠ في المسجد الاقصى "بجاء
 باب الجنة

Yaldız zemimli, vişne rengi nakışlı şemseli, zincirekli, koyu vişne rengi, tamir görmüş meşin cilt. 35,3×22,3 cm. 398 varak sarımtırak, ince, saykallı kâğıt. 35 satır güzel, seyrek, bir az sola mail nesih, yaldız-siyah cetvel içinde. Süslü başlık; ayetlerin üzerine yaldız çizgiler çekilmiş; kenarda bazan haşiyeler (X. — XI. asır).

53.

عبدالرحمن الجامی

Mollā Cāmī

تفسير

Tafsīr

Mevlana Nūraddīn 'A b d a r r a ḥ m ā n b. Nizāmaddīn Aḥmad b. Şams-addīn Muḥ. al-Cāmī, aslan İsfahan'ın Dardaşt mahallesinden olup, babası Nizāmaddīn Aḥmad oradan Horasanın şimal-i şarkisinde bulunan Cām vilāyetinin Ḥaracird kazasına hicret etmişti. Cāmī 18 muharrem 816 da orada doğmuştu. Küçük yaşta babası ile beraber Herat ve Samarkand'a giderek, tahsilde bulunmuş ve Hoca 'Alī Sarmarkandī ve Sa'daddīn Muḥammad Kaşğarī'nin derslerinden istifade etmiştir. Tasavvufta Nakşbandī tarikatına mensup olup, kendi hocası olan Hoca Muḥammad Kaşğarī'nin ve Hoca 'Ubaydallāh Aḥrār'ın müridi olmuştur. Nihayet Hoca Sa'daddīn'in vefatından sonra (860 h.) onun yerine Nakşbandī şeyhi olmuştur.

Fatih Sultan Muḥammed'in hizmetinde bulunan ulema arasında bir gün vahdet-i vücud hakkında bir ihtilaf çıkmış ve Kaziasker bu meseleyi ancak Cāmī'nin halledebileceğini söylemiş. Sultan da ona hediyeler göndererek, meselenin hallini kendisinden istemiş, Cāmī bu mesele hakkında *Risāla fil-wucūd* adlı eserini yazarak, Fatihe göndermişse de, risale İstanbul'a varmadan, Sultan vefat etmiştir. Sultan Bayazid II. (886-918) yine Cāmī'ye hediyeler göndererek, İstanbul'a davet etmiş, Cāmī de seyahat hazırlığını yaparak Hemedan'a kadar gelmiş ise de Anadolu'da taun

olduğunu eşiderek özür dilemiş ve İstanbul'a gelmekten vaz geçmiştir. Cāmī, bir çok seyahatlar yapmış, Bağdad yolu ile hacca gitmiş ve dönüştü kısa bir müddet Tebriz'de kalmıştır. Bu esnada Azerbaycan Akkoyunlularından Uzun Hasan'ın oğlu Ya'küb Bey (882-883 h.)'in idaresinde idi; Cāmī Tebrizde bulunduğu vakit, tarif edeceğim nüshayı ona ithaf etmiştir. Cami Tebriz'den Herat'a gitmiş, orada 898 h. de vefat etmiştir. 'Abdalğafūr Lārī, Cāmī'nin 46 kitap ve risalesinin listesini veriyor. Cāmī bir Kuran tefsiri yazmak istemişse de Fātiha suresi ile Bakara suresinden bir kaç ayetin tefsirini yazdıktan sonra, meçhul bir sebepten dolayı bu tefsiri tamamlayamamıştır; sonra müstensihler bazen Bakara suresinden olan ayetleri hazfederek *Tafsīr Fātiḥat al-Kitāb* ismi ile onun külliyyatına ilâve etmişlerdir.

Br. II 207/285. — Browne, *A Literary History of Persia* (London 1902-28) III 507-548. — Cl. Huart, El, *Djāmī* maddesinde. (Orada fazla kitabiyat vardır).

'Abdalğafūr Lārī, *Takmilat Nafaḥāt al-uns* (Yazma, Veliyeddin 1654, vr. 249-271). — Dawlatşāh 483. — *Macālis al-Uşşāq*, 55 inci meclis. — *Raşaḥāt* (Newal Kişor 1911) 133. — Sāmi Mīrzā, *Taḥfa-i Sāmi* (Tahran 1314) 85-90. — *Şakā'ik* I 389. — *Şadārāt* VII 360. — Şawkānī, *al-Badr at-tālī* I 327. — *al-Fawā'id al-bahīya* 86. — Hvandamīr, *Ḥabīb as-siyar* III 3, 337.

Bankipore II Nr. 180 (hayatı); 181, 1 (tafsir). (Orada mufasssal kitabiyat vardır).

AYASOFYA 405. Sure 1-2 (al-Bakara), 22.

الحمد لله رب العالمين من الاولين الاقدمين ... اما بعد فقدما كان يخالج صدرى ويدور فى خلدى
ان ارتب (2a) فى تفسير كلام الله وتأويل آياته كتاباً جامعاً لوجوه اللفظ والمعنى ... ولكن كان
يعوقنى عنه حوادث الزمان وصوارف الحدثان حتى كبر سنى ... واشتغل الراس شيبا وامتلأت
بنيق من راسى (2a) الى قدمى منقصة وعيباً ... وانضم اليها استدعاء بعض الاخوان ... وها
انا مبتدء ببعض الاحاديث الواردة فى شان الفاتحة ...

Son: ... ولا ينبغي ان يجعل احد قبلة عبادته الا اياه

Basma şemseli, zincirekli, koyu vişne rengi meşin cilt; 23,7 × 15,7 cm. 64 varak sarımtırak saykallı kâğıt; 21 satır sola mail muntazam nesih, yıldız ve mavi cetvel içinde; süslü başlık, kenarda bazen haşiyeler; varak 1a da Cāmī'nin el yazısı ile aşağıda nakledilen küçük methiye görülmektedir. Ondan bu nushanın Cāmī tarafından Ya'küb Bey'e ithaf olunmuş olduğu anlaşılıyor. Mezḳūr Ya'küb Bey 883 h. de Tebriz'de hükümet ettiğinden, bu nusha (883 h.), yahut ondan evvel yazılmış olması lâzım gelir.

این اجزاء شریفه نامزد خزانه کتب شهریارى است که صحایف ایام نکاشته قواعد عدل و احسان
اوست و خزاین شهر و اعوام انباشته مواید فضل و احسان او

پدر بر پدر صاحب تاج و تخت
که مدحش بود آب و من تشنه دیک
بآن دم بدم تشنه تر یایم

جهاندار دارای فیروز بخت
بذات وصفت نیک یعقوب بیک
نباشد از آن آب سیرایم

نیارم درین کنبه تیزدور بصد قرن آترا رسیدن بغور
همان به که در حضرت کارساز بر آرم بصد لابه دست نیاز
که یا رب بخاصان درگاه تو بجایک روی خاص در راه تو
که این شاه را تا بروز شهر ز آفات وعاهات محفوظ دار
کتابه الفقیر عبدالرحمن الجامی عفی عنه

AYASOFYA 412. Sure 1-2 (al-Bakara), 7.

Yaldız şemseli, zincirekli, koyu kırmızı meşin cilt; 21,1×14 cm. 47 varak saykallı biraz buruşuk kâğıt; 17 satır sağa mayıl talik; ayetler surh; sonundan noksandır. (X.—XI. asır).

Son: وجعل من موصوفه علی تقدیر کون المراد بالذین کفروا الماحضین هو مختار صاحب الکشاف

54.

السیوطی

الدر المنثور فی التفسیر المأثور

Suyūṭī

ad-Durr al-mantūr fī t-tafsīr al-ma'tūr

Abū l-Faḍl 'Abdarrahmān b. Abī Bakr b. Muḥ. Calāladdīn al-Ḥuḍayrī a s-S uyūṭī a ş-Şāfi'î, islām muharrirlerinin en velûdudur. Bağdad'm iranlı bir ailesinden olan ecdadı Mısır'da Usyûṭa gelmişlerdi. Kendisi 1 receb 849 da doğdu. Annesi bir türk cariyeye, babası müderris idi. Tahsil-i ulûmdan sonra, hacca gitmiş, 872 de Şayḥüniya'da müderris olmuştur. 906 da Baybarsıya medresesine tayin olundu ise de, medresenin varidatını su-i istimal ile ittiham edildiğinden, mevkiini kaybetti. Rawḍa adasına çekilip, ölümüne kadar orada kaldı. Vefatı 18 cema-zilevvel 911 dedir.

Büyük, küçük 561 eseri zikrolunmaktadır.

Ad-Durr al-mantūr Suyūṭī'nin bundan evvel yazdığı *Tarḥümān al-ḥur'ān* adlı tefsirin muhtasarıdır ve aslı gibi tamamen hadislerden ibarettir. Müellif bu eseri 898 senesinin 'id al-fıtr'inde bitirdiğini söylüyor.

Br. II 143-45/188-179 Nr. 2. — El, *Suyūṭī* maddesi. — Wüstenfeld, *Geschichtschreiber* nr. 506. — Goldziher, *Sitzungsberichte Akademie Wien* 69 (1871) S. 28.

Kendinin yazdığı terceme-i hali: *Ḥasn al-maḥāḍara* 1,153-9,203. — *Ṭabaḳāt al-mufasssirin* S. 4. — 'Alī Paşa Mubārak, *al-Ḥiṭāṭ al-cadida* XII 105. — Saḥāwī, *ad-Ḍaw al-lāmi'* IV 65. — *Şadārāt* VIII 51. — 'Aydarūsī: *an-Nūr as-sāfir* 54. — *Şawḳānī*, *al-Badr at-ṭālī* I 328 — Cemīl Bek: *'Uḳād al-cawhar fī tarācim man lahum ḥamsāna taşnīfan fa-mī'a wa'aktar* (Beyrut 1326) I 149. (Fazla kitabiyat için bk. Br.).

Bankipore XVIII 2 nr. 1427.

Basma: Kahire 1314. — Sarkīs 1079.

AYASOFYA 211. Sure 7 (al-A'rāf), 102 — 12 (Yūsuf), 76.

Ebru kâğıtlı yarı meşin cilt. 21,5 × 15,6 cm. 340 varak kalın, az saykallı kâğıt. 25 satır külfetsiz, uzun çekilmiş nesih. Pazar günü, 8 şaban 907 h. (müellifin hayatında). Yūsuf b. عاور b. Muḥ. b. İbrāhīm b. 'Alī al-Abhasī السبّاطي (?) Sayyid Muḥ. b. 'Isā b. Sumnah al Abhasī (?) al-Anṣārī aṣ-Şāfi'ī. (AS 184, *Tafsīr al-Calālayn* — bak s. 61 — aynı el ile yazılmıştır).

AYASOFYA 204, 205, 206, 207.

Cüz I = AS 204. Sure 1-4 (an-Nisā'). 346 varak. 11 cemazilahir 1135 h., Muḥ. b. Aḥmad Maḥfūf (?) aṣ-Şāfi'ī al-Ḥalīlī.

Cüz II = AS 205. Sure 5 (al-Mā'ida) — 15 (al-Ḥacar). 340 varak. Pazartesi, 25 muharrem 1136 h, aynı el tarafından.

Cüz III = AS 206. Sure 16 (an-Nahl) — 24 (Saba'). 298 varak. Çarşamba, 3 cema-zulahir 1135 h. (?).

Cüz IV = AS 207. Sure 25 (Yāsīn) — 114. 362 varak. Çarşamba, 4 safar 1136 h., Muḥ. b. 'Alī aṭ-Ṭanūbī baladan al-Mālikī maḍhaban al-Aḥmadī ḥırkatan. AS 206 ve 207 aynı el tarafından yazılmıştır.

Baş: (AS 204) الحمد لله الذى احيا بمن شاء مآثر الآثار بعد الدثور... وبعد فلما الفت كتاب
ترجمان القرآن وهو التفسير المسند عن رسول... وسميته بالدر المنثور فى التفسير المأثور...

Son: (AS 207) قال مؤلفه فرغت من بيضه يوم عيد الفطر سنة ٨٩٨ والحمد...

Yıldız zeminli şemşeli, zincirekli, koyu vişne rengi meşin ciltler. 32,5 × 21,5 cm. Süslü başlıklar; 35 satır Mısır-Suriye neshi, surh ve mavî cetvel içinde; AS 204, 205 ve 207 de kokulu, kahve rengi olan mürekkep kısmen kâğıtta yayılmıştır. Söz başları surh.

AYASOFYA 204, 209, 210.

Cüz I = AS 209. Sure 1-5 (al-Mā'ida). 32 × 21 cm. 408 varak. Cumartesi, 6 ramazan 1161 h.

Cüz II = AS 209. Sure 6 (al-An'ām) — 26 (aṣ-Şu'arā'). 30,5 × 20,5 cm. 339 varak.

Cüz III = AS 210. Sure 27 (an-Naml) — 114. 30,2 × 20,7 cm. 459 varak.

Şemşeli, zincirekli, açık kahve rengi ciltler. 43 satır Mısır-Suriye neshi surh cetvel içinde; söz başları surh. Üç cildi aynı el ile yazılmıştır.

55.

مجهول

Mechul

[تفسير سورة القدر]

[Tafsīr sūrat al-Ḳadr]

Mechul bir müellif tarafından sūrat al-Ḳadr (97) hakkında yazılan bu küçük tefsir Bayazıd II. (887-918 h.)'e ithaf edilmiştir.

AYASOFYA 401.

Baş: الحمد لله الذى انزل القرآن لنا فى ليلة القدر... اما بعد فلما... مطالعة التفسير المنسوب الى... البيضاوى... الى (2a) تفسير سورة القدر رايت فيها حقايق لا تعد... فاردت ايضاح مخفيات

رموزها ... فجئت من عيون التفاسير للعلماء التحارير خلاصة انظارهم ... و اضفت اليها ما سنج
للنظر القاصر ... (zh) بعثته الى شريف باب ... (3a) السلطان بايزيد خان ابن السلطان محمد
ابن السلطان مراد خان ...

Son : ... اياكم ممن اعطى في الاجر كن صام رمضان واحيي ليلة القدر

Tamir görmüş, dışında açık kahve rengi, içi kırmızı, şemseli meşin cilt. 17,5×12,5
cm, 38 varak sarımtırak, saykallı kağıt. 13 satır güzel, kalınca nesih; söz başları üzerine
surh çekilmiş; ayetler surh. Sultan için yazılan nusha olacaktır.

56.

Mechul

**[Seçilmiş ayetler üzerine İbn
al-ʿArabînin tarzında tafsîr]**

AYASOFYA 385/1/2/3.

I. Vr. 1b-4b. Sure 102 (at-Takâtur).

Baş : الحمد لله رب العالمين ... قال الله تعالى الهيكم شغلکم

Son : ... يومئذ عن النعم الذي شغلکم عن الحق سبحانه وتعالى ...

II. Vr. 5b-10b. Sure 103 (al-ʿAşr).

Baş : الحمد لله رب العالمين ... والمصر اقم بصلوة العصر لفضيلتها ...

Son : ... بما يدرك عقله كما هو مشهور في كتبهم

III. Vr. 11b-17a. Sure 3 (Āl ʿImrān) 200.

Baş : الحمد لله رب العالمين ... يا ايها الذين آمنوا اصبروا على كل شقة وشدة ...

Son : ... او الذين يشاهدون الخلق فيك فانك على ما تشاء قدير وتحقيق رجاء المؤمنين جدير

Kahve rengi meşin cilt. 16,7 × 10,8 cm, 17 varak saykallı, sarımtırak, biraz buruşuk
kâğıt; aradaki boş varaklara numara konmamıştır. 13 satır, dikkatli talik, (X. asır).
Vr. 17a da Bayezid II. in mührü var.

57.

مجهول

رسالة (في تفسير سورة الملك)

Mechul

Risāla (fī tafsīr sūrat al-Mulk)

Sultan Selim I. (918-926 h.)'e ithaf edilmiş bu küçük risāle Kaş-
şāf'a itiraz eden bazı âlimleri redd için yazılmıştır ve yalnız sure 67
(āl-Mulk) tefsirini ihtiva eder. 917 h. de telif ve o senede yazılmıştır.

AYASOFYA 408.

الحمد لله الذى قدر كل شىء بحكمته تقديرا . . . اما بعد فاني بعدما ابتليت بما ابتليت وبالمصائب : Baş :
قد بليت لفظنى الدوران فى اوسط العمران الى ابعد البلدان فشهدت محفلا يتلون من الكشاف ما
يتلون ويسندون اليه ما يسندون . . . ويحكون فى الشروح بعض الجروح . . . فقلت لاصحاب الكتاب . . .
ان هذا الجواب لشيء عجاب . . . و اشار الى من لم يسعى الامتاع . . . ان انظر . . . و اميز غيظه و سمينه . . .
(2b) فلما نظرت فيه . . . وجدته بريئا مما قالوا . . . فاملت لشرح الكتاب رسالة . . . (3b) ثم
طلعت شمس السعادة . . . (4a) سلطان سليم بن بايزيد بن محمد خان . . . جعلها خدمة لخصرته . . .
Son : . . . حتى يقرأ الم تزييل و تبارك الذى بيده . . .

Dışi kırmızı, içi açık kahve rengi, yaldızlı süslü, türk işi, meşin cilt. 17,5×12,5 cm. 74
varak sarımsı, saykallı kâğıt. 13 satır güzel, sola mail nesih. Müellife ait nüsha olacaktır.

Yazılış kaydı : . . . ٩١٧ . . . فى اواخر شهر ذى الحجة . . . قد وقع الفراغ من تحرير هذا التفسير . . . وقع تاريخ فضله

وما من كاتب الا سيفنى ويبقى الدهر ما كتبت يداه
فلا تكتب بكفك غير شىء يسرك فى القيامة ان تراه

58.

ابن ابى شريف

تفسير الآيتين والحديث

İbn Abī Şarīf

Tafsīr al-āyatayn wal-ḥadīth

Burhānaddīn İbrāhīm b. Muḥ. b. Abī Bakr al-Murri al-Maḥdisī İbn
Abī Şarīf 18 zilkade 836 de Kudüs'te doğmuş, 893 de Kahire'de
Kadilkudat olmuş ve bir kaç müderrislikte bulunduktan sonra, 923 h. de
vefat etmiştir. Kitabı iki ayetin: 2 (al-Bakara), 257 ve 39 (az-Zumar)
53 tefsiri ile bir hadisin şerhini ihtiva eder.

Br. II 20/13.

Suyūṭī, *Naẓm al-ikḡān fī a'yān al-a'yān*, nşr. Ph. K. Hitti (New York 1927)
26. — Saḥāwī, *ad-Daw' al-lāmi'* I: 134.

AYASOFYA 393.

الحمد لله جدا يكون بالنعم وفيما . . . (4a) وبعد فاني . . . (4b) . . . ولما طال طلب النفس : Baş :
منى تفسير آيات (5a) يحق ان يقال عند تيسيرها ان فى ذلك لايات . . . فقالا فى تفسير قول الله
تبارك وتعالى الله ولى الذين (٢ البقرة: ٢٥٧) . . . (38a) تفسير قوله تعالى قل يا عبادى (٣٩ الزمر: ٥٣)
... (50a) تفسير حديث جعلت لك صلاتى كلها . . . (51b) وبعد فقد سئلت عن معنى الصلاة الواقعة
فى الحديث الشريف فى قول القائل لرسول الله صلعم (52a) اجعل لك من صلاتى مثلها

Son : . . . ولا يمننا من ورود منهل الحب وشربه والحمد لله . . . تم التفسير المبارك

Kahve rengi, Mısır-Suriye tarzında tezyinatlî meşin cilt. 18,4 × 13,7 cm. 66 varak kalınca, saykallı kâğıt. 5 satır iri harfli memlûk neshi; söz başları surh, mavî, veya yaldızlıdır; vr. 1b de yaldız-mavî cetvel içinde fihrist; vr. 2b de yaldız ve mavî zemin üzerinde beyaz harflerle yazılmış yazıları ihtiva eden mustatil levhada kitabın ismi ve minkütüb:

تفسير الايتين والحديث لخزاة المقام الشريف المالك الملك الاشرف قانصوه الغورى عز نصره
لشيخ الاسلام برهان الدين بن ابي شريف

66a da bir rozet. 922 h. de şehit olan Sultan Kânşüh al-Ğawrî için yazılmış nushadır.

59.

علم الدين الحسيني
ʿAlamaddīn al-Ḥusaynī

شرح وترجمة لبعض من سورة البقرة
Şarḥ wa-tarcama li-baʿd min
sūrat al-Bakara

Bu müellifin hayatı hakkında şimdilik malûmat mevcut değildir. Sure 2 (al-Bakara), ayet 1-5e ait olan bu küçük tefsir, başka müfessirlerin kavilleri hakkında bir kaç mütalâadan ibarettir. Müellif eserini 935 senesinde Bursa'da tebyiz ettirmiş ve Kanunî Sultan Süleyman (926-974 h.)'a ithaf etmiştir.

AYASOFYA 398.

الحمد لله الذى اعطانا مبدأ ... (2a) اما بعد فهذا شرح وترجمة لبعض من سورة البقرة :
انتزعه علم الدين الحسينى من الكشاف للعلامة ... المختصرى ... على ما ارتضى به الشارحان
الفاضلان ... مع بعض ماسنح لحاطره الفاتر فى الاستفسارات على السيد السند قدس سره ...

Son : ... بما يتشرفون به فى الآخرة بلطفك الميم وكرمك الجسيم

Açık kahve rengi, içi siyah, güzel şemseli, zincirekli meşin cilt 21,7 × 14,7 cm. 44 varak saykallı kâğıt. 15 satır kalınca talik, yaldız-mavi cetvel içinde; yaldız başlık; kenarlarda tashihler var; ayetler surh. Cemazilevvel 935 h., Bursa'da Sultan için yazılmış nüsha olacaktır.

60.

صنع الله الخالدى
Şunʿallāh al-Ḥalidī

تفسير سورة الاخلاص
Tafsīr sūrat al-İhlās

Hayatı hakkında hiç bir şey bilinmiyen müellif, bu küçük tefsiri 3 recep 937 h. de telif ve İskender Çelebî'ye (vef. 941 h.)¹ ithaf ettiğini söylüyor.

¹ Bk. nr. 29.

AYASOFYA 419.

Kâğıt kaplı, zedelenmiş cilt. 17×10,4 cm. 12 varak sarımsı saykallı kâğıt. 10 satır osmanlı neshi. Vr. 1a'da Kemal Paşazadenin (ölm. 950 h.) eli ile yazılan şu takriz var:

اجاد فيما افاد ودقق فيما حقق نعمة الفقير الى الغنى المتعال احمد بن سليمان بن كمال

Müellife ait nüsha olması muhtemeldir.

Baş: الحمد لله المتفرد بصفات الجلال ... وبعد ولما درى بالاسناد الصحيح ... (4b) ... ولما اتمته:

طاب الى ان اجمله تحفة ... لحضرة صدرالاعيان (5a) اسكندر جلبي افندى ...

Son: ... كما ارشدنا الى ذلك قبل ذلك قد فرغ من التفسير الشريف الخادم النجيف والبد Son: الضعيف صنع الله حالدى يوم الثالث من الشهر المبارك رجب سنة ٩٣٧ في دار الامان قسطنطينية

61.

خضر العطوفى

حصن الآيات العظام فى تفسير اوائل سورة الانعام

Hıdır al-ʿAṭufî

Hışn al-āyāt al-ʿizām fi tafsīr awā'il sūrat al-Anʿām

Hayraddīn Hıdır b. Maḥmūd b. ʿUmar al-ʿAṭufî, Merzifonludur. Bayazid II. tarafından Saray-ı Humayunda köleler muallimliğine tayin edildi. Ondan sonra camilerde vaʿz ve tefsir tedrisini ihtiyar etmiş ve 948 h. de vefat etmiştir.

Br. S II 639.

Şakā'ik II 10. — Meccī, Tere. Şak. 415. — Brūsalı Tahir, OM I 355.

AYASOFYA 399/1. Vr. I—51a.

Baş: الحمد لله الذى جعل سلطاننا لى الاسلام حاميا ... (3b) وبعد فلما كان السلطان ... خدمت لجناب باب خدمته بمرض تلك آيات التى روى فى شأنها عن النبى صلعم انه قاله من قرأ تلك آيات من اول سورة الانعام وكل الله به سبعين (4a) الف ملك يخطونه ... (4b) وقد فسر تلك الآيات ... مع (5a) ضيق الوقت عن بذل الطاقة بعد ما طالعت كتاب الزمخشري¹ وحاشية السعد التفرانى² والكتاب المشهور بتفسير القاضى³ وحاشية مولانا المعروف بحاج حسن زاده القاضى⁴ ... وكتبت فيها ما اخترته وارفضيته فإلم ارض عنه حررته على ما غيرته (5b) فكل كلام منها زعمت فيه شئ اشرت الى ذلك ... راقا على السطور لقطة هنا بالجمرة ... وسميت هذى الرسالة (6a) حصن الآيات العظام فى تفسير اوائل سورة الانعام

Son :

هذا ما خطر بالخطر الفاتر عند فتور فيه الخطور نادر

¹ Bk. nr. 9.

² Ölm. 792 (Br. I 290/508 nr. 8).

³ Bk. nr. 21.

⁴ Muḥ. b. Muşṭafā ḥāce Ḥasanzāde (ölm. 911 h.). HİH (İst.) I 165; Ahhvardt nr. 835.

Yıldızlı şemseli, zincirekli, koyu kahve rengi, içi kırmızı, güzel meşin eilt. 22×14 cm. Kahve rengi-sarımtırak, saykallı kâğıt. 9 satır gayet güzel osmanlı neshi. 1b-2a'da yıldız cetvel; vr. 1b de mavi-yıldız zeminli güzel başlık; söz başları yıldız ve kırmızı. Kitabın mukaddimesinde bahsolunan *hanā* kelimeleri surh mürekkeple kenarda; bundan maada kenarlarda haşiyeler var. Sultana ihda edilmek üzere yazılmış nusha olacaktır. Muharrem 916 h.

AYASOFYA 396/1. Vr. 1—19a.

Kırmızı, yıldız-mavi şemseli ve zincirekli güzel meşin eilt. 16,6 × 13 cm. Sarımsı, saykallı kâğıt. 17 satır sola mail osmanlı neshi, yıldız cetvel içinde; söz başları surh; 1a da kitapların isimlerini havi yıldız bir daire; kenarlarda bazan haşiyeler vardır. (X. asır).

62.

ابن کمال پاشا

Kemal Paşazade

تفسير القرآن

Tafsîr al-Ḳur'ân

Şamsaddîn Aḥmad b. Sulaymân b. Kemal Paşa, en meşhur Osmanlı tarihçi, fakih ve ediplerinden biridir, önceleri Bayezid'in ordusunda hizmet ediyordu, ülemâya çok hürmet edildiğini görerek ilmiye zümresine geçti; babasından ve zamanın meşhur bir çok âlimlerinden tahsil-i ulûm ettikten sonra, Edirne'de 'Ali Bey medresesine müderris tayin olundu. Nihayet Selim I. (918-926 h.). zamanında Anadolu kazıaskeri olup, onunla birlikte, Mısır seferine iştirak etmiş 932 şabanında şeyhulislam olmuş; bu vazifede iken 2 şevval 940 h. ta vefat etmiştir. Yüz kadar risalesinden başka bir *Tevārîḥ-i âli-'Osman*'ı vardır. Bu tefsir Sure 86 (aṭ-Ṭâriḳ) son ayetiyle hitam buluyor.

Br. II 449/668. — Babinger, El *Kemalpaşazade* maddesinde; (bu iki eserde muassal kitabiyat vardır). — Babinger: *GOW* 61.

Şaḳā'ik I 591. — Mecdî, *Tere. Şaḳ.* 381. — Mustakîmzâde, *Davḥat el-meşâyih ma' zeyl Aḥmed Rif'at* (İst.) 16. — Brüsali Tâhir, I 233. — Mehmed Ârif, *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*, s. 1411. — *Şadârât* VIII 238. — Evliya Çelebi, *Seyâhatnâme* I 345, 359, II 49. — Peçevî, *Târiḥ* (İst. 1281-3) I 56.

AYASOFYA 80.

Baş:

سورة فاتحة الكتاب. السورة عبارة عن طائفة من القرآن

Son: امهلهم رويدا امهالا يسيرا التكرير والمحافظة بين اللفظين في مهل وامهل وتأكيد مويدا وهو مصدر... لزيادة التمكن منه والتعبير انتهى ما وجدنا في تفسير المرحوم العلامة... ابن

كمال پاشا

Açık kahve rengi meşin cilt. 21 × 14,5 cm. 609 varak inee, saykallı kâğıt. 27 satır sola mail, kısmen harekeli nesih, yıldız cetvel içinde; ayetler surh; süslü başlık; bazan kenarlarda haşiyeler var. 2 cemazilahir 1058 h., Muḥ. b. al-Ḥasan al-Azharî aş-Şāfi'î. İhda kaydı:

يکچری اغاسی حسن پاشا قوللرینک هدیه سیدر

63.

فتح الرحمن بكشف ما يلتبس (يلبس) من القرآن زكرياء الانصاري
Zakariyā' al-Anṣārī Fath ar-raḥmān bi-kaṣf mā yaltabis
min al-Ḳur'ān

Zaynaddīn Abū Yaḥyā Zakariyā' b. Muḥ. al-Anṣārī 826 h. da Kahire'nin şarkında Sunayka'da doğmuş, Kahire'de müderris, sonra 886 h. de Şāfi'îya kadısı olmuş, ve bu vazifeyi 20 seneden ziyade ifa etmiştir. Nihayet azlolmuş 3 zilhicce 926 h. de vefat etmiştir. Tasavvufa mail ve İbn al-ʿArabî'nin mu'takitlerinden idi.

Suyūṭī, *Naẓm al-ikḡyān fi a'gān al-a'gān*, nşr. Ph. Hitti (New-York 1927) 113. — Saḥāwī, *ad-Daw' al-lāmi'* III 234. — İbn İyās, *Badā'i'* V 265. — Şa'rānī, *aṭ-Ṭabaḳāt al-kabrā* (Kahire 1315) II 107. — Şawḳānī, *al-Badr aṭ-ṭālī'* I 252.

Bankipore XVIII 1 Nr. 921, (hayati için XVIII 2 Nr. 1437)

Basmalar: Bulak 1299, Şirbini, *as-Sirāc al-munir*'in kenarında. — Sarkis 486.

AYASOFYA 429.

قال سيدنا ومولانا... الحمد لله الذي نور قلوب العارفين... في ذكر آيات القرآن المتشابهات
المختلفة بزيادة أو تقديم أو ابدال حرفٍ بآخر وغير ذلك مع بيان سبب الاختلاف وفي ذكر
غير المختلفة مع بيان سبب تكراره وفي ذكر امزوج من اسئلة.

Koyu kırmızı şemseli, siyah, içi kahve rengi cilt. 20,5 × 13,7 cm. 109 varak sarımtırak, saykallı kâğıt. 23 satır şahsî, yuvarlakça nesih, kırmızı cetvel içinde; söz başları surh; vr. 1b de bir başlık; vr. 1a da kitabın ismini gösterir bir mustatil ile bir daireden ibaret olan bir levha. (X. asır).

64.

مجهول

[فوائد في تفسير سورة ياسين]

Mechul

(Fawā'id fī tafsīr sūrat Yāsīn)

Mechul bir müellif tarafından Baydāwinin mütalāasından sonra Süleyman I. (926 — 974 h) için yazılan, Yāsīn suresine ait, küçük bir tefsir.

AYASOFYA 357.

الجدید الذی انزل علینا القرآن مبدءا للسمادة ... (2a) وبعد فلما طالمت بالجهد وصرف الهمم
بقدر الامکان فی سورة یس تفسیر القاضی ... لاح الی الخاطر الفاتر فی بعض المواضع ... أردت
ان اکتب فیہ اوراقا محتویة علی الفوائد بعضها غیر مسمع ولا مبصر الی هذا الزمان لخدمة
السلطان ... (2b) سلیمان بن سلطان سلیم خان ...

... فلم یجعل للعلل علیهم سبیلا ولا للاثار فیهم طریقا هذا آخر ما یتیسر لنا من تفسیر یسن ... Son:

Açık kahve rengi, içi kırmızı, yıldız zeminli, şemseli zincirekli inешin eilt.
17,5×12,22 cm. 85 varak sarımtırak saykallı kâğıt. 13 satır sola mail, güzelce osmanlı neshi,
ayetlerin üzerine kırmızı çizilmiştir; serlevha ve Sultanın ismi yaldızlı. Telif zamanında
yazılmıştır.

65.

بدرالدین الغزی

Bedreddīn al-Ğazzī

التیسیر فی التفسیر

at-Taysīr fī t-tafsīr

Bu manzum tafsirin müellifi, Bad r a d d ī n Muḥ. b. Raḍīyaddīn Muḥ.
al-Ğ a z z ī al-‘Āmirī aş-Şāfi‘ī’nin vefat tarihini HĦ. (İst. I 409, *Cawāhir*
ad-daḥā’ir maddesinde) 948 olarak gösteriyor ise de, hakikatta 981 se-
nesinde daha hayatta olduğu muhakkaktır. Tefsirinin son cildinde (AS
99) kendi eli ile yazdığı bir hâtimedde, kendi hayatı ve tefsirin telif tarihi
hakkında sarih malûmat veriyor. 14 zilkade 904 de doğmuştur. Tefsiri-
nin nazmına 14 recep 959 da başlamış ve onu 962 de 58 yaşında olduğu
halde bitirmiştir. Nushanın sonunda oğlu, Abū l-Faḍl Şihābaddīn Aḥmad
için yazdığı bir icāzede 971 senesi görülüyor, Dāūd Çelebī’nin
Maḥṭūṭāt al-Mawṣil (Musul 1927) adlı kataloğunda s. 27 nr. 64 de tavsif
ettiği bu tefsirin bir nüshasının 981 de müellifin hayatında yazılmış ol-
duğu anlaşılmaktadır. Yine mezkûr icāzenin bir yerinden bizim müellifin
meşhur İmam İbn Ḥacar al-‘Asqalānī (ölm. 852 h.)’nin torunu olduğu
söleniyor. Bedreddīn’nin 864 de vefat eden pederi Raḍīyaddīn dahi mü-
elliftir. (Br. S. II 31). Müellif tefsirine üç isim vermiştir: 1) *at-Taysīr*
fī t-tafsīr, daha mufasssalı: *Taysīr at-tibyān fī tafsīr al-ḳur’ān*, 2) *Minḥat*
ar-Raḥmān 3) *Yanbū‘ al-kalām al-muntaẓim min fayḍ macmū‘ cawāmi‘*
al-kalim.

Br. II 354/481 (vefat tarihi HĦ gibi).

Başka yazma: Musul 27 nr. 64 (Yalnız 4 üncü cüz).

AYASOFYA 98, 99.

Cilt I = AS Sure 1—6 (al-An‘ām). Şemseli, kenarbentli, zincirekli koyu vişne
rengi meşin cilt. 248 varak.

Cilt IV (?) = AS 99. Sure 18 (al-Kahf) — 114. Şemseli kahve rengi cilt. 334 varak.

Baş :	الحمد لله الذى هدانا وبعد فالتفسير اشرف العلوم ...	وزادنا من فضله ايمانا وخير ما جالت به غر الفهوم ...
Kenarda :	(2 a) سميته التيسير فى التفسير فاضف التيسير للتبيان او سمه بمنحة الرحمن وانتى الهمت بعد ذلك يسى ينبوع الكلام المنتظم ...	وان اردت البسط فى التعبير واضف التفسير للقران فانه من ثم المنان من عالم الغيب بان ذلك من فيض مجموع جوامع الكلم ...
	اخبرنا جماعة كابن ابى وشىخ الاسلام ابى يحيى ² هما وهو الشهاب بن على بن حجر ³ ابن الامام الحافظ ابن الذهب ⁴ هو ابن الياس ⁵ وذاك الراوى ...	شريف البرهان ¹ شيخ المذهب عن شيخ الاسلام امام العلماء يرويه عن ابى هريرة الابري عن المراغى عمر المذهب عن الامام الاوحد البيضاوى
	من هنا الشروع فى المقصود	

AS 98 in sonu :

ورفع قدر البعض فوق البعض
والحمد لله وحدة وكفى

AS 99 vr. 333 a-b de şu hatime vardır :

هذا تمام النظم والتحرير
...
(333 b) كان افتتاح نعمة النظام
من عام تسعة وخمسين التى
وكان الاتمام كما الله يشا
من سنة اثنتين مع ستينا
وعمرى اذذاك خمسون سنة
.... فولدى كان فى ليلة
رابع عشر القعدة سنة اربع وتسعمائة

في كشف سر غامض التفسير
...
رابع عشر رجب الحرام
من بعد تسعمائة للهجرة
من ليلة الاثنين فى وقت العشا
تعقب تسعمائة ستينا
بعد ثمانى مضت شبه السنة
الاثنين فى وقت العشا ..

¹ Ölm. 923 h. Bk. nr. 58.

² Zakarīyā' al-Anṣārī, vef. 926 h. Bk. nr. 63.

³ Ölm. 852 h.

⁴ Ölm. 748 h.

⁵ Dahabī'nin şeyhlerinden (ad-Durar al-kāmina III nr. 369.).

والتابین والهداة الحنفا وحسبنا الله تعالى وكفى Son beyit :

334a da kendi oğlu için manzum bir icaze var :

وبعد ان شهاب الدين احمد من يكنى
... ابا الفضل نجلى ...
قد غاص بحر تفسيرى بفكرته
... واستخرج الدر منه ...
وقد اجزته بالتفسير اجمعه
... وكل مالى من نظم علا وغلا
محمد العامرى الشافعى سعى باليدر
نجل الامام شهاب الدين احمد
... في تاسع المشر من ذى حجة ...
من علم سبعة مع احدى ...
من قد جدد الدين في عصر مضى وخلا
نجل رضى الارضى قلا

Sade şemseli, kahve rengi meşin ciltler. 27,1 × 18,3 cm. Kısmen beyaz, kısmen sarı kalın saykallı kâğıt, sarı kâğıtta mürekkep yayılmıştır. 27 satır, iki sutun, her satırda iki beyit; ayetler surh. Yazı müellifin yazısı değil, fakat kenarlar müellifin yazısı ile yazılmış tashihler ve tekmilelerle doludur. AS 98 da vr. 95 ile 96 arasında bir şukka vardır.

Hatime ve icaze müellifin yazısı ile yazılmıştır. Müellifin yazdığını nushadır.

66.

النكسارى

تفسير سورة الورد

Niksārī

Tafsīr sūrat al-Wird (44).

Muşlihaddin Muştafā an-Niksārī, Edirne, Galibolu, Vardar, Çorlu, Manisa 'da müderris, ve Bağdad, Halep, Bursa, Edirne ve İstanbul 'da kadı olduktan sonra, nihayet 961 h. den 963 h. ye kadar İstanbul kadısı olmuştur. 19 rebiülevvel 969 h. de vefat etmiştir. Sūrat al-Wird'in bu tefsirini Sultan Selim I.'e (918-926 h.) ithaf etmiştir.

'Aṭā'i: Zeyl aş-Şukā'ik 22. — al-'İkḍ al-manẓūm 212.

AYASOFYA 421.

Baş: الحمد لله الذى انزل الكتاب هاديا وبشيرا على عبده ليكون للعالمين نذيرا ... (2a) اما بعد : فان الله تعالى فضل كتابه ... (b) فلما كان فضل الحواميم مرويا معدودا وصار حاميم الدخان من بينها وردا مورودا اراد الفقير النكسارى ان يكتب تفسير سورة الورد ليكون فضلها مزيدا تحفة لحضرة السلطان سليم شاه بن سلطان بايزيد ...

Son : ... وقيل نسخت هذه الآية بآية القتال المذكور في موضعه والله اعلم ...

Sade yıldız süslü, koyu kırmızı, içi açık kahve rengi meşin cilt. 17,3 × 21,1 cm. 46 varak sarımtırak kalınca, saykallı kâğıt. 9 satır kalın harfli talik; ayetler surh, kenarlarda haşiyeler var (X. asır).

67.

ابو السعود

Ebū's-Su'ūd

ارشاد العقل السليم الى مزايا الكتاب الكريم

İrşād al-aql as-salīm ilā mazāyā
al-Kitāb al-karīm

Abū's-Su'ūd Muḥ. b. Muştafā al-İmādī, Kemalpaşazade'den sonra en büyük osmanlı fakih ve muharriridir. Bir rivayete göre 17 safer 896 veya 19 safer 897 de (*Davḥat al-maṣāyih*, *Sicill-i 'Osmāni*), başka bir rivayete göre 898 de (*al-İkḍ al-manzūm* ve oradan naklen *Şadarāt*) İstanbul civarında Medres köyünde doğmuştur. Babasından ve zamanın diğer meşhur âlimlerinden ilim tahsil ettikten sonra, 922 de müderris oldu. Bir çok yerlerde müderrislik ve kadılık yaparak, 944 de Rumeli kazaskeri, ve nihayet 952 de şeyhülislām oldu. 5 cemaziyelevvel 928 h. de vefat etmiştir. Eyyûb'de kendi yaptırdığı mektebin civarında metfundur.

Müellif eserinde sure-i Şād (38) ahirine gelince padişah acele olarak onu istemiş, Ebū's-Su'ūd bunun üzerine elinde bulunan kısımları tebyiz edip padişaha göndermiştir. Padişah çok memnun kalarak, maaşına 300 akçe zammeder. Bir sene sonra 973 de eser tam olunca¹ yine padişaha gönderdi. Bu defa maaşına 100 akçe zammolunmuştur.

Başlıca me'hazları Zamaḥşari ve Baydāwī'nin tefsirleridir.

Br. II 439/651. — Cl. Huart, El, *Abu'l-Su'ūd* maddesinde. — v. Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Index. — ayn. mil.: *Geschichte der Osmanischen Literatur* III 352.

al-İkḍ al-manzūm 438-68. — *Şakāik* II 81. — *Şadarāt* VIII 398. Peçevî, *Tarih* (İst. 1281-3) I 51. — Evliyā Çelebi, *Seyāhatnâme* I 402, 410. — Brūsali Tāhir, *OM* I 335.

Bankipore XVIII 2, Nr. 1440.

Basmalar: Bulak 1275, 1285; Bulak 1289 Rāzī'nin *Mafātih al-ğayb*'inin kenarında; Kahire 1307, 1308 — 10. — Sarkis 316. — Muḥammad aş-Şarīf b. 'Abdallāh al-Ḥakḳī: *Mafātih at-tafāsir* (Bulak 1275 basmasına göre).

¹ AS 136, 139 ve 144 de görülen kayıtlara göre, müellif bu eserini 973 senesinin recep ayının ilk cuma gecesi, AS 135 de bulunan bir kayda göre, aynı senenin pazartesi gecesi, zilkade ayında bitirmiştir.

AYASOYFA 145, 146.

I=AS 145. Sure 1—4 (İbrāhīm). 35 × 22,7 cm. 555 varak saykallı kâğıt.

II=AS 146. Sure 15 (al-Hier) — 114. 34 × 22,5 cm. 488 varak az saykallı, sarımtırak kâğıt.

Baş (AS 145): سبحان من أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ... اما بعد فيقول ... ابي السمود: (AS 145)
ابن محمد العبادي ان الغاية القصوى ... عصمتنا الله تعالى من الغفلة عن ذكره ووقفنا لاداء حقوق
شكره قال العبد ... اللهم ...

Son (AS 146): ... يوم يقوم الناس لرب العالمين فريقا فريقا واحشرنى مع الذين انعمت عليهم: (AS 146)
من النبيين والصديقين والشهداء الصالحين. وحسن اولئك رفيقا

Koyu vişne rengi, içinde siyah, yıldız zeminli şemseli, tamir görmüş meşin ciltler. AS 145 de kapağın iç tarafında mavi zeminli yıldız bir şemse vardır. 29 satır bilhassa AS 145 de feykalâde güzel nesih; yıldız-mavi cetvel içinde; ayetler surh; her iki ciltte güzel birer yıldız-lâcivert başlık; murakib var. İstinsah kaydı (AS 146): salı, 17 ra-mazan 991. İhda kaydı:

توقيعی احمد پاشا قوللرندن

AYASOFYA 139.

Vişne rengi, içinde siyah, yıldız zeminli, şemseli, kenarbandlı, zincirekli meşin cilt. 29 × 19 cm. 903 varak ince, sarımtırak, saykallı kâğıt. 29 satır şahsî talik, surh cetvel içinde; ayetler üzerine surh çizilmiştir; başlık, ilk sahifelerde haşiyeler var; vr. 1 den evvel 3 varak fihrist var.

كتب المؤلف ... في آخر نسخة الاصل اتفق الفراغ من تسويد هاتيك الاوراق ... ليلة الجمعة الاولى
من شهر الله الحرام رجب الفرد لعام ٩٧٣

تم هذه النسخة ... عن نسخة من الفه الفه الله بالافى غفرانه في ساعة العصر: İstinsah kaydı
من ... رجب ٩٩٥

AYASOFYA 143, 144.

I=AS 143. Sure 1—17 (al-İsrā'). 30 × 19 cm. 531 varak.

II=144. Sure 18 (al-Kahf) — 114. 29,8 × 19 cm. 392 varak.

Yıldız zeminli şemseli, açık kahve rengi, içinde kırmızı meşin ciltler. Kalın sarımtırak kâğıt. 33 satır güzel nesih, yıldız cetvel içinde; başlık var; murakib var. AS 143 vr. 531 b de şu mülkiyet ve mukabele kaydı vardır:

الفاضل العادل من غير مرأ
آناه ربى ما يشاء وما اراد
بالمصطفى وآله والصحب
من هجرة المختار طه قبولت
محمد سبط الفتى الطيبى الامام

احرزه ملكا امير الامرا
والى ولاية الشام مولانا مراد
ورقه اللهم اعلى الرتب
فى عام الف وثلاث قد مضت
على يد الفقير للرب السلام

Telif hakkında kayıt (AS 144, vr. 391 b):

كتب المؤلف .. في آخر نسخة الاصل اتفق الفراغ من تسويد ... ليلة الجمعة الاولى من ...
رجب ٩٧٣

İstinsah kaydı: Evahir-i zilkade 1003 h. Aḥmad b. Aḥmad b. Muḥ. al-Ḳudsī.

AYASOFYA 138.

Yaldız zeminli şemseli, kenarbendli, zincirekli, tamir görmüş siyah meşin cilt. Kurt yeniği var. $30,7 \times 21,7$ cm. 703 varak sarımtırak, ince, saykallı kâğıt. 33 satırlı, sağa mail-güzel nesih, yaldız cetvel içinde. Ayetler ve söz başları surh. Vr. 1 a da yaldız ve lâcivert bir daire vardır ki, üzerine sultan Mahmud'un mührü basılmıştır; güzel başlık, mürakib var. Pazartesi, 14 rebiülahir 1006 h. Yahyâ الدیسی b. Faḥraddīn b. Nüraddīn 'Alī.

AYASOFYA 137.

Dışında siyah, içinde kırmızı, yaldız zeminli vişne rengi nakışlı şemseli, kenarbendli zincirekli, meşin cilt. $29,3 \times 18,5$ cm. 768 varak sarımtırak ince, saykallı kâğıt. 35 satırlı güzel, muntazam nesih, yaldız ve siyah cetvel içinde. Ayetler surh; söz başları mavi, sure başları yaldız. Başlık, mürakib var. Evail-i zilhicce 1018 h.

AYASOFYA 141, 142.

I = AS 141. Sure 1—7 (al-A'rāf). $24 \times 15,2$ cm. Vr. 1—363.

II = AS 142. Sure 8 (al-Anfāl) — 114. $24 \times 15,5$ cm. Vr. 364—913.

Sade şemseli, koyu siyah meşin ciltler. İnce, saykallı beyaz ve sarımtırak kâğıt. 31 satırlı. Vr. 1b—177b (I) de güzel; sola mail; ince nesih; 178a dan itibaren talik. (XI.—XII. asır).

AYASOFYA 136.

Altın zeminli şemseli, kenarbendli, zincirekli, dışı siyah, içi kırmızı, tamir görmüş meşin cilt. $30 \times 20,4$ cm. 654 varak sarımtırak, ince saykallı kâğıt. 31 satır küçük harflerle talik, altın cetvel içinde; ayetler, söz başları surh; süslü başlık. (11—12 nci asır).

AYASOFYA 135, 135 mükerrer.

I = AS 135. Sure 1—12 (Yūsuf). Yaldız zeminli şemseli, kenarbendli, zincirekli, dışı koyu vişne rengi, içi siyah, tamir görmüş cilt. $26 \times 15,7$ cm. 570 varak.

II = AS 135 mkrr. 13 (ar-Ra'd) — 114. Koyu kahve rengi, sathî şemseli, tamir görmüş cilt. $26,3 \times 15,5$ cm. 480 varak.

İnce sarımtırak, saykallı kâğıt. 32 satır sağa mail sık, iyi talik, yaldız ve siyah cetvel içinde; ayetler üzerine yaldız çizgiler çekilmiştir; yaldız-lâcivert-surh başlıklar; mürakib var. İkinci cilt başlamadan bir fihrist ilâve edilmiştir. (AS 135 mkrr.): Mekke, Ḡulām 'Alī. (XI.—XII. asır).

68.

مجهول

تفسير سورة الكوثر

Mechûl (Seyyid Muṭahhar

Tafsîr sūrat al-Kawsar (108)

b. 'Abdarrahmān ?)

Bu küçük tefsirin müellifi kitabın mukaddimesinde, Destûr ul-a'zam Osman Paşa 'ya iltica ettiğini söylüyor. Aynı yazmanın üçüncü yerinde bulunan sūrat an-Nūr tefsirinin 993 de Tebriz'de vefat eden Özdemir oğlu Osman Paşa 'ya¹ ithaf olunduğundan, burada dahi zikrolunan Osman Paşa aynı Özdemir oğlu Osman Paşa olacaktır. Müellifi nr. 70'de tarif edilen *Tafsîr āyat an-Nūr*'u dahi telif etmiş ve belki nr. 69'de ismi geçecek Seyyid Muṭahhar b. 'Abdarrahmān'dır.

AYASOFYA 417/1. Vr. 1-6 b.

Baş: الحمد لله الذى فجر الارض عيونا جازيات وجعل من الماء كل شيء ... اما بعد فلما لم ار الى
ملجأ الا ان الجأ الى تراب اقدام من فاق على الافاق بالجلود والاحسان ... (2a) وهو الدستور
الاعظم .. عثمان الثانى ... وها انا اشرع بحسب الطاقة فى التفسير ...

Son: ... واستمنا من حوضه يوم العطش الاكبر والهول العظيم انك رؤف رحيم ...

Koyu kırmızı, şemseli meşin cilt. 20,3 × 13,6 cm. Saykallı sarımtırak kâğıt. 11 satır kalın harfli, harekeli nesih, ayetler surh. (10 uncu asır). Mülkiyet kaydı:

عن كتابها عثمان باشا

Osman Paşa 'ya ithaf edilen nushadır.

69.

السيد مطهر بن عبد الرحمن

رسالة (فى تفسير آية من سورة الاحزاب)

Seyyid Muṭahhar b.

Risāla (fī tafsîr āya min sūrat

'Abdarrahmān

al-Aḥzāb)

as-Sayyid Muṭahhar b. 'Abdarrahmān b. 'Alī b. İsmā'il, Murad III. (982—1003 h.) zamanının ulemasındandır. Sultan Murad'ın İran seferi münasebeti ile *Risāla fī takfîr aş-Şī'a'yi*² yazmıştır. 990

¹ Özdemir Paşa'nın oğlu olup, 978 de küçük mirahur, 975 de Yemen beylerbeyi, 979 da Diyarbekir valisi olarak İran muharebelerine iştirâk etti. 992 de sadrazam oldu, 993 de Tebriz'de vefat etti. (*Sicill-i 'Osmanî* III, 416).

² Topkapı Sarayı, yazma nr. 1807 ve 1851. (Joseph Schacht: *Aus den Bibliotheken von Konstantinopel und Kairo* (Berlin, 1928. Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften Jahrgang 1928. Phil. - hist. Klasse Nr. 8) s. 61.

senesinde Sultanın oğlu Muhammed'in büyük merasimle tes'it edilen sünnet düğünü münasebeti ile Sultan Kur'andan fal açmış ve çıkan âyet (33, 38)'in tefsirini ulemeden istemiş; Seyyid Muṭahhar dahi bu âyetin tefsirine dair bir risale yazmış ve sadrazam vasıtasıyla takdim etmiştir. Müellifin hayatı hakkında şimdilik başka mālûmat yoktur.

Br. S II 658.

AYASOFYA 417/2. Vr. 9 a — 21 b.

Baş: الحمد لله ... اما بعد فان الله سبحانه وتعالى ... فضل طاعة الرسول ... وثالث باطاعة الملوك ...
 خصوصاً خلاصة آل عثمان ... السلطان مراد خان بن السلطان مراد خان بن السلطان سليم خان ...
 (10 a) ... فلما وقع في قلبه الشريف ... وليمة الجنان لدوحة جنان الجنان ... امير محمد خان ...
 وفتح من القرآن العظيم وتعالى وافق آية «ما كان على النبي من حرج فيما فرض الله له» [٣٣
 (الاحزاب) : ٣٨] ... و امر العلماء الكرام ... (b) ... ان يكتبوا الرسالة ويفسروها ويبحثوا في
 حضوره ويؤولوها وكتب جم غفير ... وكنت وقتئذ ملازماً في بابيه الشريف ... فعرضت ما
 اختلج في صدرى من تسويد ما فتر في خاطرى الى خديعة مولانا المعظم الصدر الاعظم ... محيى الملة
 والدين ... قتلت ... (11 a) ... قال الملتجى الى حرم الله ... الشيخ السيد مطهر بن عبدالرحمن ...
 لا كانت السورة مشتملة

Son : كيلا يشتد على المؤمنين خطبة ازواج الادعياء في الاحكام احمده ...

15 satır külfetsiz tâlik; ayetler üzerine surh çekilmiştir; kenarlarda tashihler ve ilâveler vardır; bazı yerlerde kâğıdın kenarı içeriye bükülmüştür. Mülkiyet kaydı. (9 a):

عن متروكات عثمان باشا

70.

مجهول

[تفسير آية النور]

Mechûl (Seyyid Muṭahhar b. 'Abdurrahmân ?)

[Tafsîr âyat an-Nûr]

Murad III. (982 — 1003 h.)'in zamanında ve nr. 68 de ismi geçen Osman Paşa için yazılmış, âyat an-Nûr (Sure 24, 35)'un tefsirini ihtiva eden bir risale. Müellifi nr. 68 de tarif edilen eserini müellifi ve belki nr. 69 un müellifi olan Seyyid Muṭahhar b. 'Abdurrahmân'dan başka bir şahsiyet olmayacaktır.

AYASOFYA 417/3. Vr. 23 a — 46 a.

Baş: الحمد لله الذى نور صدور العارفين بلوامع الهداية وسواطع الحق ... فهذه ارقام رقت باسم
 من تنوع انامه وافضاله لدى ... وهو حضرة ... المتكفل بمصالح المجاهدة في سبيل الله ...

(24 a) ... وهو السلطان الاعظم ... السلطان مراد شاه الذى نصب لفتح آذربيجان عثمان پاشا ...
 (24 b) لعل اظفر من فاتحة الطافه ... الله نور السموات الخ ... اعلم ... ان فى تحقيق الآية
 الكريمة وتفسيرها وتأويلها مقامات ...

والانحراف عن سمت الاستقامة ووسط الكمال وقع الفراغة عن تفسير هذا (!) الآية : Son :
 الشريفة ... من اضعف العلماء ... فرجائى منهم المطالعة والمناظرة فيه بالحق والانصاف لا بالرد
 والاعتساف ... فى يوم الجمعة قبل الصلوة من ذى الحجة ... سنة ٩٩٠ وهو معين

15 satır küçük, sıkışık, sola mail nesih; kenarlarda başka bir yazı ile tashihler var.

71.

المنشى الآخصارى

al-Munşī al-Akḥṣārī

Muḥyiddīn Muḥ. b. Badraddīn al Munşī Akhisar'da doğmuş, orada ve Manisa'da tahsili ulûm ettikten sonra, İstanbul'a ge'miş, 963'de Mısır'da kadı olmuştur. Tefsirinin telifine 1 ramazan 981 de Murad III. için başlamış ve 999 senesinin rebiülâhîrinde bitirmiştir. Rebiülâhîr 982 de Mekke'de şeyhülhareme tayin olunmuş ve 1001 h. de Mekke'de vefat etmiştir.

Br. II 439/651—2.

'Aṭā'ī: *Zayl aş-şakā'ik* 321. — Muḥibbī, *Halāṣat al-aṭar* III 400. — Brüsali Tahir, 'OM II 20.

Ḥadīwiya I 218.

AYASOFYA 282.

الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب ... وبعد فهذا ما دعا اليه طلاب كل راغب ... من : Baş :
 تفسير القرآن ... النقطة النقية محمد بن بدر الدين المنشى تذكرة لنفسه وذخيرة لرمسه ... معتمداً
 على نخب الاقوال ومبيناً اعراب ما يقتضيه الحال ومقتضراً على قراءة الامام ... خفى من رواة
 عاصم ... بدأت به مستزيداً لنواله ... فى وطنى ... ومسقط رأسى ... بلدة الخصار من اعمال صاروخان
 فى مستهل رمضان لسنة اخدى وثمانين وتسعمائة ... فبحمد الله ... تشرفت من ميامنه بمشيخة
 الحرم النبوى فى آخر الربيعين لسنة ثنتين ووسمته نزى¹ التنزيل ... وبعد اختتامه ... أهديته الى
 جناب ... مراد خان بن سليم خان لا زالت منابر الدين

Son : ... (374 a) ... من الجنة والناس بيان للموصول ... وانا على خدمة مشيخة الحرم الاحمدى ...
 على الحسنى واحسننا مع النبيين والصديقين ... الاطهار وصحبه الابرار اجمعين

¹ Bu doğru, تنزيل değil.

Hem dışında, hem içinde fevkalâde süslü. dışında kahve rengi, içinde kırmızı meşin cilt. 24,1 × 14,4 cm. 374 varak sarımtırak, ince, saykallı kâğıt. 27 satır talik yaldız, cetvel içinde; ayetlerin üzerinde kırmızı çizgiler; vr. 1b de çiçekli bir başlık, ondan evvel fihrist için hazırlanmış boş yaldız cetveller vardır (XI. asır).

72.

سبط الطباوى

السر القدسى فى تفسير آية الكرسي

Sibṭ aṭ-Ṭablāwī

as-Sirr al-ḫudṣī fī tafsīr āyat al-Kursī

Manşūr Sibṭ Nāşiraddīn aṭ-Ṭablāwī aş-Şāfi'î Kahire'de doğmuş ve orada 14 zilhicce 1019 h. den sonra vefat etmiştir.

Br. S II 443.

Muḥibbī: *Ḥalāşat al-aṭar* IV 428.

AYASÖFYA 392.

Baş: هذا من اظهر اسرار التنزيل ورفع نقاب ابكار التأويل ... (2a) اما بعد فان انفس ما به النفوس ... خدمة كلام الله ... (2b) وسميته بالسر القدسى فى تفسير آية الكرسي

Son: ... او باطنا على الدوام وعلى نبيه وحييه افضل الصلاة والسلام وعلى آله وصحبه الكرام ...

Yaldız zemimli şemseli, zincirekli, yeşil bez kaplı, kahve rengi, az süslü meşin cilt. 18,7 × 11,2 cm. 103 yazılı varak ince, saykallı kâğıt. 17 satır Mısır-Suriye neshi, surh cetvel içinde; söz başları koyu kırmızı, altın ve kırmızı; vr. 1a da kitabın ismini gösteren yaldız ve kırmızı yazılı bir mustatil vardır (XI. asır).

73.

المرشدى

الفتح القدسى فى تفسير آية الكرسي

Murşidī

al-Fatḥ al-ḫudṣī fī tafsīr āyat al-Kursī

Abū' I-Wacāḥa Wacīhaddīn 'Abdarrahmān b. 'Isā b. Murşid al-'Umarī al-mufti al-Ḥanafī al-Murşidī'nin büyük babası 930 h. hudunda Şiraz'dan Mekke'ye muhaceret etmişti. Kendisi 999 h. de Mekke'de Mehmed Paşa'nın tesis ettiği medresede müderris, 1011 h.'de müfti, 1020 h. imam al-Ḥaram olmuş ve 1037 h. de vefat etmiştir. *Āyat al-kursī*'nin tefsirini 1019 h. senesinin recebinin evailinde imlâ ettiğini ve (1016—1025 de Yemen valisi bulunan) Ca'far Paşa'ya ithaf ettiği kitabının mukaddimesinde söylüyor. Tavsif edeceğimiz yazma Ca'fer Paşa'nın hizanesi için yazılmış nushadır.

Br. II 380/513.

İbn Ma'sûm: *Sulâfat al-aşr* 65—92.

AYASOFYA 418.

يا من اودع جواهر كلامه القديم ... (2a) اما بعد فيقول ... عبدالرحمن بن عيسى بن مرشد
الحنفي ... (3b) موسوما بالفتح القدسي بتفسير آية الكرسي ... (6a) حضرة مولانا جعفر پاشا حافظ
قطر اليمن الميمون ...

Sön: ... ما اتصل الليل بالتهار ودار الفلك الدوار انهاد مؤلفه تاليفا واملأه ترصيفا وتصنيفا في
اوايل الشهر ... رجب ... سنة ١٠١٩ آمنها الله ..

Koyu kırmızı, yıldızlı, şemseli az süslü meşin cilt. 23,6 × 14,2 cm. 31 varak ince sarımtırak kâğıt. 15 satır az sola mail güzel talik, altın - mâvi cetvel içinde; söz başları surh; murakıb yok; yıldız-surh-lâcivert başlık. Vr. 1 a kitabın ismi ve nushanın minkütübü kırmızı ve yıldız yazı ile bir müstatil ve bir daire içinde المالى الكرىم برسم خزانه المقام الكرىم
فخر الوزراء الاعلى عماد الدولة المنيفة مولانا الوزير جعفر پاشا بلغه الله ما شاء

74.

فيضى

Faydî

سواطع الالهام

Sawāṭi' al-ilhām

Farsça şiirlerinde F a y d î (Feyzî) ve Fayyâzî mahlaslarını kullanan Abū l-Faḍl Fayḍallāh b. al-Mubārak al-Hindî Agra'da doğmuştur. Şah Ekber'in (963—1014 h.) veziri ve Ekbernāmen'm müellifi Ebū l-Faḍl b. yūk kardeşi idi. Şāh Ekber'in tesis ettiği ve *Tawḥīdī ilāhī* tesmiye ettiği dine tabi olanlardan idi. Ekber'in ikinci oğlu Şehzade Murad'm talimine memur edilmiştir. Farsça bir divanı ve iki mesnevisi vardır, Sanskritçeden dahi bir kaç eseri farsçaya tercüme etmiştir. Tarih-i vefatı 10 safar 1004'dür. Tarihi tevellüdünü me hazlar 954 h. olarak gösteriyor ise de, kitabın mukaddimesine göre 944 h. doğrudur. Bu mukaddimede müellif kendi hayatı hakkında malûmat veriyor. Bu tefsirin metni tamamen noktasız harflerle yazılmıştır.

Br. II 417/610. — H. Beveridge, El „*Faizî Shaikh*“ maddesinde (orada fazla kitabiyat vardır). — W. Geiger und E. Kuhn, *Grandriss der Iranischen Philologie* (Strassburg 1895—1904) II 308. — Bankipore II Nr. 261 (orada mufassal tercümei hal ve kitabiyat vardır).

A b u l - F a ḍ l; *Akbarnāma*, Bibliotheca Indica Vol. 79 (Calcutta 1877—86) III 716. — *Āin-i Akbarī* nşr. H. Blochmann, Bibi. Ind. Vol. 58 (Calcutta 1872—1877) I 116, 235. — Blochmann, *Translation of Āin-i Akbarī*, Bibi. Ind. Vol. 61 (Calcutta 1873—1910) I 490, 548. — B a d ā ' u n ī, *Muntahab at-tawāriḥ*, Bibl. Ind. Vol. 51 (Cal-

cutta 1865—69) III 299—310. — A ḥ m a d R ā z ī, *Haft Ikḷīm*, (E t h é, *Persian Mss. India Office*, s. 405 nr. 398).

Bankipore XVIII. 2. Nr. 1443.

B a s m a : Taş-basması Laknaw 1306.

AYASOFYA 180.

الله لا اله الا هو لا اعلمه ما هو وما ادركه كما هو ... (2b) الھاما ساطعا سما سواطع Baş:
 الالھام ... محرر سواطع الالھام ما صرح اسمه لعدم اھماله وما اھمله واورد معناه (3a) وهو
 مصمود والدہ وصدرہ وسرہ الاول ومحصول اولہ وامدہ ومصور مطلع صدرہ وهو الراصد لحد الاحد
 1 اب و الف ی اب ص ف
 والصامد لاحصاء الھاد ولواء وسرہ مصور سر الاصل ... ساطعہ لما ولد محرر سواطع الالھام عاما
 ی او ناصر ی

ممدود محرز سره سواطع السداد ومحرز احاط سواطع سر الكل
 ٩٤٤ ٩٤٤
 اهل الحرم والكمال ومدلول ما وراء اهل الصلاح ومدلول ما وراء رهط الطلاح اصلحهم الله : Son
 مفاداً ومالاً

Yıldız zeminli şemseli, tamir görmüş, vişne rengi meşin cilt, $29,6 \times 16,5$ cm. 470 varak sarımsı saykallı kâğıt. 25 satır kalınca talik, yıldız cetvel içinde; ayet'lerin üzerine kırmızı çizgi çizilmiştir; murakabı var.

Minkütüb : استسكتبه العبد الفقير ابو الفضل محمود الشهير بقره چلي زاده

Mülkiyet kaydi : ملكه الفقير محمد غرق (؟) عني عنه في شعبان سنة ١٠٩٦

75.

مجھول

(تفسير سورة الضحى)

Mechul

(Tafsir sūrat ad-Ḍuḥā) (93)

AYASOFYA 400/1. Vr. 1—36 b.

الحمد لله الذى نور الكونين بانوار وجهه ... وبعد فان الله سبحانه وتعالى قد انزل القرآن على
 حبيبنا ونبينا ... ومن جملة التنزيل والتاويل نزول سورة الضحى فانها مكية
 من الواو الى الالف هكذا وقس عليه الباقي الى يوم ... والوثاق والوفاق ورسوله اعلم
 بالعين والقلب

Siyah, derin oymalı şemseli, zincirekli meşin cilt. 18,5 x 13 cm. Kalınca, beyaz kâğıt. 13 satır büyük harfli nesih (900 h. den sonra).

¹ Nushamızda surh ilə yazılan bu muamma halli basmada yoktur.

Asbāb an-nuzūl.

76.

الواحدى

Wāḥidī

اسباب نزول القران

Asbāb nuzūl al-Ḳur'ān

Müellif için bk. nr. 6.

Br. I 411/730. — *Geschichte des Qorāns*, II, 183.

Basmalar: Kahire 1315, 1316. (Sarkis 1905)

AYASOFYA 65/1. Vr. 1—106a.

Vr. 1a da yazılan rivayet kısmen mıklaḥbın tesiri ile mahvolmuştur:

رواية إبي العباس الاغياتى عنه سماعا

رواية إبي الخير احمد اقزوينى عنه

رواية إبي [احمد بن] عبدالرحيم الزنجاني عنه

وقرأ شيخنا ابو الحسين احمد ... الوسيط على إبي محمد عبد الجبار بن محمد الخوارزمي المصنف

إبي الحسن على بن احمد الواحدى

Baş:

الحمد لله الكريم الوهاب هازم الاحزاب مفتاح الابواب

Son:

رواه البخارى عن ... ولهذا الحديث طريق فى الصحيحين

Siyah, yarı meşin cilt. 23 × 13 cm. Açık kahve rengi kâğıt; vr. 39—48 tecdit edilmiş; 61—62 arasında bir şukka var. 28 satır sıkı âlim yazısı; 62—101 daha yeni bir el ile yazılmıştır; eski yazı kahve rengi mürekkeple. Cumartesi, 24 recep 603 h. 'alā yadi şāhibihī Muh. b. Aḥmad b. 'Abdarrahīm b. İbrāhīm az-Zancānī (bk. rivayetteki üçüncü isim). Vr. 107 da şu mülkiyet kaydı var:

لكاتبه محمد بن احمد بن عبد الرحيم الزنجاني ...

an-Nāsiḥ wal-Mansūḥ.

77.

ابن سلامة

İbn Salāma

الناسخ والمنسوخ

an-Nāsiḥ wal-mansūḥ

Abū'l-Ḳāsim Hibatallāh b. Salāma b. Naşr b. Salāma al-mufas-sir aḍ-ḍarīr al-Bağdādī recep 410 h. 'de vefat etmiştir.

Br. I 192/335. — Yāqūt, *Irşād* (Gibb) VII 243, (Kahire) 19,275. — Şafadî, *Nakt al-himyan* 302. — Suyûtî, *Buğya* 407.

Bankipore XVIII 2, 1478.

Basma: Kahire 1315, Wâhidî, *an-Nāsih wal-mansûh* 'un kenarında. — Sarkis 120.

AYASOFYA 65/2. Vr. 107a — 127b.

Baş: الحمد لله الذى هدانا لدينه وجعلنا من اهله ... واول ما ينبغي

Son: فنسأل الله السلامة من الزيادة والتقصان والمنفعة من عنده والحمد ...

25 satır âlim yazısı, kahve rengi mürekkep. 603 h. Mülkiyet kaydı:

لکاتبه محمد بن احمد بن عبد الرحيم الزنجاني

Cildin tavsifi için bk. nr. 76.

78.

مجهول

Mechul

الناسخ والمنسوخ

an-Nāsih wal-mansûh

Başka yazma: Berlin, Ahlwardt 483.

AYASOFYA 291/1. Vr. 1b — 5a.

Baş: هذا كتاب النسخ والمنسوخ مما ألفه بعض الائمة المتقدمين ... وبعد فهذا كتاب جمعت فيه
جميع ما فى القراكن من الايات النسخة والمنسوخة ... (4a)

Son: ... فان فيها من المنسوخ ... ولا ناسخ فيها تم كتاب ...

Ebru kâğıt kaplı, yari meşin cilt. 24,8 × 14,8 cm. Sarımsı, ince saykallı kâğıt. 27 satır talik, Evâil-i rebiülevvel 885. İhda kaydı (1a):

هدية مولانا بنحشى

F I H R I S T

1. MÜELLİFLER

Nr		Nr	
48	احمد السيواسي	71	الآنصارى المنشى
5	احمد بن محمد الثعلبي	31	ابراهيم بن سليمان الكردى
36	احمد بن محمد الحفاجي	51	ابراهيم بن عمر البقاعي
20	احمد بن يوسف الكواشي	58	ابراهيم بن محمد بن ابى شريف
43	اسماعيل بن الخطيب ابن كثير	24	ابراهيم بن محمد عصام الدين
42	الاندلسي ابو حيان	58	ابن ابى شريف
63	الانصارى ابو يحيى زكرياء	29	ابن بلال
65	بدر الدين الفزى	45 46	ابن بنت الملقى
51	برهان الدين البقاعي	3	ابن خالويه
7	البغوى	30	ابن السامسوى
51	البقاعي	77	ابن سلامة
21	البيضاوى	50	ابن عادل
13	التحتاني	1	ابن عباس
14	التفتراني	15	ابن عطية
5	الثعلبي	43	ابن كثير
9	جار الله الزمخشري	62	ابن كمال پاشا
53	جامى	39	ابو البركات النسفى
49 54	جلال الدين السيوطى	47	ابو بكر بن على الحداد العبادى
49	جلال الدين المحلى	2	ابو جعفر محمد بن جرير الطبرى
49	الجلالان	8	ابو حفص عمر النسفى
47	الحداد العبادى	42	ابو حيان الاندلسى
44	الحسن بن محمد النظام النيسابورى	67	ابو السعود العمادى
3	الحسين بن احمد ابن خالويه	4	ابو الليث السمرقندى
33	حسين بن الحسين الخلتالى	63	ابو يحيى زكرياء الانصارى
11	الحسين بن عبدالله الطيبي	52	احمد بن اسمعيل الكوراني
7	الحسين بن سعود البغوى	62	احمد بن سليمان بن كمال پاشا

Nr.		Nr.	
2	الطبري	59	الحسيني علم الدين
72	الطبري	41	الحازن البغدادي
11	الطبري	60	الحالدي صنع الله
47	العبادي الحداد	22	خسرو ملا
15	عبد الحق بن غالب بن عطية	61	خضر بن محمود العطوف
34	عبد الحكيم السيلكوتي	23	الخطيب الكازروني
49 54	عبد الرحمن بن ابي بكر السيوطي	36	الحفاجي
53	عبد الرحمن الجامي	33	الخلخال
73	عبد الرحمن بن عيسى المرشدي	16	الرازي فخر الدين محمد بن عمر
38	عبد الرحيم بن محمد غراب زاده	13	الرازي التتحاتي قطب الدين
40	عبد الرزاق الكاشي	18	الرازي محمد بن ابي بكر
39	عبد الله بن احمد النسفي	63	زكرياء بن محمد الانصاري
17	عبد الله بن الحسين المكي	9	الزحشمري
1	عبد الله بن العباس	30	شاهمنوني زاده
21	عبد الله بن عمر البيضاوي	72	سبط الطبري
37	عبد الله مستحي زاده	26	سعد الله بن عيسى سعدي
24	عصام الدين الاسفرائيني	14	سعد الدين التفتازاني
61	العطوف خضر	26	سعد افندي
17	المكبري الحنبلي	19	سعيد فرغاني
59	علم الدين الحسيني	4	السمريدي ابو الليث
6 76	علي بن احمد الواحددي	32	سنان افندي
41	علي بن محمد الحازن البغدادي	32	سنان الدين يوسف الاماسي
67	العمادي ابو السعود	34	السيالكوتي
12	عمر بن عبد الرحمن الفارسي	10	السيرافي الشقار
50	عمر بن علي بن عادل	48	السيواسي شهاب الدين احمد
12	عمر الفارسي	49 54	السيوطي
8	عمر بن محمد النسفي	35	الشرواني
38	غراب زاده	10	الشقار السيرافي
65	الغزي بدر الدين	48	شهاب الدين احمد السيواسي
12	الفارسي عمر بن عبد الرحمن	36	شهاب الدين الحفاجي
16	فخر الدين الرازي	28	شيخ زاده
19	فرغاني سعيد	19	صدر الدين الفنوي
74	فيض الله بن البارك اهندي	60	صنع الله الحالدي

Nr.		Nr.	
65	محمد بن محمد الغزى بدر الدين	74	فيضى هندی
10 ^{هـ}	محمد بن مسعود السيرافى الثقار	40	القاشانى عبد الرزاق
28	محمد بن مصطفى انقوجوى شيخزاده	21	القاضى البضاوى
42	محمد بن يوسف ابو حيان الاندلسى	13	قطب الدين الرازى التختانى
9	محمود بن عمر الزمخشري	19	انقنوى صدر الدين
13	محمود بن محمد الرازى التختانى	23	الكازرونى الخطيب
73	المرشدى	40	الكاشى عبدالرازق
37	مستجى زاده عبد الله	31	کرد ابراهيم
14	مسعود بن عمر التفتازانى	62	كال پاشا زاده
66	مصطفى النكسارى	20	الكواشى
66	مصلح الدين النكسارى	25 27	الكواكبى
69 70	مطهر بن عبد الرحمن	52	الكورانى
53	ملا جامى	49	الحلى
22	ملا خسرو	18	محمد بن ابى بكر الرازى
52	ملا كورانى	30	محمد بن احمد سامسونى زاده
71	المنشى الاخصارى	49	محمد بن احمد الحلى
72	منصور سبط الطابلاوى	19	محمد بن اسحق صدر الدين القنوى
39	النسفى ابو البركات عبد الله	71	محمد بن بدر الدين المنشى الاخصارى
8	انسفى عمر بن محمد	2	محمد بن جرير الطبرى
4	نصر بن محمد ابو الليث السمرقندى	35	محمد بن جمال الدين الشروانى
44	النظام النيسابورى	25 27	محمد بن حسن الكواكبى
66	النكسارى	23	محمد الخطيب الكازرونى
44	النيسابورى النظام	45 46	محمد بن عبد الدائم ابن بنت الميلىق
77	هبة الله بن سلامة	16	محمد بن عمر فخر الدين الرازى
6 76	الواحدى	22	محمد بن فرامرز ملا خسرو
73	وجيه الدين المرشدى	29	محمد بن محمد بن محمد بن بلال
32	يوسف بن الياس سنان افندى	13	محمد بن محمد الرازى التختانى
		67	محمد بن محمد العمادى ابو السعوى

ESERLER

Nr.		Nr.	
2	تفسير الطبري	67	ارشاد العقل السليم الى مزاريا الكتاب الكريم
43	تفسير القران لابن كثير		لابي السعود
62	تفسير القران لابن كمال باشا	76	اسباب نزول القران الواحدى
44	تفسير النيسابورى	27	اعتراضات على حاشية سعدى افندى الكواكبى
10	التقريب فى التفسير للسيرافى	3	اعراب ثلاثين سورة من المفصل
20	تلخيص فى تفسير انقران العزيز للكواشى		امودج من اسئلة القران المجيد واجوبتها لمحمد
10	تلخيص الكشاف للسيرافى	18	ابن ابى بكر الرازى
65	التيسير فى التفسير للغزى	21	انوار التنزيل واسرار التأويل للبيضاوى
8	التيسير فى التفسير للنسفى		الانوار الاثمحة من اسرار الفاتحة لابن
2	جامع البيان فى تأويل القران للطبرى	45	بنت الملقى
	الجامع المحرر الصحيح الوجيز فى تفسير	42	المبحر المحيط فى تفسير القران لابي حيان
15	انقران العزيز لابن عطية	17	التبيان فى اعراب القران للمكبرى
31	حاشية على البيضاوى لابراهيم الكردى	56	تفسير آيات منتخبة
23	حاشية على البيضاوى للخطيب الكازرونى	69	تفسير آية من سورة الاحزاب
33	حاشية على البيضاوى للخلخالى	70	تفسير آية النور
30	حاشية على البيضاوى لاسامونى زاده	58	تفسير آلايتين والحديث لابين شريف
26	حاشية على البيضاوى لسعدى افندى	1	تفسير ابن عباس
32	حاشية على البيضاوى لسان افندى	43	تفسير ابن كثير
34	حاشية على البيضاوى لسيالكوفى	62	تفسير ابن كمال باشا
35	حاشية على البيضاوى لشروانى	42	تفسير ابى حيان الاندلسى
28	حاشية على البيضاوى لشيخزاده	67	تفسير ابى السعود
38	حاشية على البيضاوى لعبد الرحيم غراب زاده	4	تفسير ابى الليث السمرقندى
24	حاشية على البيضاوى لمصام الدين	21	تفسير البيضاوى
38	حاشية على البيضاوى لغراب زاده	53	تفسير الجامى
23	حاشية على البيضاوى للكازرونى	49	تفسير الجلالين
37	حاشية على البيضاوى لمستجى زاده	47	تفسير الحداد البادى
22	حاشية على البيضاوى للاخسرو	60	تفسير سورة الاخلاص للخالدى
14	حاشية الكشاف للتفتازانى	75	تفسير سورة الضحى
11	حاشية الكشاف للطبرى	55	تفسير سورة القدر
12	حاشية الكشاف لعمر الفارسى	68	تفسير سورة الكوثر
13	حاشية على الكشاف لقطب الدين الرازى	57	تفسير سورة الملك
		66	تفسير سورة الورد للنكسارى

Mukabele cetveli

Ayasofya nr.	Eser nr.	Ayasofya nr.	Eser nr.	Ayasofya nr.	Eser nr.	Ayasofya nr.	Eser nr.	Ayasofya nr.	Eser nr.
63	—	114	1	170	21	227	0	284	39
63 mkr.	—	115	1	171	48	228	0	285	fars.
64	—	116	1	172	21	229	16	286	44
65/1	76	117	1	173	21	230	0	287	44
65/2	77	118	1	174	21	231	0	288	44
65/3	—	119	15	175	0	232	16	289	5
66	0	120	15	176	0	233	16	290	6
67	18	121	15	177	0	234	16	291/1	78
68	18	122	43	178	0	235	16	291/2	6
69/1	3	123	0	179	0	236	16	292	türk.
69/2	fars.	124	0	180	74	237	16	293	”
70	”	125	0	181	49	238	16	294	”
71	”	126	42	182	49	239	16	295	7
72	”	127	42	183	49	240	16	296	5
73	17	128	42	184	49	241	16	297	0
74	17	129	42	185	49	242	0	298	fars.
75	0	130	42	186	49	243	0	299	0
76	0	131	42	187	49	244	9	300	0
77	0	132	42	188	47	245	9	301	0
78	0	133	42	189	47	246	9	302	34
79	45.46	134	42	190	47	247	9	303	33
80	62	135	67	191	türk.	248	9	303	0
81	0	135 mkr.	67	192	fars.	249	9	304	37
82	türk.	136	67	193	”	250	9	305	0
83	—	137	67	194	”	251	9	306	31
83 mkr.	0	138	67	195	”	262	9	307	22
83 mkr.	0	139	67	196	”	253	52	308	22
84	türk.	140	0	197	”	254	50	309	26
85	fars	141	67	198	40	255	50	310	26
86	türk.	142	67	199	0	256	50	311	0
87	fars.	143	67	200	0	257	0	312	26
88	10	144	67	201	0	258	0	313	26
89	0	145	67	202	0	259	0	314	27
90	20	146	67	203	0	260	41	315	27
91	20	147	0	204	54	261	41	316	27
92	20	148	4	205	54	262	41	317	32
93	20	149	0	206	54	263	41	318	32
94	8	150	21	207	54	264	41	319	32
95	8	151	21	208	54	265	41	320	32
96	8	152	21	209	54	266	41	321	32
97	8	153	0	210	54	267	41	322	30
98	65	154	21	211	54	268	41	323	38
99	65	155	21	212	0	269	7	324	24
100	2	156	21	213	basım.	270	7	325	24
101	2	157	21	214	”	271	7	326	24
102	2	158	21	215	”	272	7	327	24
103	2	159	21	216	”	273	7	328	24
104	2	160	21	217	türk.	274	7	329	24
105	0	161	21	218	”	275	7	330	24
106	0	162	21	219	48	276	7	331	24
107	2	163	21	220	48	277	7	332	24
108	2	164	21	221	0	278	7	333	24
109	2	165	21	222	0	279	7	334	24
110	2	166	21	223	0	280	39	335	28
111	2	167	21	224	0	281	39	336	28
112	2	168	0	225	0	282	71	337	28
113	1	169	21	226	0	283	39	338	28

Nr.

- 9 الكشف عن حقائق التأويل للمخشفي
5 الكشف والبيان عن تفسير القرآن
47 كشف التنزيل في تحقيق التأويل
12 الكشف عن (مشكلات) الكشف
41 لئاب التأويل في معاني التنزيل للخازن
50 الباب في علوم الكتاب لابن عادل
مختصر في بيان بعض اسرار الفاتحة
19 لصدرا الدين القنوي
مدارك التنزيل وحقائق التأويل لابن البركات
39 النسفي
7 معالم التنزيل للبخوي
16 مفاتيح الغيب لارازي
موارد ذوي الاختصاص الى مقاصد سورة
46 الاخلاص لابن بنت ميثق
77 الناسخ والمنسوخ لابن سلامة
78 الناسخ والمنسوخ
71 نزيل التنزيل للاختصاص
29 الواردات لابن بلال
6 الوجيزي للوحدي

Nr.

- حصن الآيات العظام في تفسير اوائل سورة
61 الانعام لمحمد الطوفي
40 حقائق التأويل في دقائق التنزيل للكاشي
25 حواش على حاشية عصام الدين للكواكبي
54 الدر المنثور في تفسير المأثور للسيوطي
69 رسالة في تفسير آية من سورة الاحزاب
57 رسالة في تفسير آية الملك
72 السر القدسي في تفسير آية الكرسي
74 سواطع الالهام لفيضي الهندي
59 شرح وترجمة لبعض من سورة البقرة للحسيني
36 عناية القاضى وكفاية الراضى للخفاجي
48 عون التفاسير للفضلاء السماسير للسيواسي
52 غاية الاماني في تفسير الكلام الرباني
فتح الرحمن بكشف ما يلتبس من القرآن
63 ازكرياء الانصاري
51 الفتح القدسي في آية الكرسي للبقاعي
73 الفتح القدسي في تفسير آية الكرسي للمرشدي
11 فتوح الغيب في الكشف عن تناع الرب
64 فوائد في تفسير سورة ياسين